

Møteinnkalling

Havnestyre

Møtested: Skur 38, Vippetangen - Havnestyresalen
Møtetid: 11.06.2020 kl. 16:00

Forfall meldes til utvalgssekretær Hans Klepsland, tlf. 482 62 056.
E-post: hans.klepsland@oslohavn.no.

Varamedlemmer møter kun ved særskilt innkalling.

Sakspapirene ligger i Admincontrol.

Innkalling er sendt til havnestyrets medlemmer og varamedlemmer.

Saksliste

Utvalgssaksnr.	Tittel	UOFF (Lukket)
	Protokoll fra forrige havnetyremøte	
	Avgradering av saker	
	Rapport vedr. bruk av fullmakter	
	Habilitet	
	Havnestyresaker til behandling	
ST 26/20	Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter - med vekt på lønns- og arbeidsvilkår	
ST 27/20	Oppfølging av forvaltningsrevisjon av Oslo Havn KF med vekt på økonomisk internkontroll	
ST 28/20	Vurdering av tiltak for å forbedre Oslo Havns driftsresultat	X
ST 29/20	Arbeidsmiljø og sykefravær - status	X
ST 30/20	Tildelingsbrevet 2020 - Status	
ST 31/20	Forberedende generalforsamling Hav Eiendom AS - Valg av styremedlemmer, fastsettelse av styrehonorar	X
ST 32/20	Avtale mellom byrådspartiene og Venstre - Endringer områdeplan Filipstad	X
ST 33/20	Festeforhold Strand Unikorn - forlengelse	X
ST 34/20	Transformasjon og gjenbruk av kornsilo på Vippetangen – status og fremdrift	X
ST 35/20	Videre utvikling av Sydhavna - prinsipper for utvikling	
ST 36/20	Sydhavna nullutslippshavn - Konseptutredning	X
	Eventuelt	

Oslo Havn KF

Utv.nr.	Utvalg	Møtedato
26/20	Havnestyre	11.06.2020

Saksbehandler avdeling: Økonomi og IT
Saksbehandler / stilling: Tore Beitveit / seksjonsleder

Dato: 03.06.2020

Saksnummer: 2017/1009
Arkivref: 2499/2020

Sak: Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter - med vekt på lønns- og arbeidsvilkår

Saken gjelder:

Kommunerevisjonen har i brev stilet til Oslo Havn KF ved havnestyret orientert om at det er sendt oppstartsbrev til Oslo Havn KF for oppfølgingsundersøkelse etter rapport om 18/2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår.

Oppfølgingsundersøkelsens problemstilling er:

- Har byrådet, ansvarlige byråder og de reviderte virksomhetene iverksatt varslede tiltak og fulgt opp føringer fra behandlingen av rapport 18/2017 i bystyrets organer?

Datainnsamlingen vil være basert på svar på kommunerevisjonens spørsmål i oppstartsbrevet og eventuell dokumentasjon på gjennomføringen av tiltak. Datainnsamlingen vil bli gjennomført innen utgangen av juni.

Havnedirektørens forslag til vedtak:

Havnestyret tar brevet fra kommunerevisjonen om oppfølgingsundersøkelsen etter rapport 18/2017 til orientering. Det forventes at resultatet av undersøkelsen

fremlegges havnestyret når rapport foreligger til høsten.

Ingvar M. Mathisen
havnedirektør

John E. Larsen
finansdirektør

Vedlegg

- 1 20_00308-33Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 182017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår med vedlegg
- 2 Oppstartsbrev til Oslo Havn KF - Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår med vedlegg

Oslo Havn KF v/havnestyret

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
20/00308-33

Saksbehandler:
Irene Jensen

Dato:
30.04.2020

Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår

Kommunerevisjonen undersøkte i 2017 oppfølgingen av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet i bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand, Vestre Aker og i Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Oslo Havn KF, jf. rapport 18/2017 som er vedlagt. Bystyret behandlet rapporten i møte 28. februar 2018 (sak 37).

Kontrollutvalget vedtok i møte 4. februar 2020 (sak 8) at Kommunerevisjonen skal gjennomføre en oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017.

Oppfølgingsundersøkelsens problemstilling er:

- Har byrådet, ansvarlige byråder og de reviderte virksomhetene iverksatt varslede tiltak og fulgt opp føringer fra behandlingen av rapport 18/2017 i bystyrets organer?

Kommunerevisjonen har sendt oppstartsbrev med spørsmål til ansvarlige byråder samt alle de tolv virksomhetene nevnt innledningsvis, herunder Oslo Havn KF. En kopi av brevet til Oslo Havn KF følger vedlagt.

Med hilsen

Irene Jensen
seniorrådgiver

Siri Strandenæs Lode
seniorrådgiver

[Godkjent og ekspedert elektronisk](#)

Vedlegg: Brev til Oslo Havn KF
Rapport 18 2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet

Kommunerevisjonen

Adresse:
Fredrik Selmers vei 3, 0663 OSLO
Resepsjon 7. etasje

E-postadresse:
Postmottak@krv.oslo.kommune.no

Telefon: +47 21 80 21 80

Bank: 1315.01.01705
Org. Nr.: 976 819 861

oslo.kommune.no

Oslo Havn KF

PB 230 Sentrum

0103 OSLO

Deres ref.:

Vår ref. (saksnr.):
20/00308-9

Saksbehandler:
Irene Jensen

Dato:
29.04.2020

Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår

Kommunerevisjonen undersøkte i 2017 oppfølgingen av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet i bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand, Vestre Aker og i Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Oslo Havn KF, jf. rapport 18/2017 som er vedlagt.

Kontrollutvalget vedtok i møte 4. februar 2020 (sak 8) at Kommunerevisjonen skal gjennomføre en oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017. Vi orienterer nå om oppstart av undersøkelsen. Dette brevet inneholder også spørsmål til foretaket om oppfølgingen av meldte tiltak og politiske føringer etter behandlingen av rapport 18/2017.

Kommunerevisjonen har også sendt oppstartsbrev med spørsmål til de øvrige elleve virksomhetene nevnt innledningsvis, samt de ansvarlige byrådene.

Funn og anbefalinger i hovedundersøkelsen

Rapport 18/2017 avdekket mangler i alle de tolv undersøkte virksomhetene.

Kommunerevisjonen fant blant annet at syv av de tolv virksomhetene ikke hadde skriftlige rutiner for hverken kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller for innhenting og kontroll av utvidet skatteattest. Seks hadde ikke vurdert behovet for kontroll, og fem av disse hadde heller ikke gjennomført kontroller. Ingen hadde dokumentert vurderingene. Seks av virksomhetene hadde gjennomført kontroll, men i færre kontrakter enn vurderingene av behov tilsa. Flere av de gjennomførte kontrollene i bydelene var lite egnet til å avdekke eventuelle brudd på lønns- og arbeidsvilkår. Barne- og familieetaten hadde kun kontrollert én av fire rammeavtaler, til tross for at etaten vurderte at det var behov for kontroll av samtlige. Etaten hadde ikke gjennomført kontroll siden 2012. Bymiljøetaten hadde ikke informasjon om eller dokumentert hvorvidt til dels alvorlige avvik avdekket gjennom kontroll var blitt lukket. Oslo Havn KF vurderte at det ikke var behov for kontroll i kontraktene, men kunne ikke redegjøre for hvilke vurderinger som var gjort.

Kommunerevisjonen anbefalte at de undersøkte virksomhetene som manglet dette, iverksatte tiltak for å sikre

- at det ble etablert skriftlige rutiner for vurdering av behov for og gjennomføring av kontroll

- av lønns- og arbeidsvilkår
- at det ble gjennomført vurderinger av behov for kontroller av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktinngåelse og løpende hos leverandører og underleverandører
- at det ble gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår der behov for det var avdekket hos leverandør eller underleverandør
- at avvik ble fulgt opp og lukket
- at arbeidet med lønns- og arbeidsvilkår ble dokumentert

Politisk behandling

Kontrollutvalget behandlet rapporten i møte 19. desember 2017 (sak 92) og innstilte til bystyret om å fatte følgende vedtak:

Bystyret har ved behandling av Kommunerevisjonens rapport 18/2017 *Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår* merket seg at det var mangler i alle de undersøkte virksomhetenes arbeid for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Bystyret ser det som alvorlig at det er avdekket mangler i alle virksomhetene.

Bystyret merker seg at de aktuelle byrådene og virksomhetene har varslet relevante tiltak basert på Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger, og forutsetter at byrådet følger opp at varslede tiltak blir iverksatt raskt.

Bystyret understreker betydningen av at arbeidet mot arbeidslivskriminalitet gis høy prioritet i alle virksomheter i kommunen og at byrådet fortsatt følger dette arbeidet tett.

Bystyret tar for øvrig rapport 18/2017 til orientering.

Finanskomiteen gjorde i møte 15. februar 2018 (sak 24) kontrollutvalgets innstilling til sin egen. Finanskomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt i møte i bystyret 28. februar 2018 (sak 37). Det ble også følgende forslag som partiet Rødt fremmet:

Byrådet bes sikre at det ved inngåelse av avtaler som gjelder flere virksomheter, er klart fra avtalen inngås hvordan man skal vurdere behovet for kontroller, og hvilke virksomheter som skal ha ansvar for de ulike kontrollfunksjonene.

Bystyret ber byrådet undersøke hvor mye ressurser som brukes på kontrollvirksomhet rettet mot å avdekke arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i et representativt utvalg av virksomheter, inkludert bydeler, etater og foretak. Disse resultatene skal sammenlignes med hva slik kontrollvirksomhet koster hos den virksomheten som har best praksis. Bystyret informeres om resultatet av undersøkelsen gjennom notat innen utgangen av tredje kvartal 2018.

God kontrollvirksomhet krever tilstedeværelse på arbeidsplassene. Dette kan ikke kommunens virksomheter gjøre alene. Byrådet bes derfor inngå et systematisk samarbeid med de relevante fagforeningene for å motarbeide sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Problemstilling, datainnsamling og planlagt fremdrift i oppfølgingsundersøkelsen

Oppfølgingsundersøkelsens problemstilling er:

- Har byrådet, ansvarlige byråder og de reviderte virksomhetene iverksatt varslede tiltak og fulgt opp føringer fra behandlingen av rapport 18/2017 i bystyrets organer?

De politiske føringene som knytter seg til byrådet tar vi opp med byråden for finans.

Datainnsamlingen vil være basert på svar på våre spørsmål i oppstartsbrevene og eventuell dokumentasjon på gjennomføringen av tiltak. Dersom det etter gjennomgangen av besvarelser og dokumentasjon er forhold som krever ytterligere avklaring, vil vi sende skriftlige oppfølgingsspørsmål eventuelt gjennomføre møte og/eller intervju med aktuelle aktører.

Vi tar sikte på at datainnsamlingen gjennomføres innen utgangen av juni måned.

Resultatene vil fremmes som sak til kontrollutvalget, etter planen i møte 22. september 2020. Som ledd i kvalitetssikringen vil vi legge opp til at de ansvarlige byrådene og de reviderte virksomhetene får saksfremlegget uten vedtaksforslag til gjennomlesing før det sendes til kontrollutvalget.

Spørsmål til Oslo Havn KF

I uttalelsen til rapport 18/2017 meldte Oslo Havn KF at foretaket hadde tatt grep om nye oppfølgingsrutiner samt nye system. Foretaket hadde tatt i bruk to nye systemer – SELMA og KGV – som skulle ivareta bedre flyt og dokumentasjon for anskaffelser. Foretaket oppga at manglende oppfølging som var avdekket på gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, nå ble gjennomført gjennom SELMA. Videre oppga foretaket at en tettere oppfølging av innkjøp i stab ville sikres gjennom dokumentasjon i KGV.

Spørsmål:

1. Vi ber foretaket redegjøre for status når det gjelder ovennevnte tiltak.
 - a. Har de to systemene SELMA og KGV sørget for at foretaket bedre ivaretar oppfølgingen av blant annet arbeidslivskriminalitet og sporbarhet av dokumentasjoner som skal foreligge ved anskaffelser?
 - b. Hvis ja, ønsker vi også tilgang til eventuell dokumentasjon som viser dette.
2. Bystyret understreket i vedtaket 28. februar 2018 betydningen av at arbeidslivskriminalitet ble gitt høy prioritet i alle virksomheter i kommunen. Vi ber om å få opplyst hvordan denne føringen eventuelt er fulgt opp av foretaket samt eventuell dokumentasjon.
3. Har foretaket iverksatt andre tiltak som følge av rapport 18/2017? I så fall ønsker vi en redegjørelse og tilgang til eventuell dokumentasjon for disse tiltakene.

Kommunerevisjonen ber om svar på spørsmålene og tilgang til eventuell dokumentasjon innen utgangen av mai 2020. Etter nærmere avtale kan vi forlenge fristen dersom det er nødvendig for eksempel på grunn av koronapandemien.

Kontaktbehov

Kommunerevisjonen ønsker å få oppnevnt en kontaktperson i foretaket i forbindelse med oppfølgingsundersøkelsen, og at vi får beskjed per e-post om hvem det er innen 15. mai 2020.

Dersom foretaket har spørsmål til undersøkelsen, kan de rettes til revisjonsrådgiver Thea Schjødt, tlf. 980 37 389, e-post thea.schjodt@krv.oslo.kommune.no.

Med vennlig hilsen

Irene Jensen
seniorrådgiver

Siri Strandenæs Lode
seniorrådgiver

Godkjent og ekspedert elektronisk

Vedlegg: Rapport 18 2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet

Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter

– med vekt på lønns-
og arbeidsvilkår

2017

Tidligere publikasjoner fra Kommunerevisjonen i Oslo

Rapport 01/2017 Brukermedvirkning ved anskaffelser av helse- og omsorgstjenester

– Bydel Grorud, Bydel Grünerløkka og Velferdsetaten

Rapport 02/2017 Oppnåelse av resultatmål i investeringsprosjekter

Rapport 03/2017 Oppsummering av utvalgte undersøkelser gjennomført i regnskapsrevisjonen 2016

Rapport 04/2017 Informasjonssikkerhet personopplysninger – Bydel Frogner og Bydel Gamle Oslo

Rapport 05/2017 Psykisk helsearbeid for unge voksne – Bydel Frogner og Bydel Gamle Oslo

Rapport 06/2017 Oslo kommunes arbeid med å få flere læreplasser

Rapport 07/2017 Unge sosialhjelpsmottakere – i aktivitet eller arbeid? Bydel Bjerke og Bydel Søndre Nordstrand

Rapport 08/2017 Bymiljøetaten – drift og vedlikehold av veinettet

Rapport 09/2017 Barnehagers arbeid med barnas språkutvikling – Skrubbelund barnehage i Bydel Bjerke Haugenstua barnehage i Bydel Stovner

Rapport 10/2017 Eierskapskontroll i Oslo Business Region AS

Rapport 11/2017 Eierskapskontroll i Oslo Nye Teater AS

Rapport 12/2017 Eierskapskontroll – E-CO Energi Holding AS

Rapport 13/2017 Avdekking av vold og seksuelle overgrep mot små barn – Bydel Grorud, Bydel Ullern og Helseetaten.

Rapport 14/2017 Gevinstrealisering – Program for elektroniske tjenester – Byrådslederens kontor, Byrådsavdeling for finans og Plan- og bygningsetaten

Rapport 15/2017 Tjenester til beboere i samlokaliserte boliger – Bydel Vestre Aker

Rapport 16/2017 Oppfølging av overordnede føringer i plan- og byggesaksbehandlingen – Overvann og erstatningsarealer

Rapport 17/2017 Lærertimer og læringsutbytte i grunnskolen

For mer informasjon om Kommunerevisjonen og våre rapporter se www.krv.oslo.kommune.no

Forord

Denne rapporten er et resultat av en forvaltningsrevisjon rettet mot virksomheter i Oslo kommune og deres tiltak mot arbeidslivskriminalitet. Undersøkelsen er forankret i kontrollutvalgets vedtak 24.01.2007 (sak 5) og tilhører fokusområdet anskaffelser, kontraktsoppfølging og tiltak mot arbeidslivskriminalitet, jf. bystyrets vedtak om *Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon* 22.06.2016 (sak 187).

Forvaltningsrevisjon er en lovpålagt oppgave for Oslo kommune. Formålet med forvaltningsrevisjon er nedfelt i kommuneloven § 77 nr. 4:

[...] systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon).

Forvaltningsrevisjon i Oslo kommune gjennomføres i henhold til gjeldende standard for forvaltningsrevisjon i kommuner og fylkeskommuner i Norge (RSK 001).

Prosjektet er gjennomført av Jorun Andreassen som prosjektleder og med Kari Breisnes og Kristin Skåne som prosjektmedarbeidere.

Vi vil takke alle virksomhetene som inngår i undersøkelsen, for nødvendig bistand i løpet av prosjektet.

07.12.2017

Lars Normann Mikkelsen
avdelingsdirektør

Jorun Andreassen
seniorrådgiver

Innhold

Hovedbudskap.....	5
Sammendrag.....	5
1. Innledning	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Formål og problemstillinger	10
1.3 Avgrensning	11
1.4 Revisjonskriterier	11
1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring.....	11
1.6 Rapportens oppbygning.....	11
2. Reviderte virksomheter	13
2.1 Reviderte virksomheter	13
2.2 Ansvarsfordeling	14
3. Anskaffelsesfaglig kompetanse i virksomhetene	15
3.1 Generell anskaffelsesfaglig kompetanse	15
3.2 Kompetanse knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår	15
4. Skriftlige rutiner.....	17
4.1 Revisjonskriterier	17
4.2 Faktabeskrivelse	17
4.3 Kommunerevisjonens vurderinger	20
5. Krav i kontrakter	21
5.1 Revisjonskriterier	21
5.2 Faktabeskrivelse	21
5.3 Kommunerevisjonens vurderinger	22
6. Vurdering av behovet for kontroll, gjennomføring av kontroll og oppfølging av avvik	23
6.1 Revisjonskriterier	23
6.2 Bydel Alna.....	23
6.3 Bydel Gamle Oslo	24
6.4 Bydel Grorud.....	24
6.5 Bydel Nordre Aker	26
6.6 Bydel St. Hanshaugen	27
6.7 Bydel Stovner.....	28
6.8 Bydel Søndre Nordstrand	28
6.9 Bydel Vestre Aker	29
6.10 Barne- og familieetaten	30
6.11 Bymiljøetaten	32
6.12 Kulturetaten	33
6.13 Oslo Havn KF.....	34
7. Utvidet skatteattest og OBS-listen	35
7.1 Revisjonskriterier	35
7.2 Faktabeskrivelse	35
7.3 Kommunerevisjonens vurderinger	36
8. Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger	37
8.1 Oppsummering anskaffelsesfaglig kompetanse	37
8.2 Konklusjoner	37
8.3 Anbefalinger	39

9. Mottatte uttalelser og Kommunerevisjonens vurdering.....	41
9.1 Uttalelsen fra byråden for eldre, helse og sosiale tjenester	41
9.2 Uttalelsen fra byråden for finans	42
9.3 Uttalelsen fra byråden for kultur, idrett og frivillighet.....	42
9.4 Uttalelsen fra byråden for miljø og samferdsel	43
9.5 Uttalelsen fra byråden for næring og eierskap	43
9.6 Uttalelsene fra bydelene	43
9.7 Uttalelsen fra Barne- og familieetaten.....	44
9.8 Uttalelsen fra Bymiljøetaten.....	44
9.9 Uttalelsen fra Kulturetaten	45
9.10 Uttalelsen fra Oslo Havn	45
9.11 Kommunerevisjonens vurdering av uttalelsene	45
Referanser.....	49
Tabelloversikt.....	51
Vedlegg 1 Revisjonskriterier.....	53
Vedlegg 2 Metode.....	60
Vedlegg 3 Difis veileder for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår.....	64
Vedlegg 4 Ramme- og samkjøpsavtaler innen helse- og omsorgstjenester og barnevernstjenester.....	66
Vedlegg 5 Uttalelser til rapporten	69

Hovedbudskap

Kommunerevisjonen har undersøkt oppfølgingen av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet i bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand, Vestre Aker og i Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Oslo Havn KF.

Undersøkelsen har avdekket at det var mangler i alle de undersøkte virksomhetene. Seks hadde ikke vurdert behovet for kontroll, og fem av disse hadde heller ikke gjennomført kontroller. Ingen hadde dokumentert vurderingene. Seks av virksomhetene hadde gjennomført kontroll, men i færre kontrakter enn vurderingene av behov tilsa. Flere av de gjennomførte kontrollene i bydelene var lite egnet til å avdekke eventuelle brudd på lønns- og arbeidsvilkår. Barne- og familieetaten hadde kun kontrollert én av fire rammeavtaler, til tross for at etaten vurderte at det var behov for kontroll av samtlige. Etaten hadde ikke gjennomført kontroll siden 2012. Bymiljøetaten hadde ikke informasjon om eller dokumentert hvorvidt til dels alvorlige avvik avdekket gjennom kontroll var blitt lukket. Oslo Havn KF vurderte at det ikke var behov for kontroll i kontraktene, men kunne ikke redegjøre for hvilke vurderinger som var gjort.

Sammendrag

Arbeidslivskriminalitet er et betydelig samfunnsproblem, og det er et overordnet politisk mål å bekjempe dette. Aktører som driver i strid med regelverket, kan utkonkurrere seriøse virksomheter. Arbeidslivskriminalitet omfatter gjerne uakseptable lønns- og arbeidsvilkår.

Oslo kommunes virksomheter skal stille krav til lønns- og arbeidsvilkår i kontrakter med leverandører, og virksomhetene skal også gjennomføre nødvendige kontroller av om kravene overholdes.

Kommunerevisjonen har undersøkt følgende hovedproblemstilling:
Følger Oslo kommunes virksomheter opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet?

For å besvare hovedproblemstillingen har følgende underproblemstillinger vært belyst:

- Har virksomhetene inngått kontrakter med leverandørene som er i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår og Oslo kommunes regelverk?
- Følger virksomhetene opp at de relevante kravene i kontraktene etterleves?
- Sørger virksomhetene for oppfølging av funn etter gjennomførte kontroller?
- Melder virksomhetene fra til Utviklings- og kompetanseetaten om kandidater til OBS-listen?
- Sjekker virksomhetene OBS-listen før kontraktsinngåelse?

I tillegg har Kommunerevisjonen i et eget kapittel beskrevet virksomhetenes anskaffelsesfaglige kompetanse, herunder organisering av innkjøpsmiljøet (samlet miljø), hvor stort miljøet er, og hva slags kompetanse/erfaring de hadde.

Undersøkelsen er basert på en spørreundersøkelse rettet mot de tolv undersøkte virksomhetene og gjennomgang av rutiner, kontrakter mv. Undersøkelsen startet i

mai 2017, og datainnsamlingen foregikk hovedsakelig i perioden juni–august 2017. Undersøkelsen omfatter kontrakter som var aktive i 2016 og til og med juni 2017.

I det følgende presenterer Kommunerevisjonen de viktigste vurderingene:

Skriftlige rutiner

Syv av de tolv undersøkte virksomhetene hadde ikke skriftlige rutiner for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Bymiljøetaten hadde skriftlige rutiner knyttet til samtlige områder, men rutinene var ikke implementert i alle avdelingene i etaten. De resterende virksomhetene hadde skriftlige rutiner knyttet til enkelte av områdene, men flere av rutinene var lite eksplisitte når det gjaldt kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, og lite tilpasset egen virksomhet. Det gjør rutinene mindre egnet til å bidra til etterlevelse av gjeldende regelverk og føringer. Fravær av skriftlige rutiner og mangelfulle rutiner innebærer en risiko for at det ikke blir utført oppfølging og kontroll, eller for at den kontrollen som utføres, ikke er god nok. Spesielt med tanke på at flere av virksomhetene i undersøkelsen hadde relativt små miljøer som arbeidet med oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår, samtidig som mange hadde anskaffelser av stor verdi, ga fravær av skriftlige rutiner økt sårbarhet og risiko.

Krav i kontrakter

Det er positivt at de fleste gjennomgåtte kontrakter inneholdt krav i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. For bydelene Alna, Gamle Oslo, St. Hanshaugen og Vestre Aker inneholdt noen av de kontrollerte kontraktene ikke krav i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår. Alle kontraktene var i tråd med kommunens krav om innhenting av fullmakt for utvidet skatteattest.

Kommunerevisjonen mener det er uheldig at Vestre Aker ikke fant tre av ni etterspurte kontrakter, og at to av de øvrige kontraktene var utgått. Bydelen fant i disse to tilfellene ikke fornyede kontrakter.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Undersøkelsen avdekket at seks av de tolv undersøkte virksomhetene ikke hadde gjennomført vurderinger av behovet for kontroll. Bydelene Alna og Søndre Nordstrand oppga at de ikke hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll eller gjennomført kontroller av sine kontrakter innen helse- og omsorgstjenester, da de mente at dette var Velferdsetatens ansvar. Etter det Kommunerevisjonen kjenner til, medførte det ikke riktighet at det var Velferdsetatens ansvar. Bydel Stovner hadde ikke fulgt opp sine kontrakter innen barnevernstjenesten, da den forutsatte at vilkårene i avtalen var i henhold til regelverk siden barnevernsinstitusjonene var godkjent av Bufetat. Kommunerevisjonen vil påpeke at bydelen har et selvstendig ansvar for oppfølging og kontroll av inngåtte kontrakter.

Oslo Havn KF vurderte at det ikke var behov for kontroll i kontraktene, men kunne ikke redegjøre for hvilke vurderinger som var gjort. Kommunerevisjonen stiller derfor spørsmål ved om foretaket hadde gjort tilstrekkelige vurderinger av behovet som grunnlag for å konkludere med at det ikke forelå behov for kontroll.

De øvrige virksomhetene hadde delvis foretatt vurdering av behovet for kontroll. Ingen hadde dokumentert vurderingene. Kommunerevisjonen vil påpeke at manglende eller mangelfulle vurderinger av behov for kontroll ikke er i tråd med krav i forskrift om

lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, og det kan medføre at virksomhetene ikke gjennomfører kontroller der dette etter forholdene burde vært gjort.

Gjennomføring av kontroll og oppfølging av avvik

Fem av de seks virksomhetene som ikke hadde vurdert behovet for kontroll, hadde heller ikke gjennomført kontroller. Seks virksomheter hadde i varierende grad gjennomført kontroller. Flere av virksomhetene hadde kun gjennomført kontroll i enkelte av kontraktene, til tross for at de vurderte at det var behov i flere. Flere av de gjennomførte kontrollene var lite egnet til å avdekke eventuelle brudd på lønns- og arbeidsvilkår.

Det er positivt at Bydel Grorud, som den eneste bydelen i undersøkelsen, gjennomførte konkrete kontroller av lønns- og arbeidsvilkår. Kommunerevisjonen vil likevel påpeke at selv om arbeidsavtalene var i orden, betyr ikke det nødvendigvis at de underliggende lønnsutbetalingene var tilfredsstillende. En effektiv kontroll vil normalt også måtte omfatte kontroll av faktisk utbetalt lønn. Det var ikke gjort.

Barne- og familieetaten hadde kun gjennomført kontroll i én av fire rammeavtaler innen barnevern, til tross for at etaten vurderte at det var behov for kontroll i alle kontraktene. Den gjennomførte kontrollen i 2012 var grundig og dokumentert. Manglende kontroll der det var vurdert at det var kontrollbehov, og fravær av kontroller de fem siste årene vurderes følgelig som et alvorlig brudd på forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Bymiljøetaten hadde ikke vurdert behov for kontroll for hver enkelt kontrakt, etaten hadde ikke fulgt egne rutiner for innhenting av egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår, og etaten hadde kun gjennomført kontroll i én av ni kontrakter. Den gjennomførte kontrollen var grundig og dokumentert. Kommunerevisjonen vil påpeke at det er risiko for at etaten ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort.

Ingen av de seks virksomhetene som oppga at noen leverandører hadde underleverandører, hadde kontrollert lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandørene, og Kommunerevisjonen vil påpeke at kravet til nødvendige kontroller også omfatter underleverandører.

Kommunerevisjonen merker seg at flere av de undersøkte virksomhetene ikke har prioritert oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, ved at de oppga manglende ressurser som årsak – dette gjaldt Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten og bydelene Gamle Oslo, Nordre Aker, Søndre Nordstrand og Vestre Aker.

Barne- og familieetaten hadde fulgt opp og dokumentert avvikene avdekket i kontroll i tråd med kriteriene. Bydel Grorud hadde ikke fulgt opp og dokumentert at avviket ble lukket. Bymiljøetatens kontroll avdekket til dels alvorlige avvik, og Kommunerevisjonen mener derfor at det er en vesentlig mangel at etaten ikke fulgte opp og dokumenterte oppfølgingen av hvorvidt leverandøren lukket avvikene.

Utvidet skatteattest og OBS-listen

Begge de to virksomhetene det var aktuelt for, oppga at de i hovedsak hadde innhentet og kontrollert utvidet skatteattest i tråd med kommunens krav. Kun Barne- og familieetaten, som én av fem aktuelle virksomheter, oppga å ha anmodet om fullmakt til å innhente skatteattest fra leverandører der kontrakten var utlyst før kravet om skatteattest ble innført. Det å ikke anmode om fullmakt strider mot kommunens bestemmelser og reduserer virksomhetenes mulighet til å unngå å benytte useriøse leverandører.

De fleste virksomhetene oppga at de kontrollerte OBS-listen ved inngåelse av kontrakter. Samtidig var det noen bydeler som ikke kontrollerte OBS-listen. Fravær av slik kontroll medfører risiko for at virksomhetene uten å være klar over det inngår kontrakter med leverandører som står på OBS-listen. Leverandørene blir i slike tilfeller ikke underlagt særskilt oppmerksomhet, slik de burde etter kommunens intensjon med listen.

Anbefalinger

Kommunerevisjonen anbefaler at de undersøkte virksomhetene som mangler dette, iverksetter tiltak for å sikre

- at det blir etablert skriftlige rutiner for vurdering av behov for og gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår
- at det gjennomføres vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende hos leverandører og underleverandører
- at det gjennomføres kontroll av lønns- og arbeidsvilkår der behov for det er avdekket hos leverandører og underleverandører
- at avvik følges opp og lukkes
- at arbeidet med lønns- og arbeidsvilkår dokumenteres

Kommunerevisjonen anbefaler videre at Byrådsavdeling for finans bør vurdere ytterligere tiltak for å sikre at kommunens virksomheter følger forskrift om lønns- og arbeidsvilkår.

Uttalelser til rapporten

Kommunerevisjonen har mottatt uttalelser til rapporten fra bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker, samt til Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Oslo Havn. I tillegg fikk ansvarlige byråder rapporten til uttalelse. Alle varsler relevante tiltak. Det er gjort noen endringer i rapporten på bakgrunn av noen av uttalelsene, se kapittel 9. Dette gjelder blant annet Bymiljøetaten som oppga i uttalelsen at den hadde avdekket at etatens skriftlige rutiner og system knyttet til kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår ikke var implementert på tvers i hele etaten. Dette har medført endringer i Kommunerevisjonens vurderinger og konklusjoner på området. De øvrige endringene som er gjort på bakgrunn av uttalelsene er ikke av betydning for Kommunerevisjonens vurderinger og konklusjoner. Rapportens anbefalinger er ikke endret. Ved korrekturlesing av rapporten, ble det avdekket en feil i hovedbudskapet som nå er korrigert.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Arbeidslivskriminalitet er et betydelig samfunnsproblem. Arbeids- og sosialdepartementet har definert arbeidslivskriminalitet som

handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen.

Det er et overordnet politisk mål å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Oslo kommune ønsker å være en foregangskommune i kampen mot arbeidslivskriminalitet og uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Kommunen kjøper varer og tjenester for om lag 26 milliarder kroner i året fra private virksomheter og er en av de største offentlige innkjøperne.¹ I løpet av de siste årene har Oslo kommune satt i verk flere nye tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet utover kravene i forskrift fra 2008 om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Herunder har kommunen utarbeidet standardkontrakter og innført krav til maksimalt antall underleverandører, godkjenning av underleverandører, innsending av mannskapslister, innhenting og kontroll av skatteattester, samt etablert OBS-listen – en liste over leverandører som innkjøperne i kommunen skal være ekstra oppmerksomme på. Kommunen innførte medio 2017 et nytt leverandøroppfølgingssystem, kalt HMSREG / Selma, som benyttes innen bygg og anlegg og håndverkerbransjen.² Systemet gir historisk oversikt og sanntidsoversikt over hvilke leverandører som utfører oppdrag for kommunen, hvor arbeiderne deres jobber, og over hvem de er (elektronisk mannskapsliste). Systemet er ment som et risikoreduserende tiltak med hensyn til arbeidslivskriminalitet ved at det muliggjør bedre oppfølging av blant annet lønns- og arbeidsvilkår.

Kommunerevisjonen har i flere forvaltningsrevisjoner de senere årene sett på Oslo kommunes oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, særlig innenfor bygg og anlegg og helse- og omsorgstjenester.

- Rapport 16/2016 *Tiltak mot arbeidskriminalitet – Kultur- og idrettsbygg Oslo KF og Undervisningsbygg Oslo KF*
- Rapport 04/2016 *Kontroll og oppfølging av arbeidsforhold og ytelser – private leverandører av hjemmetjenester.*
- Rapport 04/2015 *Oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandører (Boligbygg Oslo KF, Bymiljøetaten og Eiendoms- og byfornyelsesetaten).* Oppfølgingsundersøkelsen fremmes etter planen til behandling i kontrollutvalget 19.12.2017.
- Rapport 09/2011 *Sykehjemsetatens oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i sykehjem driftet av kommersielle aktører*
- Rapport 25/2010 *Undervisningsbygg Oslo KFs oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår hos private leverandører*

Alle revisjonene har avdekket svakheter ved kommunens arbeid på området. Ifølge statusrapporten *Situasjonsbeskrivelse 2017 Arbeidskriminalitet i Norge*, utarbeidet av Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) fra august 2017, ser de kriminelle i dag mer lovlydige ut, fremstår som legale og har websider som

¹ Jf. nyhetsbrev fra Utviklings- og kompetanseetaten i september 2017.

² Oslo kommune kaller systemet Selma, mens systemet kalles HMSREG av leverandøren Omega.

fremstår som profesjonelle.³ Videre har de blitt mer dynamiske ved at de forflytter seg når de er i ferd med å bli tatt, og legger ned virksomheten slik at det blir vanskeligere for kontrollmyndighetene å ettergå dem. Det er også observert mer ID-misbruk og at kriminelle er på vei over til nye bransjer, eksempelvis til barnevernstjenester og ungdomsarbeid. Ifølge statusrapporten foreligger det eksempler fra Oslo der kriminelle har beveget seg inn på disse områdene.

I dette prosjektet har vi gjennomført en breddeundersøkelse. Vi har undersøkt kommunens etterlevelse av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes egne krav i tolv virksomheter. De undersøkte bydelene er Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker. De undersøkte etatene er Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten og Kulturetaten. I tillegg er Oslo Havn KF omfattet av undersøkelsen. De undersøkte virksomhetene har i liten grad vært omfattet av Kommunerevisjonens tidligere undersøkelser på området, og flere av virksomhetene har også relativt små innkjøpsmiljøer.

Ifølge Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) var det på undersøkelsestidspunktet erfaringsmessig høy risiko for sosial dumping i følgende bransjer: bygg og anlegg, renholdstjenester, transporttjenester, helse- og omsorgstjenester, hotell og restaurant, landbruks- og gartnerierne og skips- og verftsindustrien. Difi skriver videre at for helse- og sosialtjenester er personalkostnader den største kostnadsposten, og den er tett knyttet til kvaliteten på tjenesten og leverandørens konkurranseevne. Det gjør at helse- og sosialtjenester er en bransje hvor det i utgangspunktet er høy risiko for brudd på lønns- og arbeidsvilkår og for sosial dumping. Kommunerevisjonens undersøkelse har vært rettet mot følgende bransjer: barnevernstjenester, helse- og omsorgstjenester, håndverkertjenester og parkdrift.

1.2 Formål og problemstillinger

Formålet med denne forvaltningsrevisjonen har vært å gi kontrollutvalget informasjon om arbeidet flere av kommunens virksomheter har gjort for å bekjempe arbeidslivskriminalitet, samt å bidra til forbedringer på områder hvor det er grunnlag for det.

Undersøkelsens hovedproblemstilling er som følger: Følger Oslo kommunes virksomheter opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet?

For å besvare hovedproblemstillingen har følgende underproblemstillinger vært belyst:

- Har virksomhetene inngått kontrakter med leverandørene som er i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår og Oslo kommunes regelverk?
- Følger virksomhetene opp at de relevante kravene i kontraktene etterleves?
 - Har virksomhetene rutiner for å kontrollere eller følge opp at de relevante kravene i kontraktene etterleves?
 - Har virksomhetene innhentet og fulgt opp utvidede skatte- og avgiftsattester?
 - Vurderer virksomhetene behovet for kontroller av lønns- og arbeidsvilkår?
 - Gjennomfører virksomhetene nødvendige kontroller av lønns- og arbeidsvilkår?

³ NTAES er et analyse- og etterretningssenter som regjeringen opprettet som et ledd i strategien for å bekjempe arbeidslivskriminalitet i Norge.

- Sørger virksomhetene for oppfølging av funn etter gjennomførte kontroller?
 - Stiller virksomhetene krav om at avvik skal lukkes?
 - Benytter virksomhetene seg av muligheten for utøvelse av sanksjoner når situasjonen tilsier det?
- Melder virksomhetene fra til Utviklings- og kompetanseetaten om kandidater til OBS-listen?
- Sjekker virksomheten OBS-listen før kontraktsinngåelse?

I tillegg har vi beskrevet virksomhetenes anskaffelsesfaglige kompetanse, herunder organisering av innkjøpsmiljøet (samlet miljø), hvor stort miljøet er, og hva slags kompetanse/erfaring de hadde.

1.3 Avgrensning

Vi har avgrenset undersøkelsen fra samkjøps- og rammeavtaler inngått av Utviklings- og kompetanseetaten og Velferdsetaten.

1.4 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er målestokken som ligger til grunn for Kommunerevisjonens vurderinger. Kriteriene i denne undersøkelsen er i hovedsak utledet fra

- forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter
- byrådens sak 6/2014 *Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter for å motvirke sosial dumping*
- byrådens sak 11/2015 *Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter*
- rundskriv 20/2015 *Bruk av fullmakt for innhenting av taushetsbelagte opplysninger (Utvidet skatteattest)*
- Oslo kommunes anskaffelsesveileder

Revisjonskriteriene blir presentert innledningsvis i kapittel 4–7. Kriteriene er nærmere begrunnet i vedlegg 1.

1.5 Metodisk tilnærming og gjennomføring

Undersøkelsen er basert på en spørreundersøkelse rettet mot de tolv undersøkte virksomhetene og gjennomgang av rutiner, kontrakter mv. For alle virksomheter som i spørreundersøkelsen oppga at de hadde gjennomført enten vurderinger av behovet for kontroll, eller at de hadde gjennomført kontroller, ba vi om tilgang til dokumentasjon og utdypende beskrivelse av arbeidet knyttet til utvalgte kontrakter. Vi ba videre alle som oppga at de hadde skriftlige rutiner knyttet til området, om tilgang til disse. Vi har innhentet et utvalg kontrakter fra alle virksomhetene.

Undersøkelsen startet i mai 2017, og datainnsamlingen foregikk hovedsakelig i perioden juni–august 2017. Undersøkelsen omfatter kontrakter som var aktive i 2016 og til og med juni 2017, de kan ha vært inngått for første gang lenge før den tid. Undersøkelsens metodiske tilnærming og gjennomføring er nærmere beskrevet i vedlegg 2.

1.6 Rapportens oppbygning

I rapportens kapittel 2 ser vi på omfanget av aktuelle kontrakter i de reviderte virksomheter samt tar kort for oss ansvarsfordelingen knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i rammeavtaler. I kapittel 3 beskrives de undersøkte virksomhetenes anskaffelsesfaglige kompetanse, både generelt og knyttet til kontroll av lønns- og

arbeidsvilkår spesielt. I kapittel 4 redegjør vi for virksomhetenes skriftlige rutiner på området, mens vi i kapittel 5 ser på krav stilt i kontraktene som er inngått med eksterne leverandører. I kapittel 6 redegjør vi for virksomhetenes vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, gjennomførte kontroller samt oppfølging av avvik avdekket i kontroller. I kapittel 7 ser vi på virksomhetenes innhenting og kontroll av utvidet skatteattest og bruk av kommunens OBS-liste. Kommunerevisjonens konklusjon og anbefalinger presenteres i kapittel 8. I kapittel 9 gjengir og vurderer vi uttalelsene til rapporten.

2. Reviderte virksomheter

I dette kapitlet har vi sett på omfanget av enkeltanskaffelser i de undersøkte virksomhetene samt på ansvarsfordeling knyttet til oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i rammeavtaler.

2.1 Reviderte virksomheter

Undersøkelsen er rettet mot et utvalg virksomheter i kommunen som har gjort enkeltanskaffelser innen barnevernstjenesten, helse- og omsorgstjenester, håndverkertjenester og/eller parkdrift.

Undersøkelsen er rettet mot følgende virksomheter: bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker og etatene Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten samt Oslo Havn KF.

Tabell 1 viser en oversikt over antall enkeltkontrakter virksomhetene oppga at de hadde innen de aktuelle områdene, og hvor anskaffelsesverdien var på eller over den gjeldende terskelverdien da konkurransen ble utlyst.

Tabell 1 Oversikt over antall innrapporterte kontrakter innen de ulike områdene

	Helse- og omsorgstjenester	Barnevernstjenester	Håndverkertjenester	Parkdrift	Totalt
Bydel Alna	23	0	0	0	23
Bydel Gamle Oslo	13	0	0	1	14
Bydel Grorud	8	13	0	0	21
Bydel Nordre Aker	19	4	0	0	23
Bydel St. Hanshaugen	10	6	0	1	17
Bydel Stovner	15	4	0	0	19
Bydel Søndre Nordstrand	30	0	0	0	30
Bydel Vestre Aker	30	0	1	0	31
Barne- og familieetaten	0	24	4	0	28
Bymiljøetaten	0	0	3	6	9
Kulturetaten	0	0	5	1	6
Oslo Havn KF	0	0	2	1	3
SUM	148	51	15	10	224

Note: Opplysningene i tabellen er basert på informasjon mottatt fra hver enkelt virksomhet.

De undersøkte virksomhetene oppga til sammen 224 kontrakter – 148 kontrakter innen helse- og omsorgstjenester, 51 innen barnevernstjenester, 15 innen håndverkertjenester og 10 innen parkdrift. Samtlige bydeler hadde inngått enkeltanskaffelser innen helse- og omsorgstjenester. Rammeavtalene innen området ble inngått i 2016–2017, så alle bydeler hadde enkeltavtaler inngått før rammeavtalene kom på plass. Det pågikk på undersøkelsestidspunktet et arbeid med å konvertere bydelenes enkeltavtaler til rammeavtalene. Kun halvparten av de undersøkte bydelene hadde inngått enkeltanskaffelser innen barnevernstjenester. Noen av rammeavtalene innen området ble inngått allerede i 2011/2012, én i 2014 og én i 2016. I vedlegg 4 er det en nærmere

beskrivelse av rammeavtalene innenfor helse- og omsorgstjenester og barnevernstjenester.

Noen av kontraktene innen håndverkertjenester og parkdrift var rammeavtaler inngått av virksomhetene. Mange av kontraktene innen helse og omsorg og barnevern hadde lang varighet. Den totale verdien av anskaffelsene for hver av de undersøkte virksomhetene varierte fra til sammen rundt 15 millioner kroner i Oslo Havn, rundt 80 millioner kroner i Kulturretaten, mellom 100 og 400 millioner kroner i bydelene, til rundt 2 milliarder kroner i Barne- og familieetaten. Anslagene er omtrentlige og er kun ment å vise at omfanget av anskaffelser over terskelverdi i de undersøkte virksomhetene var betydelig.

2.2 Ansvarsfordeling

Oslo kommune hadde en rekke samkjøps- og rammeavtaler som var inngått av ulike etater sentralt, og som virksomhetene gjorde avrop på. Velferdsetaten hadde inngått åtte rammeavtaler innen helse- og omsorgstjenester. De første avtalene ble inngått i 2014, den siste i 2017. Ifølge etaten var ansvarsfordelingen slik at etaten inngikk rammeavtalene og fulgte opp avtalene på systemnivå, mens bydelene fulgte opp de enkelte brukerne. Ansvaret for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i rammeavtalene lå hos etaten. Da flere av rammeavtalene var relativt nye på undersøkelsestidspunktet, hadde bydelene gjennomført en rekke enkeltanskaffelser innen området før rammeavtalene trådte i kraft. Ifølge Velferdsetaten lå ansvaret for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i enkeltanskaffelsene hos den enkelte bydel som hadde inngått avtalen.

Bydelene var i ferd med å konvertere enkeltavtaler til etatens rammeavtaler, se vedlegg 4. Velferdsetaten oppga til Kommunerevisjonen at den hadde inngått rammeavtaler på de tjenesteområdene hvor bydelene hadde flest enkeltkontrakter, med unntak av barnebolig og avlastning. Anskaffelsen av rammeavtale for barneboliger var kunngjort og skulle etter planen avsluttes på nyåret 2018. Det var på undersøkelsestidspunktet ikke planlagt rammeavtale for avlastning, og den ville ifølge etaten eventuelt tidligst bli kunngjort i 2018. Etaten oppga at den vurderte at dersom den inngikk rammeavtale for avlastning, ville bydelenes behov for å inngå enkeltkontrakter være små.

Barne- og familieetaten hadde fire rammeavtaler innen barnevernstjenester. Disse avtalene ble inngått i tidsrommet 2011–2017. Som hos Velferdsetaten lå ansvaret for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i rammeavtalene hos Barne- og familieetaten, mens bydelene hadde ansvar for oppfølging av tjenestemottakerne. Etaten oppga at den ikke hadde rammeavtaler for spesielle tiltak som tiltak i egen enhet/bolig/hybel, og at det var begrenset omfang av enetiltak i rammeavtalen.⁴ Behov for dette i bydelene kunne derfor nødvendiggjøre enkeltavtaler. Det kunne også være særskilte behov og ønsker hos det enkelte barn / den enkelte ungdom som tilsa enkeltavtaler. Flere av enkeltavtalene i undersøkelsen som bydelene hadde inngått, var med fosterhjem.

Utviklings- og kompetanseetaten hadde tre rammeavtaler innen helse- og omsorgstjenester og barnevernstjenester, inngått i 2013, 2015 og 2017. Utviklings- og kompetanseetatens rammeavtale for barnevernstiltak utgikk i slutten av mai 2017, og ny avtale skulle lyses ut senhøsten 2017. Rammeavtalene er nærmere beskrevet i vedlegg 4.

⁴ Barn/ungdom som har så spesielle behov at de ikke kan bo sammen med andre barn/ungdom.

3. Anskaffelsesfaglig kompetanse i virksomhetene

I dette kapitlet har vi beskrevet kort virksomhetenes generelle anskaffelsesfaglige kompetanse samt kompetanse spesifikt knyttet til oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. I tillegg fremgår det hvordan virksomhetene selv vurderer sin kompetanse på området.

3.1 Generell anskaffelsesfaglig kompetanse

En av de åtte bydelene, Bydel Søndre Nordstrand, hadde en egen enhet med ansvar for anskaffelser. I de øvrige bydelene var ansvaret for anskaffelser lagt til de ulike fagenhetene/fagområdene. Selv om anskaffelseskompetansen varierte, oppga alle bydeler bortsett fra én at de som jobbet med anskaffelser, hadde relevant utdanning eller kurs. Bydel Vestre Aker oppga at de som drev med anskaffelser innenfor pleie, helse og omsorg, ikke hadde relevante kurs. Ikke alle de undersøkte bydelene oppga et anslag på antall årsverk som ble brukt på anskaffelser, men de som gjorde det (totalt fem), oppga å bruke fra ett til tre årsverk til dette.

Når det gjaldt bydelenes egenvurdering av generell anskaffelsesfaglig kompetanse, oppga flertallet av virksomhetene at de anså kompetansen som god, tilstrekkelig, middels eller brukbar. Bydel Vestre Aker oppga likevel av den jevnt over burde bli bedre, mens Bydel Stovner ønsket mer juridisk kompetanse, spesielt knyttet til kontraktsoppfølging.⁵ En tredje bydel, Bydel Nordre Aker, oppga at den var sårbar fordi det var få ressurspersoner med god anskaffelsesfaglig kompetanse, mens Bydel Grorud oppga at den burde hatt flere ansatte som jobbet med anskaffelser større deler av arbeidstiden.

Av de fire øvrige virksomhetene var det kun Bymiljøetaten som hadde en sentralisert enhet for anskaffelser. Etaten oppga at alle som jobbet med anskaffelser, hadde relevant faglig kompetanse, men siden lover og regelverk knyttet til anskaffelser stadig var i endring, hadde de ansatte løpende behov for kurs for å opprettholde kompetansen. Bymiljøetaten oppga at det ble brukt ti årsverk til anskaffelser, og hadde på undersøkelsestidspunktet utlyst ytterligere fem stillinger – dette på grunn av økt vekt på kontraktsoppfølging. Kulturetaten oppga å ha to årsverk knyttet til anskaffelser og Oslo Havn KF noe mer enn to årsverk.

Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten og Oslo Havn oppga at den generelle kompetansen på området var god, mens Kulturetaten oppga at kompetansen ble ansett som «variert».

3.2 Kompetanse knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår

Av de åtte bydelene som var omfattet av undersøkelsen, vurderte Bydel Alna den samlede kompetansen særskilt knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår som høy og tilstrekkelig. Bydelene Nordre Aker og St. Hanshaugen oppga at de hadde slik kompetanse, men at det var et forbedringspotensial blant annet knyttet til systematikk i oppfølgingen. Bydel Vestre Aker oppga at kompetansen var god når det gjaldt oppfølging av håndverkertjenester, men at den på området for helse og omsorg kun hadde kompetanse til å gjennomføre enkle kontroller – som å kontrollere lønsslipp.

⁵ Bydelen oppga at dette behovet dels var ivarettatt av samkjøpsavtaler inngått sentralt gjennom Utviklings- og kompetanseetaten.

Bydel Grorud oppga at den hadde forbedret sin kontraktsoppfølging vesentlig de siste årene, mens Bydel Stovner mente den hadde begrenset kompetanse. Bydel Gamle Oslo oppga ikke å kunne vurdere det samlede kompetansenivået fordi den ikke hadde gjennomført kontroller. Bydel Søndre Nordstrand mente at det var Velferdsetaten som hadde ansvar for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, og som derfor skulle besitte denne kompetansen, ikke bydelen. Men bydelen påpekte at den ikke hadde tilfredsstillende kompetanse på området.

Bymiljøetaten, Oslo Havn og Barne- og familieetaten oppga at de hadde god eller tilfredsstillende kompetanse knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår. Bymiljøetaten påpekte at det likevel var behov for kompetansehevende tiltak, mens Oslo Havn oppga at den anså den individuelle kompetansen som mangelfull innenfor enkelte områder – blant annet var det knyttet tvil til hvordan de skulle gjennomføre kontroll av krav til lønns- og arbeidsvilkår. Kulturetaten oppga å ha begrenset kompetanse på området.

4. Skriftlige rutiner

I dette kapitlet har vi sett om virksomhetene hadde etablert skriftlige rutiner for å følge opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

4.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterium er lagt til grunn:

- Virksomhetene bør ha skriftlige rutiner som bidrar til
 - at kravene til kontroller av lønns- og arbeidsvilkår etterleves
 - at virksomhetene følger opp at kravet om utvidet skatteattest som kommunen etablerte i november i 2015, blir etterlevd

Vi har ikke undersøkt om virksomhetene hadde skriftlige rutiner knyttet til innholdet i kontraktene, men om de benyttet standardavtaler eller kontraktsmaler.

Virksomhetene skulle i spørreskjemaet krysse av for om de hadde følgende rutiner:

- vurdering av behovet for å kontrollere lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende i kontraktsperioden
- gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende
- oppfølging av avvik avdekket i kontroller
- innhenting og kontroll av utvidet skatteattest

Alle virksomhetene som krysset av for at de hadde noen av rutinene, ble bedt om å sende oss disse. Nedenfor presenteres hvilke rutiner virksomhetene oppga i spørreskjemaet at de hadde, og hva tilsendt dokumentasjon viste.

4.2 Faktabeskrivelse

Seks av de tolv undersøkte virksomhetene oppga i spørreundersøkelsen at de verken hadde skriftlige rutiner knyttet til kontroll av lønns- og arbeidsvilkår (vurdering av behov, gjennomføring av kontroll og oppfølging avvik) eller kontroll av utvidet skatteattest. Dette gjaldt bydelene Gamle Oslo, Nordre Aker, Stovner, Søndre Nordstrand, Vestre Aker og Kulturetaten. Sistnevnte oppga imidlertid at den benyttet Utviklings- og kompetanseetatens rutiner knyttet til utvidet skatteattest.

I det følgende gjør vi nærmere rede for de seks øvrige virksomhetene.

4.2.1 Bydel Alna

Bydelen oppga i spørreundersøkelsen at den ikke hadde utarbeidet egne rutiner, men benyttet standard rutiner som Velferdsetaten hadde utformet.

4.2.2 Bydel Grorud

Bydel Grorud oppga i spørreundersøkelsen at den hadde skriftlige rutiner for løpende vurdering av behov for kontroll, for løpende kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og for å følge opp avvik.

Bydelens anskaffelser innen de aktuelle områdene var i stor grad delegert til tjenestestedene innenfor barnevern og til bestillerkontoret (pleie, helse og omsorg).

Tjenestestedene hadde ulike rutiner for kontraktsoppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Vår gjennomgang av barnevernets rutiner – *Internkontroll kontraktsoppfølging* – viste at det var flere punkter med temaene «lønns- og arbeidsvilkår, tariffavtale, turnus/bemanningsplan og underleverandør». Det var ikke spesifisert nærmere hva kontrollene skulle omfatte.

I bestillerkontorets rutiner for kontraktsoppfølging var kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ikke nevnt, men det ble i rutinen vist til at fremgangsmåte og aktiviteter ved oppfølging av tjenestekjøp var grundig beskrevet i Velferdsetatens veileder for kontraktsoppfølging ved tjenestekjøp i EST-sektoren fra 2012. Det sto videre i rutinen at utgangspunktet for oppfølging av den enkelte kontrakt var den risikovurderingen som var foretatt ved inngåelse av kontrakten. Det var ikke spesifisert nærmere hva vurderingene eller kontrollene skulle omfatte.

Vår gjennomgang av tilsendt dokumentasjon viste at bydelen ikke hadde skriftlige rutiner for vurdering av behovet for kontroll innen barnevernsområde, kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse eller oppfølging av avvik avdekket gjennom kontroll. Bydelen hadde ikke rutiner knyttet til krav om utvidet skatteattest, men den hadde heller ikke kontrakter som var omfattet av kravet.

Bydel Grorud oppga at den hadde vært noe avventende med å forbedre bestillerkontorets rutiner og praksis for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår. Bydelen begrunnet dette med at etter hvert som Velferdsetatens rammeavtaler kom på plass, og etter hvert som bydelen fikk konvertert eksisterende avtaler til etatens rammeavtaler, ville ansvaret for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår endres. Bydelen så at det forelå et behov for en gjennomgang av egne rutiner og praksis for oppfølging og kontroll av de kontraktene den fortsatt hadde ansvaret for, og at det var hensiktsmessig at bydelen i større grad benyttet seg av oppfølgingsmetodikken som Velferdsetaten brukte.

4.2.3 Bydel St. Hanshaugen

Bydelen oppga i spørreundersøkelsen at den hadde skriftlige rutiner for å vurdere behov for kontroll ved inngåelse av kontrakt og for å innhente og kontrollere skatteattester.

Vi så av mottatt dokumentasjon at bydelen i undersøkelsesperioden ikke hadde skriftlige rutiner for å vurdere behov, for å gjennomføre kontroll, for å følge opp avvik eller for innhenting av utvidet skatteattest. Vi mottok imidlertid et *utkast* til slike rutiner fra bydelen. Rutinene var ikke utdypende, men viste til at Difis skjema for vurdering av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår fulgte vedlagt.

Bydelen oppga at den benyttet Utviklings- og kompetanseetatens anskaffelsesveileder som rutine for å innhente utvidet skatteattest.

4.2.4 Barne- og familieetaten

Etaten oppga i spørreundersøkelsen å ha skriftlige rutiner for å gjennomføre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår både ved kontraktsinngåelse og løpende i kontraktsperioden. Vi mottok skriftlig dokumentasjon på gjennomførte kontroller, som ifølge etaten belyste deres praksis på området. Etaten oppga da at den ikke hadde utarbeidet skriftlige rutiner knyttet til praksisen. Etatens praksis kommer vi tilbake til i senere kapitler.

4.2.5 Bymiljøetaten

Etaten oppga i spørreundersøkelsen at den hadde skriftlige rutiner for samtlige områder knyttet til lønns- og arbeidsvilkår og for å innhente og kontrollere skatteattest.

Mottatt dokumentasjon viser at etaten hadde de rutineene den hadde krysset av for i spørreskjemaet. Etaten oppga i uttalelsen til rapporten at rutineene ikke var implementert på tvers i etaten, dvs. ikke i alle avdelingene.⁶ Etaten hadde utarbeidet prosessbeskrivelser og rutiner for risikovurdering av leverandørene og for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Etatens rutiner la blant annet opp til at etaten skulle innhente egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår fra hovedleverandør rett etter kontraktsinngåelse og årlig eller ved signaler om potensielle brudd (rapporteringen skulle omfatte både hoved- og underleverandører). Egenrapportering skulle inngå som grunnlag for risikovurderinger, som skulle gjennomføres ved kontraktsinngåelse og jevnlig én gang i året eller ved signaler om potensielle brudd. Risikovurderingene skulle dokumenteres.

Etaten hadde utarbeidet en ansvarsmatrise for kontraktsoppfølging av lønns- og arbeidsvilkår. Etaten hadde videre en aktivitetsbeskrivelse for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår som skulle benyttes ved stedlig kontroll. Skjemaet omfattet informasjon om mannskapslister og HMS-kort, men ikke noe konkret om kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Etaten hadde skriftlige rutiner for oppfølging av avvik etter kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, herunder frist for oppretting av avvik, bruk av sanksjoner og dokumentasjon. Etaten hadde også rutiner for krav om utvidet skatteattest.

4.2.6 Oslo Havn KF

Foretaket oppga i spørreundersøkelsen at det hadde skriftlige rutiner for samtlige områder knyttet til lønns- og arbeidsvilkår og for å innhente og kontrollere skatteattest.

Vi mottok foretakets rutiner for anskaffelser, for kontraktsoppfølging og foretakets kontraktstrategi. I kontraktstrategien inngikk risikoanalyse av ulike sider ved leveransegjennomføring, men ikke av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

I anskaffelsesrutinen fremkom blant annet at lønns- og arbeidsvilkår skulle ha ekstra oppmerksomhet, at arbeidslivskriminalitet skulle bekjempes, og at anskaffelser over EØS-terskelverdi skulle ha ILO-konvensjonen om lønns- og arbeidsvilkår innarbeidet i konkurransegrunnlaget og kontrakten. I rutinen for kontraktsoppfølging var lønns- og arbeidsvilkår listet opp som ett av flere oppfølgingspunkter, og det sto at det i løpet av kontraktsperioden burde foretas rutinemessige kontroller av at leverandøren oppfylte krav til lønns- og arbeidsvilkår. Ingen av rutineene hadde spesifisert hvordan lønns- og arbeidsvilkår skulle kontrolleres.

I kontraktsoppfølgingsrutinen var avviksbehandling beskrevet. Det fremkom også av anskaffelsesrutinen at det skulle innhentes utvidet skatteattest i bygge- og anleggsanskaffelser og andre tjenesteanskaffelser som byrådet bestemte, og at fullmaktskravet skulle innarbeides i kontrakten.

⁶ Etaten oppga i uttalelsen at det i tilknytning til Kommunerevisjonens oppfølgingsundersøkelse etter rapport 4/2015 *Oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandører*, var avdekket at disse rutineene og systemene ikke var implementert på tvers i etaten.

Vår gjennomgang av tilsendt dokumentasjon viste at foretaket ikke hadde skriftlige rutiner for kontroll ved kontraktsinngåelse eller for vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i kontraktsperioden.

Foretaket viste til at det sommeren 2017 hadde implementert Difis skjema for risikovurdering av lønns- og arbeidsvilkår.

4.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Undersøkelsen viser at bare Bymiljøetaten hadde skriftlige rutiner som dekket alle kravene i forskriften og kommunens krav til å innhente og kontrollere utvidet skatteattest, men rutinene var ikke implementert i alle avdelingene i etaten.

Undersøkelsen viser at syv av de undersøkte virksomhetene ikke hadde skriftlige rutiner for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Dette gjaldt bydelene Gamle Oslo, Nordre Aker, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker, Barne- og familieetaten og Kulturetaten.

Verken Bydel Alna eller Bydel St. Hanshaugen hadde egne skriftlige rutiner knyttet til oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, men viste til at de benyttet henholdsvis Velferdsetatens rutiner og Utviklings- og kompetanseetatens anskaffelsesveileder.

Bydelen Grorud hadde rutiner på enkelte av områdene knyttet til lønns- og arbeidsvilkår.

Oslo Havn hadde ikke rutiner knyttet til vurdering av behov for kontroll og for kontroll ved kontraktsinngåelse.

Manglende eller mangelfulle skriftlige rutiner for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår medfører risiko for at kontroll ikke gjennomføres, eller for at kontrollen ikke er av god nok kvalitet.

5. Krav i kontrakter

I dette kapitlet har vi sett om virksomhetene som inngår i undersøkelsen, har inngått kontrakter med leverandørene i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes regelverk.

5.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er lagt til grunn:

- Virksomhetene skal i kontraktene stille krav om
 - at lønns- og arbeidsvilkår er i samsvar med gjeldende allmenngjorte tariffavtale eller på områder der slike ikke finnes, i samsvar med landsomfattende tariffavtale
 - at leverandøren og underleverandørene på forespørsel må dokumentere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt
 - retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner
- Virksomheten skal i kontrakter i håndverkertjenester og bilvasktjenester utlyst etter november 2015 stille krav om at leverandørene skal signere en fullmakt som tillater virksomheten å innhente en utvidet skatteattest.

5.2 Faktabeskrivelse

Vi har gått igjennom et utvalg kontrakter i hver virksomhet. Til sammen har vi gjennomgått 57 kontrakter, henholdsvis 28 kontrakter innen helse- og omsorgstjenester, 16 innen barnevernstjenester og 13 innen håndverkertjenester (inklusive parkdrift). Vestre Aker fant ikke tre av ni etterspurte kontrakter, og to av de øvrige kontraktene var utgått. Bydelen fant i disse to tilfellene ikke fornyede kontrakter.

Det var ikke standardavtaler for kjøp av helse- og omsorgstjenester til enkeltbrukere. Velferdsetaten utarbeidet imidlertid i 2013 i samarbeid med Kommuneadvokaten en kontraktsmal som virksomhetene kunne benytte ved kjøp av slike tjenester. Kontraktsmalen inneholdt krav til lønns- og arbeidsforhold.

Det forelå standardavtaler for kjøp av håndverkertjenester. Standarden inneholdt krav til lønns- og arbeidsforhold. Standardavtalen ble i oktober 2015 oppdatert med krav om fullmakt til innhenting av skatteattest.

Vår gjennomgang av de utvalgte kontraktene viste at for flesteparten av kontraktene innen helse- og omsorgstjenester var Velferdsetatens kontraktsmal benyttet. For de gjennomgåtte kontraktene innen håndverkertjenester var kommunens standardavtale benyttet. Også de fleste gjennomgåtte kontraktene innen barnevernstjenesten så ut til å ha tatt utgangspunkt i en kontraktsmal.

48 av totalt 57 kontrollerte kontrakter inneholdt de forutsatte bestemmelsene om lønns- og arbeidsvilkår og om å innhente og kontrollere utvidet skatteattest. Åtte av tolv virksomheter hadde disse bestemmelsene i alle de kontrollerte kontraktene. Det gjaldt bydelene Grorud, Nordre Aker, Stovner og Søndre Nordstrand samt Barne- og familieetaten, Bymiljøet, Kulturetaten og Oslo Havn.

Bydelene Alna og St. Hanshaugen hadde med bestemmelsene om lønns- og arbeidsvilkår og om utvidede skatteattest i henholdsvis fire og to av fem kontrollerte kontrakter i hver bydel. Bydel Vestre Aker hadde de nevnte bestemmelsene med i to av

seks kontrollerte kontrakter, mens Bydel Gamle Oslo hadde bestemmelsene i to av tre kontrakter.

I bydelene Alna og Gamle Oslo var ikke bestemmelsene med i kontrakter som første gang var inngått i 2011, mens kontraktene i Vestre Aker ikke hadde bestemmelsene med i kontrakter som første gang var inngått tidlig på 2000-tallet. I Bydel St. Hanshaugen var kontraktene uten bestemmelsene inngått i 2015–2016. De fleste kontrakter hvor bestemmelsene ikke var med, var innen helse- og omsorgstjenester.

Barne- og familieetaten og Bymiljøetaten hadde inngått kontrakter for håndverkertjenester hvor det var aktuelt å stille krav om at leverandørene skulle signere en fullmakt som tillot virksomheten å innhente en utvidet skatteattest. Alle de aktuelle kontraktene vi kontrollerte, inneholdt bestemmelsen om en slik fullmakt.

5.3 Kommunerevisjonens vurderinger

De fleste gjennomgåtte kontraktene inneholdt krav i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, herunder krav om at lønns- og arbeidsvilkår er i henhold til gjeldende/landsomfattende tariffavtale, at leverandøren og underleverandørene på forespørsel må dokumentere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt, og retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner. Alle aktuelle kontrakter var i tråd med kommunens krav om innhenting av fullmakt for utvidet skatteattest.

For bydelene Alna, Gamle Oslo, St. Hanshaugen og Vestre Aker inneholdt noen av de kontrollerte kontraktene ikke krav i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår. Bydel St. Hanshaugen hadde kontrakter som var inngått så sent som i 2016, som ikke hadde med bestemmelsene om lønns- og arbeidsvilkår. For de andre bydelene hvor bestemmelsene ikke var med, var det snakk om kontrakter som første gang var inngått flere år tilbake i tid.

Fravær av bestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår kan føre til at leverandørene praktiserer uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Fravær av slike krav kan videre gjøre det vanskelig for kommunen å kontrollere lønns- og arbeidsforhold hos den enkelte leverandør og ved behov gjennomføre sanksjoner.

Det er Kommunerevisjonens vurdering at Bydel Vestre Akers manglende oversikt over enkelte inngåtte kontrakter og fornyelser av enkelte kontrakter kan gi risiko for at bydelen ikke hadde gyldige kontrakter, vanskeliggjøre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og gi omdømmetap for både bydelen og kommunen.

6. Vurdering av behovet for kontroll, gjennomføring av kontroll og oppfølging av avvik

I dette kapitlet har vi sett på om virksomhetenes praksis med å vurdere behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, gjennomføring av disse kontrollene og oppfølging av avvik avdekket gjennom kontrollene er i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

6.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er lagt til grunn:

- Virksomheten skal løpende og konkret vurdere behovet for å kontrollere lønns- og arbeidsvilkår hos hovedleverandører og underleverandører. Vurderingene bør dokumenteres.
- Virksomheten skal gjennomføre nødvendige kontroller av lønns- og arbeidsvilkår hos hovedleverandører og underleverandører. Kontrollene bør dokumenteres.
- Når det oppdages brudd på kravene i kontraktene, bør virksomheten kreve at forholdene rettes opp innen en fastsatt frist.
- Virksomheten bør vurdere avvik og brudd med tanke på alvorlighet og iverksette nødvendige tiltak og sanksjoner.

6.2 Bydel Alna

6.2.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga å ha 23 kontrakter innen helse- og omsorgstjenester. Ingen av leverandørene i de aktuelle kontraktene hadde ifølge bydelen underleverandører.

Bydelen hadde ikke gjennomført oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Bydelen oppga at fra 2014 var det Velferdsetaten som hadde ansvaret for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i bydelens kontrakter innen helse- og omsorgstjenester, også enkeltkontrakter utenom rammeavtaler. Ifølge Velferdsetaten hadde etaten ansvar for å følge opp og kontrollere lønns- og arbeidsvilkår i *rammeavtalene* innen helse- og omsorgstjenester, mens bydelene hadde ansvar for å følge opp og kontrollere lønns- og arbeidsvilkår i kontrakter knyttet til *enkeltanskaffelser* som de selv hadde inngått utenom rammeavtalene. Det var satt i gang et arbeid for å konvertere enkeltanskaffelsene i bydelene til rammeavtalene, jf. vedlegg 4.

6.2.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bydelen oppga at den ikke hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller gjennomført kontroller for sine kontrakter innen helse- og omsorgstjenester, da den mente at dette var Velferdsetatens ansvar. Etter det Kommunerevisjonen kjenner til, medførte det ikke riktighet at det var Velferdsetatens ansvar i de undersøkte tilfellene. Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at bydelen ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

6.3 Bydel Gamle Oslo

6.3.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga å ha 13 kontrakter innen helse- og omsorgstjenester og 1 kontrakt innen parkdrift. Ingen av leverandørene i de aktuelle kontraktene hadde ifølge bydelen underleverandør.

Bydelen oppga i spørreundersøkelsen at den ikke hadde vurdert behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller gjennomført kontroller. Bydelen oppga manglende kapasitet som årsak til dette.

6.3.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bydelen oppga at den på grunn av manglende kapasitet ikke hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller gjennomført kontroller. Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at bydelen ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

6.4 Bydel Grorud

6.4.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga å ha 13 kontrakter innen barnevernstjenester og 8 innen helse- og omsorgstjenester, herunder 1 med underleverandør.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at den vurderte at det generelt var lav risiko for brudd på lønns- og arbeidsvilkår innenfor barnevernstjenester og helse- og omsorgstjenester på grunn av at de ofte krevde høyt faglig nivå på de ansatte, de krevde vandelstest og at det var en liten personalgruppe rundt den enkelte bruker. Barnevernet hadde likevel gjort en generell vurdering om at det etter oppstart av alle nye plasseringer skulle gjennomføres en kontroll som også inkluderte lønns- og arbeidsvilkår. Vurderingene var generelle og ikke dokumentert.

Videre oppga bydelen at den gjorde revurderinger av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, hovedsakelig basert på klager på tjenestetilbudet. Vurderingene ble i liten grad dokumentert. Bydelen oppga at den ikke hadde mottatt klager som hadde medført utvidet kontroll av lønns- og arbeidsvilkår innen de undersøkte kontraktene.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bestillerkontorets oppfølging av enkeltkontraktene innen helse- og omsorgstjenester var hovedsakelig brukerrettet, og kontrollen omfattet i liten grad lønns- og arbeidsvilkår. Bydelen oppga til Kommunerevisjonen at den så at den hadde behov for å gjennomgå egne rutiner og praksis for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår for enkeltkontraktene innen helse- og omsorgstjenester.

I én av kontraktene innen helse- og omsorgstjenester ble det benyttet underleverandør. Bydelen hadde ikke gjennomført kontroll av underleverandørens lønns- og arbeidsvilkår. Bydelen oppga at den kjente til at Velferdsetaten hadde gjennomført slik kontroll av denne leverandøren.

Når det gjaldt kontrakter for kjøp av barnevernstjenester, oppga bydelen at den hadde gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i 8 av de 13 kontraktene. I de øvrige fem kontraktene lå dette ansvaret hos Barne- og familieetaten.⁷ Vi gjennomgikk dokumentasjon fra tre av kontrollene. To av kontrollene var stedlige kontroller hvor det var utarbeidet en tilsynsrapport. Den tredje var ikke stedlig tilsyn, kun dokumentkontroll, hvor leverandør var tilskrevet og bedt om å fremskaffe dokumentasjon knyttet til ulike forhold. To av kontrollene var gjennomført i 2015, den tredje i 2017. Kontrollene var gjennomført relativt kort tid etter kontraktsinngåelse (etter mellom fire og syv måneder).

I de to tilsynsrapportene er det et punkt hvor det står at det ble gitt oversikt over lønns- og ansettelsesforhold. Bydelen oppga overfor Kommunerevisjonen at man i det ene tilsynet gjennomgikk en perm med arbeidskontrakter og timelister for alle ansatte, mens man i det andre tilsynet gjennomgikk arbeidskontrakter. Dette var ikke dokumentert. I den tredje kontrollen – dokumentkontrollen – var leverandør i brev bedt om å fremskaffe følgende dokumentasjon:

Dokumentasjon på lønns- og arbeidsvilkår til ansatte som gir oppfølging jf. kontraktens punkt 9.6. Eksempelvis kopi av arbeidskontrakt og timelister til ansatte som gir oppfølging. Det bes også om skriftlig dokumentasjon på hvilke(n) landsomfattende eller allmenngjort tariffavtale XX (leverandøren) er bundet av.

Bydelen oppga at den hadde mottatt den etterspurte dokumentasjonen.

Oppfølging av avvik avdekket i kontroll

I én av tilsynsrapportene ble det påpekt at leverandøren ikke hadde inngått arbeidskontrakt med ett fosterhjem, og det sto at bydelen forutsatte at dette ble gjort. Bydelen oppga at den under kontrollen avtalte med fosterhjemmet at dersom det ikke fikk kontrakten på plass, skulle fosterhjemmet ta kontakt med bydelen. Fosterhjemmet tok ikke kontakt med bydelen, og bydelen antok av den grunn at fosterhjemmet hadde fått kontrakten. I de to øvrige kontrollene ble det ikke avdekket avvik.

6.4.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Kommunerevisjonen stiller spørsmål ved bydelens vurdering om at det generelt var lav risiko for brudd på lønns- og arbeidsvilkår innen helse-, omsorgs- og barnevernstjenester. Kommunerevisjonen viser til at dette er tjenester der det erfaringsmessig er høy risiko for brudd på lønns- og arbeidsvilkår (se for eksempel Difi.no). Dersom bydelen vurderer at det ikke foreligger risiko i egne kontrakter på dette området, er det viktig at begrunnelsen dokumenteres.

Det er positivt at bydelen, som den eneste bydelen i vår undersøkelse, gjennomførte konkrete kontroller av lønns- og arbeidsvilkår. Kommunerevisjonen vil likevel påpeke at selv om de kontrollerte arbeidsavtalene var i orden, betyr ikke det nødvendigvis at de underliggende lønnsutbetalingene var tilfredsstillende. For å gjøre en effektiv kontroll vil det normalt også være nødvendig å foreta kontroll av faktisk utbetalt lønn – for eksempel lønnsslipper. Det var ikke gjort. Kontrollene var dokumentert, men på et

⁷ Bydelen oppga at det ikke var gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i disse kontraktene fordi det i disse kontraktene fremkom at det var Barne- og familieetaten, og ikke bydelen, som hadde innsynsrett hos leverandøren og dermed ansvaret for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Bydelen hadde ansvar for oppfølging av bruker. Dette ble bekreftet av etaten. Kommunerevisjonen har ikke undersøkt de gjeldende kontraktene.

såpass overordnet nivå at det var vanskelig å se hva som faktisk var kontrollert. Bydelen hadde ikke kontrollert kontrakter innen helse- og omsorgstjenester.

Bydelen hadde ikke fulgt opp og dokumentert at avdekket avvik var lukket, noe den etter Kommunerevisjonens vurdering burde gjort.

Bydelen hadde ikke kontrollert lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandør, og Kommunerevisjonen vil påpeke at kravet til nødvendige kontroller også omfatter underleverandører.

6.5 Bydel Nordre Aker

6.5.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga at den hadde 4 kontrakter innen barnevernstjenester og 19 innen helse- og omsorgstjenester. Ingen av leverandørene hadde ifølge bydelen underleverandør.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at den hadde gjennomført en helhetsvurdering av leverandørene, herunder av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår for alle kontrakter. Dette ble gjort både ved kontraktsinngåelser og ved kontraktsfornyelser, med bakgrunn i tidligere erfaring med leverandøren.

Vi ba om dokumentasjon på vurderingene av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår for tre av kontraktene. For den ene kontrakten oppga bydelen da at leverandøren ved kontraktsinngåelse i en presentasjon av tilbudet blant annet hadde informert om de ansattes lønn. I forkant av kontraktsinngåelse hadde bydelen internt en dialog om leverandørenes lønns- og arbeidsvilkår. Dette ble vektlagt i valg av leverandør. Drøftingene ble ikke dokumentert. For den andre kontrakten viste bydelen til ulike anskaffelsesdokumenter som skatteattest, firmaattest fra Brønnøysund-registrene, egenerklæring om HMS og kredittvurdering, men ingen vurdering av behovet for kontroll. For den tredje kontrakten var behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ikke vurdert.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at den delvis hadde gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i 17 av de oppgitte kontraktene. Utfordringer med manglende kapasitet i forbindelse med utskifting av ansatte/ressurspersoner på anskaffelsesområdet ble oppgitt å være årsaken til at ikke samtlige kontrakter var kontrollert.

Vi ba om dokumentasjon av tre av kontrollene av lønns- og arbeidsvilkår – for de samme tre kontraktene som over. Dokumentasjonen av en av kontrollene besto av en prisoversikt med måneds- og døgnpris for ulike kostnadselementer. Dokumentasjonen av den andre inneholdt de anskaffelsesdokumentene som er nevnt over.

Dokumentasjonen av den tredje viste et brukerrettet tilsyn med blant annet gjennomgang av turnus og arbeidstider, men ikke kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Det fremgikk heller ikke av dokumentasjonen om kontrollene avdekket avvik.

Bydelen opplyste om at den i forbindelse med revisjonen hadde gjort en vurdering av egen oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i kontraktene og kommet frem til at det var store mangler i dokumentasjonen av dette, sammenlignet med Difis veileder for

kontraktsoppfølging. Bydelen hadde derfor på undersøkelsestidspunktet utarbeidet en tiltaksplan for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

6.5.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Kommunerevisjonen anser det som positivt at bydelen hadde vurdert behov for kontroll ved kontraktsinngåelse og -fornyelse, men noterer at disse vurderingene ikke var dokumentert. Vi vil også påpeke at det etter omstendighetene kan være nødvendig å revurdere behov hyppigere. Det er Kommunerevisjonens vurdering at bydelens gjennomførte kontroller ikke var egnet til å avdekke eventuelle brudd på lønns- og arbeidsvilkår og kan således ikke sies å tilfredsstille krav til kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

6.6 Bydel St. Hanshaugen

6.6.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga at den hadde seks kontrakter innen barnevernstjenesten, ti innen helse- og omsorgstjenesten og én innen parkdrift. En av kontraktene innen barnevern hadde underleverandør.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at den hadde gjennomført vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår kun i parkdriftavtalen ved at den ved kontraktsinngåelse innhentet mannskapslister og utvidet skatteattest. Vurderingene var ikke dokumentert.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at den hadde kontrollert lønns- og arbeidsvilkår kun i parkdriftavtalen. Temaene ble tatt opp i møter med leverandøren. Referat fra ett møte i 2016 og ett i 2017 viste at det var et punkt om «bemanning» på agendaen, men det sto ikke noe om lønns- og arbeidsvilkår – heller ikke om avvik ble avdekket.

Bydelen oppga videre at for kontrakter innen helse- og omsorgstjenester og barnevernstjenester ble det gjennomført brukerrettede tilsyn, og at det ble gjort ytterligere kontroll av leverandør ved funn som var bekymringsfulle. Bydelen oppga imidlertid at for de aktuelle kontraktene hadde den ikke oppdaget bekymringsfulle forhold som hadde gitt grunn til ytterligere undersøkelser.

6.6.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bydelen oppga at den kun hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll i parkdriftavtalen ved kontraktsinngåelse. Vurderingene var ikke dokumentert. Bydelen verken vurderte behov eller gjennomførte kontroll for avtaler innen barneverns-, helse- og omsorgstjenestene. Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at bydelen ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

Det er videre Kommunerevisjonens vurdering at bydelens gjennomførte kontroll av parkdriftavtalen ikke var egnet til å avdekke eventuelle brudd på vilkår og således ikke kan sies å tilfredsstille krav til kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

Bydelen hadde ikke kontrollert lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandør, og Kommunerevisjonen vil påpeke at kravet til nødvendige kontroller også omfatter underleverandører.

6.7 Bydel Stovner

6.7.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga at den hadde 4 kontrakter innen barnevernstjenester og 15 innen helse- og omsorgstjenester. Ingen av leverandørene hadde ifølge bydelen underleverandør.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen hadde ikke gjennomført vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at den ikke hadde gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår innen helse- og omsorgskontraktene. Bydelen hadde i noen tilfeller sett på turnus, men da som en del av brukerrettet tilsyn for å følge opp at bruker fikk den bemanningen som var avtalt i kontrakten. Kontrollene var ikke dokumentert.⁸

Bydelen oppga videre at lønns- og arbeidsvilkår ikke ble særskilt kontrollert av barnevernstjenesten ettersom barnevernsinstitusjoner ble godkjent av Bufetat etter forskrift om godkjenning av private og kommunale institusjoner og forskrift om kvalitet og internkontroll i barnevernsinstitusjoner. Bydelen hadde derav forutsatt at vilkårene var i henhold til regelverket.

6.7.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bydelen oppga at den verken hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll eller gjennomført kontroll. Bydelen oppga som årsak til manglende kontroll innen barnevernstjenester at Bufetat hadde godkjent barnevernsinstitusjonene bydelen hadde inngått avtaler med, og bydelen forutsatte derfor at vilkårene i avtalene var i henhold til regelverket. Kommunerevisjonen vil påpeke at bydelen har et selvstendig ansvar for oppfølging og kontroll av inngåtte kontrakter.

Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at det ikke var gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

6.8 Bydel Søndre Nordstrand

6.8.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga at den hadde inngått 30 kontrakter innenfor helse- og omsorgstjenester, og at 3 til 4 av leverandørene hadde underleverandører.

Bydelen oppga at det var Velferdsetaten som hadde ansvaret for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i bydelens kontrakter innenfor helse- og omsorgstjenester, også for enkeltanskaffelser utenom rammeavtaler, jf. avsnitt 6.2.1. Bydelen oppga at den hadde ansvaret for den faglige oppfølgingen og brukerrettet tilsyn. I tilknytning til dette oppga bydelen at den alltid gjennomførte en samtale med de ansatte hvor den tok opp hvordan de hadde det på arbeid, og hvilke lønnsbetingelser de hadde. Svarene fra de ansatte ble

⁸ Den brukerrettede kontrollen som ble gjennomført på den ene kontrakten, var i samarbeid med bydelene Grorud og Alna. Bydel Stovner hadde ingen dokumentasjon på kontrollen, men oppga at det kunne hende at de øvrige bydeler hadde det. Kommunerevisjonen har ikke etterspurt slik dokumentasjon i disse bydelene.

imidlertid ikke dokumentert, men bydelen oppga at den ikke hadde fått tilbakemeldinger som ga grunn til bekymring.

Bydelen oppga videre at den verken hadde kompetanse eller ressurser til å gjennomføre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår hos leverandørene, og den anså det også som lite hensiktsmessig om alle bydelene kontaktet samme leverandører for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår.

6.8.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bydelen fulgte i liten grad opp lønns- og arbeidsvilkår. Bydelen oppga at ansvaret for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår for deres kontrakter innen helse- og omsorgstjenester lå hos Velferdsetaten. Etter det Kommunerevisjonen kjenner til, medførte dette ikke riktighet. Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at bydelen ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

6.9 Bydel Vestre Aker

6.9.1 Faktabeskrivelse

Bydelen oppga å ha 30 kontrakter innen helse- og omsorgstjenester og 1 kontrakt innen håndverkertjenester. Bydelen oppga at den ikke hadde kontrollert om det ble benyttet underleverandører i kontraktene innen helse- og omsorgstjenestene, men at den hadde kjennskap til at én av leverandørene brukte underleverandør. Leverandøren innen håndverkertjenester hadde underleverandør.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bydelen oppga at behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår for håndverkertjenestekontrakten ble vurdert da vinnerens timepriser ble gjennomgått. Prisene ble ikke ansett å være så lave at det var fare for at ansatte fikk lønn under minstetariff.

Bydelen oppga at for en del av kontraktene var vurderingene gjort løpende, mens for andre kontrakter var vurderingene gjort både ved kontraktsinngåelse og løpende (to ulike saksbehandlere, se under). Ingen av vurderingene var dokumentert. Bydelen oppga at den hadde vurdert at det var behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår hos alle leverandørene innen helse- og omsorgstjenester.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

For håndverkertjenestekontrakten var kontroller utover det som ble gjort ved kontraktsinngåelsen, blitt nedprioritert ut fra kapasitetshensyn.

Ansvaret for kontroll av kontraktene innen helse- og omsorgstjenestene var delt mellom to saksbehandlere. Bydelen oppga at den ene hadde gjennomført tilsyn hos leverandør i ni av kontraktene, hovedsakelig brukerrettet. Kontrollen av lønns- og arbeidsvilkår besto i å spørre om leverandøren hadde tariffavtale, og om arbeidstid for de ansatte (kontrolløren så ikke noe dokumentasjon). Bydelen oppga videre at den hadde sjekkliste for de fleste av tilsynene, og at det var krysset av «ja» på punktet om tariffavtale. For to av kontraktene ble det ikke gjennomført tilsyn på grunn av mangel på kapasitet.

Bydelen oppga at den andre saksbehandleren hadde meldt fra til ledelsen om at det var behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i samtlige kontrakter. Bydelen oppga at

slike kontroller ikke var gjennomført fordi bydelen verken hadde hatt ressurser eller kompetanse til å gjennomføre dette.

Bydelen hadde ikke gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandørene.

6.9.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bydelens gjennomførte kontroller innen helse- og omsorgstjenestene var ikke egnet til å avdekke brudd på lønns- og arbeidsvilkår og tilfredsstiller således ikke krav til kontroll. Bydelen hadde ikke gjennomført kontroll for flere av kontraktene, til tross for at den vurderte at behovet var til stede. Dette må anses i strid med forskriftens krav. Kommunerevisjonen noterer at bydelen oppga manglende kapasitet og kompetanse som årsak til at kontrollene ikke var gjennomført.

Kommunerevisjonen merker seg at bydelen oppga at den vurderte at prisene til leverandøren innen håndverkertjenester ikke ble ansett å være så lave at det var fare for at de ansatte fikk lønn under minstetarif. Høye leverandørpriser utelukker ikke etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at det foreligger risiko for brudd på kravene til lønns- og arbeidsvilkår. Bydelens vurderinger medfører risiko for at kontroller som burde vært gjennomført, ikke ble det.

Bydelen hadde ikke kontrollert lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandørene, og Kommunerevisjonen vil påpeke at kravet til nødvendige kontroller også omfatter underleverandører.

6.10 Barne- og familieetaten

6.10.1 Faktabeskrivelse

Barne- og familieetaten oppga å ha inngått 24 kontrakter (4 rammeavtaler) innenfor barnevernstjenester og 4 kontrakter for håndverkertjenester (4 rammeavtaler).

Ifølge etaten hadde ingen av kontraktene underleverandører innen samme fagområde som hovedleverandørene, men det hadde skjedd unntaksvis at hovedleverandører hadde engasjert underleverandører innenfor et annet fagområde. Eksempler på dette var gravemaskinentreprenør til å grave grøft for elektriker, firma til å utføre deler av vanntåkeanlegg/sprinkler etc.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Etaten oppga at vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår var gjennomført for alle de 4 rammeavtalene og 24 leverandørene innen barnevernstjenester ved kontraktsinngåelse og i det daglige arbeidet med de enkelte avrop på avtalene. Konklusjonen var at det var behov for kontroll i alle avtalene. Vurderingene var ikke dokumentert.

For to av de fire kontraktene innen håndverkertjenester ble det innhentet utvidede skatteattester. Da disse ikke hadde avvik, ble det, ifølge etaten, vurdert at det ikke var behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. For de to øvrige kontraktene vurderte etaten at bransjene (rørlegger- og elektriker-) var såpass regulert at potensialet for ufaglært arbeidskraft var minimalt. Vurderingene var ikke dokumentert.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Etaten oppga at kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ble gjort ved kontraktsinngåelse for tre av fire rammeavtaler innen barnevernstjenester ved at egenerklæringsskjema inngikk som en del av tilbudet leverandørene innga i anbudskonkurransen. Utover dette hadde etaten gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår for én av de fire rammeavtalene for kjøp av barnevernstjenester. Årsaken til at dette kun var gjort for én av rammeavtalene, var ifølge etaten manglende kapasitet og systemer.

Etter kontraktsinngåelse ble det for denne rammeavtalen gjennomført kontroller hvor leverandørene ble bedt om å besvare forhold knyttet til arbeidsavtalene. Kommunerevisjonen har gjennomgått dokumentasjonen for kontrollene i den aktuelle rammekontrakten. Kontrollen var rettet mot alle leverandører og ble gjennomført i perioden 2011–2012. Etaten stilte i kontrollene skriftlige spørsmål til leverandørene og ba om dokumentasjon og svar på spørsmål. I kontrollene rettet mot én av disse leverandørene var fokus på ordningen med våken nattevakt og lønns- og arbeidsvilkår i tilknytning til det. Etaten ba blant annet om at leverandøren la frem oversikt over ansatte og vikarer for to aktuelle måneder: turnuslister/arbeidsplan, herunder informasjon om eventuelle endringer i oppsatt plan, arbeidsavtaler for medarbeidere som har gått nattevakter, og timelister og påfølgende lønns slipper for medarbeidere som hadde gått nattevakter.

I kontrollene rettet mot de øvrige leverandørene i den aktuelle rammeavtalen ble leverandørene bedt om å fremlegge generell dokumentasjon, som maler for arbeidsavtaler for fast ansatte og midlertidig ansatte miljøterapeuter/miljøarbeidere, eventuell inngått tariffavtale og avtale om medleverordning og hviletid.⁹ Det ble også gjort stikkprøver der leverandørene ble bedt om å fremlegge for eksempel gjeldende turnus for to utvalgte måneder, oversikt over fast og midlertidig ansatte, kopi av arbeidsavtalene for de aktuelle personer, faktiske arbeidslister og kopi av lønns slipper. Det ble også foretatt en kontroll av avtalens bestemmelse om bruk av samarbeidspartnere (underleverandører). Etaten ba i den forbindelse om å få fremlagt kontrakt med eventuelle underleverandører, oversikt over personer fra underleverandører som hadde vært brukt på den kontrollerte avdelingen, arbeidslister for de aktuelle kontrollerte månedene og dokumentasjon over lønnsutbetaling og fakturering for vakter i juli og august.

Etaten hadde dokumentert kontrollen gjennom at den skriftlige dialogen med leverandørene var arkivert i etaten.

Oppfølging av avvik avdekket i kontroll

Kontrollene avdekket avvik blant annet knyttet til føring av lønnslister, bruk av overtid samt antall timer ført for våken nattevakt. I de tilfellene Barne- og familieetaten avdekket brudd på kravene, ble forholdene tatt opp i møte med leverandørene med pålegg om å utbedre avvik innen en gitt tidsfrist. Etaten fikk dokumentasjon på at avvikene var lukket, og sendte brev til leverandørene hvor de avsluttet kontrollen. For én av leverandørene ble det iverksatt plasseringsstopp inntil forholdene var rettet opp. Utover dette ble det ikke brukt kontraktsrettslige sanksjoner for de avdekkede bruddene.

⁹ Med medleverordninger menes arbeidstidsordninger hvor arbeidstakerne bor sammen med beboer og er en del av deres dagligliv i sammenhengende perioder på mer enn et døgn.

Etaten oppga til Kommunerevisjonen at den hadde besluttet å innføre nye systemer for oppfølgingen av rammeavtaler innen barnevernsinstitusjoner høsten 2017.

6.10.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Etter Kommunerevisjonens vurdering er utvidede skatteattester uten mangler ikke tilstrekkelig grunnlag til å vurdere om risikoen er så lav at det ikke er behov for kontroll, noe etaten gjorde i to avtaler for kjøp av håndverkertjenester. Etatens vurderinger medfører risiko for at kontroller som burde vært gjennomført, ikke ble det.

Etaten hadde kun gjennomført kontroll i én av fire rammeavtaler innen barnevern, til tross for at den vurderte at det var behov for kontroll i alle kontraktene. Den gjennomførte kontrollen var grundig og godt dokumentert, og avvik var fulgt opp. Det var store verdier i etatens rammeavtaler innen barnevernstjenester. Manglende kontroll der det var vurdert at det var kontrollbehov, og fravær av kontroller de fem siste årene vurderes følgelig som et alvorlig brudd på forskriften.

6.11 Bymiljøetaten

6.11.1 Faktabeskrivelse

Bymiljøetaten oppga å ha tre kontrakter for kjøp av håndverkertjenester og seks for skjøtsel av park. Fem av seks kontrakter for kjøp av parkdriftstjenester hadde underleverandører, ingen av kontraktene innen håndverkertjenester hadde det.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Bymiljøetaten oppga at det ikke var foretatt konkrete dokumenterte vurderinger av risiko for hver enkelt kontrakt, men at etaten på bakgrunn av en generell vurdering av kontraktens størrelse, omfang og risikoområde hadde bestemt seg for å gjennomføre kontroll av én av kontraktene for parkdrift samt for én kontrakt innen veitjeneste (sistnevnte omfattes ikke av vår undersøkelse). Dette var begge store kontrakter.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Ifølge Bymiljøetatens rutiner skulle den innhente egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår både hos hoved- og underleverandører kort tid etter kontraktsinngåelse. Etaten oppga at den ikke hadde dokumentasjon på at dette var innhentet i de undersøkte kontraktene, men oppga at det var mulig at noen av kontraktene var inngått før rutinene om egenrapportering ble implementert.

Etaten hadde gjennomført kontroll av én av de ni undersøkte kontraktene. Bymiljøetaten oppga som årsak til at kun én av kontraktene var kontrollert, at «på daværende tidspunkt er en mulig årsak utfordringer tilknyttet ressurser og kompetanse på området». Kontrollen av den ene kontrakten for parkdrift ble utført av et eksternt revisjonsselskap på oppdrag fra Bymiljøetaten våren 2016. Den omfattet fire ansatte (norske statsborgere) hos leverandøren i perioden april–juli 2015. Kontrollen omfattet følgende forhold:

- yrkesskadeforsikring for de ansatte
- oppfyllelse av arbeidsmiljølovens minstekrav til arbeidsavtaler
- utarbeidelse av timelister
- overholdelse av arbeidstidsregelverk
- overholdelse av krav til utbetaling av lønn, herunder minstelønn og overtidsgodtgjørelse i henhold til allmenngjort overenskomst og lokale avtaler
- overholdelse av beregning og utbetaling av feriepenger

I henhold til Bymiljøetatens rutiner skulle også underleverandører kontrolleres. Leverandøren av parkdrift i den aktuelle kontrakten som ble kontrollert, hadde 28 underleverandører. Disse var ikke omfattet av kontrollen. I rapporten fra revisjonsselskapet står det at «[u]nderleverandører står ansvarlig for egen arbeidstid, og er således ikke underlagt arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven eller tariffavtaler. Vi har derfor ikke kontrollert disse som del av denne kontrollen».

På spørsmål fra Kommunerevisjonen om hvordan etaten vurderte revisjonsselskapets vurdering om at underleverandører ikke var underlagt arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven, oppga etaten at den hadde bestilt denne kontrollaktiviteten gjennom et avrop på kommunens samkjøpsavtale for å gjennomføre kontroll med nødvendig kompetanse. Etaten hadde forholdt seg til revisjonsselskapets vurdering og ikke kontrollert underleverandørene. Etaten hadde ikke informasjon om hvorvidt underleverandørene var selvstendig næringsdrivende uten sysselsatte ansatte, og som således ikke gikk inn under arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven eller tariffavtaler.

Oppfølging av avvik avdekket i kontroll

Kontrollen avdekket blant annet mangler knyttet til utformingen av alle de fire kontrollerte arbeidsavtalene og brudd på arbeidstidsbestemmelsene for én av de ansatte. Kontrollen var dokumentert i en rapport. Bymiljøetaten oppga at kontrollene avdekket noen avvik, men at etaten ikke fant grunnlag for kontraktsrettslige sanksjoner. Etaten oppga at den tok opp de avdekkede forholdene i et møte med leverandøren, men at det ikke forelå referat fra dette møtet. Etaten hadde heller ikke annen dokumentasjon som viste hvordan oppfølgingen av avviket hadde vært, eller om avvikene var lukket.

6.11.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Bymiljøetatens manglende vurdering av behov for kontroll av hver enkelt avtale medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at etaten ikke har gjennomført kontroller der det etter forholdene burde vært gjort.

Etaten hadde ikke fulgt egne rutiner for innhenting av egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår verken ved kontraktsinngåelse eller løpende. Etaten hadde gjennomført kontroll i én av ni kontrakter. Kontrollen var grundig og godt dokumentert. Etaten har ikke kunnet redegjøre for hvorfor de 28 underleverandørene ikke var kontrollert. Kommunerevisjonen vil påpeke at kravet til nødvendige kontroller også omfatter underleverandører.

Bymiljøetatens kontroll avdekket til dels alvorlige avvik, og Kommunerevisjonen mener derfor at det er en vesentlig mangel at etaten ikke fulgte opp og dokumenterte oppfølgingen av hvorvidt leverandøren lukket avvikene.

6.12 Kulturetaten

6.12.1 Faktabeskrivelse

Etaten oppga å ha seks kontrakter innen håndverkertjenester og én innen parkdrift. Fire av leverandørene innen håndverkertjenester hadde underleverandører.

Etaten oppga i spørreskjemaet at den ikke hadde praksis for å vurdere behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller for gjennomføring av kontroll knyttet til sine kontrakter. Etaten oppga at den heller ikke hadde kontrollert om hovedleverandørene

fulgte opp sine underleverandører. Videre oppga etaten at den ikke hadde hatt grunnlag for mistanker om avvik i kontraktene.

6.12.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Etaten oppga at den på grunn av manglende praksis ikke hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller gjennomført kontroller.

Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at etaten ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

6.13 Oslo Havn KF

6.13.1 Faktabeskrivelse

Oslo Havn oppga å ha to kontrakter for kjøp av håndverkertjenester og én for parkdrifttjenester. Ingen av leverandørene hadde ifølge foretaket underleverandører.

Vurdering av behovet for og gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Oslo Havn oppga å ha vurdert behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår i alle de aktuelle kontraktene. Konklusjonen var at foretaket ikke anså de gjeldende leverandørene som risikoutsatte for brudd på regelverket knyttet til lønns- og arbeidsvilkår, og det var derfor ikke gjennomført kontroll av kontraktene. Vurderingene var ikke dokumentert.

På forespørsel fra Kommunerevisjonen om hvilke elementer som var vurdert, svarte foretaket at «[d]et finnes ikke noen skriftlig dokumentasjon på vurderingen som kan dokumenteres på gjeldende tidspunkt og det antas at risikoen ble vurdert ut i fra tjenesteanskaffelsenes bransjer og ikke definert som en bygge- og anleggsanskaffelse». To av foretakets kontrakter var innenfor håndverkertjenester (rammeavtale for gjerder, porter og snørydding), den tredje parkdrift.

6.13.2 Kommunerevisjonens vurderinger

Oslo Havn KF vurderte at det ikke var behov for kontroll i kontraktene, men kunne ikke redegjøre for hvilke vurderinger som var gjort. Kommunerevisjonen stiller derfor spørsmål ved om foretaket hadde gjort tilstrekkelige vurderinger av behovet for kontroll i sine kontrakter. På bakgrunn av manglende dokumentasjon av vurderingene for behov er det vanskelig for Kommunerevisjonen å vurdere om foretaket burde gjennomført kontroll i noen av kontraktene.

7. Utvidet skatteattest og OBS-listen

I dette kapitlet har vi sett om virksomhetene har ivarett Oslo kommunes krav om å innhente og følge opp utvidede skatte- og avgiftsattester eller eventuelt anmodet om fullmakt der det var aktuelt. Denne bestemmelsen gjaldt kun håndverkertjenester og bilvasktjenester. Vi har også sett om virksomhetene har sjekket om leverandørene de har inngått kontrakt med, sto på kommunens OBS-liste, og om virksomheten har varslet Utviklings- og kompetanseetaten om leverandører kommunen bør være på vakt overfor, som anbefalt i kommunens anskaffelsesveileder. OBS-listen er basert på innmeldinger fra virksomheter som har hatt uønskede erfaringer med bestemte leverandører. Utviklings- og kompetanseetaten administrerer listen.

7.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er lagt til grunn:

- For kontrakter i bygge- og anleggsbransjen og bilvasktjenester utlyst fra november 2015 skal virksomheten innhente og kontrollere utvidede skatteattester og følge opp mulige kontrakts- og lovbrudd.
- For allerede inngåtte avtaler skal virksomheten fra november 2015 anmode sine leverandører om å signere fullmakten til å hente inn utvidet skatteattest der det er mulig.
- Virksomheten bør sjekke om leverandørene står på OBS-listen.
- Virksomheten bør varsle Utviklings- og kompetanseetaten, etaten som er ansvarlig for OBS-listen, om leverandører kommunen bør være på vakt overfor.

7.2 Faktabeskrivelse

7.2.1 Utvidet skatteattest

Fem av de tolv undersøkte virksomhetene oppga i spørreundersøkelsen at de hadde kontrakter innen håndverkerbransjen på eller over terskelverdi og som fortsatt var gjeldende i 2016 eller i 2017. Dette gjaldt Bydel Vestre Aker, Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Oslo Havn.

Bare Barne- og familieetaten og Kulturetaten oppga at de hadde kontrakter som var inngått *etter* at kravet om kontroll av utvidet skatteattest ble innført. Førstnevnte oppga at den hadde innhentet og kontrollert utvidet skatteattest fra to av tre aktuelle leverandører, for den tredje var det kun innhentet attest. Den var ikke kontrollert. Kulturetaten oppga at den hadde innhentet og kontrollert attest fra alle fire aktuelle leverandører.

Barne- og familieetaten var den eneste av disse fem virksomhetene som oppga å ha innhentet fullmakt fra leverandører hvor kontrakten var utlyst før bestemmelsen om skatteattest ble innført i november 2015.

7.2.2 OBS-liste

De fleste virksomhetene oppga at de hadde sjekket om leverandørene sto på kommunens OBS-liste, før de inngikk kontraktene som inngikk i undersøkelsen. Bydelene Stovner og Vestre Aker oppga at de ikke hadde sjekket OBS-listen før inngåelse av kontraktene. Bydel St. Hanshaugen oppga at bydelen ikke hadde rutiner for å sjekke dette ved inngåelse av kontrakter innen helse-, omsorgs- og

barnevernstjenester, men at OBS-listen ble sjekket ved større anskaffelser (Doffin/TED). Bydel Søndre Nordstrand viste til at dette var Velferdsetatens ansvar.

De fleste virksomhetene oppga at de ikke hadde meldt noen leverandører til OBS-listen ettersom de ikke hadde funnet noen aktuelle kandidater.

7.3 Kommunerevisjonens vurderinger

Begge de to virksomhetene det var aktuelt for, Barne- og familieetaten og Kulturetaten, oppga at de i hovedsak hadde innhentet og kontrollert utvidet skatteattest i tråd med kommunens krav.

Det at kun Barne- og familieetaten, som én av fem aktuelle virksomheter, oppga å ha anmodet om fullmakt til å innhente skatteattest fra leverandører (der kontrakten var utlyst før kravet om skatteattest ble innført), tyder på at virksomhetene ikke hadde tilstrekkelig praksis for dette. Det var i så fall i strid med kommunens bestemmelser og reduserte virksomhetenes mulighet til å unngå useriøse leverandører.

De fleste virksomhetene oppga at de kontrollerte OBS-listen ved inngåelse av kontrakter. Slik kontroll vil kunne bidra til at virksomhetene er mer oppmerksomme både ved inngåelse av kontrakter med leverandører som står på listen, og ved kontraktsoppfølging. Samtidig var det noen virksomheter som ikke kontrollerte OBS-listen. Fravær av slik kontroll medfører risiko for at virksomhetene uten å være klar over det inngår kontrakter med leverandører som står på OBS-listen. Leverandørene blir i slike tilfeller ikke underlagt særskilt oppmerksomhet, slik de burde etter kommunens intensjon med listen.

8. Kommunerevisjonens konklusjoner og anbefalinger

Undersøkelsen har vært rettet mot bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker og etatene Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten samt Oslo Havn KF.

8.1 Oppsummering anskaffelsesfaglig kompetanse

I kapittel 3 har Kommunerevisjonen beskrevet de undersøkte virksomhetenes anskaffelsesfaglige kompetanse, herunder organisering av innkjøpsmiljøet (samlet miljø), hvor stort miljøet er, og hva slags kompetanse/erfaring de hadde.

Bortsett fra for én bydel var ansvaret for anskaffelser lagt til de ulike fagenhetene i bydelene. Et flertall av bydelene vurderte sin egen generelle anskaffelsesfaglige kompetanse som bra. Bymiljøetaten hadde en sentralisert enhet for anskaffelser, de andre to etatene og foretaket hadde desentralisert arbeidet. Kulturetaten vurderte egen kompetanse som variert, de øvrige vurderte den som god.

Når det gjaldt kompetanse knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår, oppga noen av bydelene at den var god, mens andre oppga at den ikke var god nok. Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten og Oslo Havn vurderte egen kompetanse som god, mens Kulturetaten oppga å ha begrenset kompetanse på området.

8.2 Konklusjoner

Kommunerevisjonen har i kapittel 4–7 sett om de undersøkte virksomhetene følger opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Skriftlige rutiner

Syv av de tolv undersøkte virksomhetene hadde ikke skriftlige rutiner verken for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller for innhenting og kontroll av utvidet skatteattest. Bymiljøetaten hadde skriftlige rutiner knyttet til samtlige områder, men rutinene var ikke implementert i alle avdelingene i etaten. De resterende virksomhetene hadde skriftlige rutiner knyttet til enkelte av områdene, men flere av rutinene var lite eksplisitte når det gjaldt kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, og lite tilpasset egen virksomhet. Det gjør rutinene mindre egnet til å bidra til etterlevelse av gjeldende regelverk og føringer. Fravær av skriftlige rutiner og mangelfulle rutiner innebærer en risiko for at det ikke blir utført kontroll, eller for at den kontrollen som utføres, ikke er god nok. Spesielt med tanke på at flere av virksomhetene i undersøkelsen hadde relativt små miljøer som arbeidet med oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, samtidig som mange hadde anskaffelser av stor verdi, ga fravær av skriftlige rutiner økt sårbarhet og risiko.

Krav i kontrakter

Det er positivt at de fleste gjennomgåtte kontraktene inneholdt krav i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. For bydelene Alna, Gamle Oslo, St. Hanshaugen og Vestre Aker inneholdt noen av de kontrollerte kontraktene ikke krav i tråd med forskrift om lønns- og arbeidsvilkår. Alle kontraktene var i tråd med kommunens krav om innhenting av fullmakt for utvidet skatteattest.

Det at Bydel Vestre Aker ikke fant enkelte av de etterspurte kontraktene eller fornyelsene av to utgåtte kontrakter, kan gi risiko for at bydelen ikke hadde gyldige kontrakter. Det kan vanskeliggjøre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og gi omdømmetap for både bydelen og kommunen.

Vurdering av behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Undersøkelsen avdekket at seks av de tolv undersøkte virksomhetene ikke hadde gjennomført vurderinger av behovet for kontroll. Bydelene Alna og Søndre Nordstrand oppga at de ikke hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll eller gjennomført kontroller for sine kontrakter innen helse- og omsorgstjenester, da de mente at dette var Velferdsetatens ansvar. Etter det Kommunerevisjonen kjenner til, medførte det ikke riktighet at det var Velferdsetatens ansvar. Bydel Stovner hadde ikke fulgt opp sine kontrakter innen barnevernstjenester, da den forutsatte av vilkårene i avtalen var i henhold til regelverk siden de aktuelle barnevernsinstitusjonene var godkjent av Bufetat. Kommunerevisjonen vil påpeke at bydelen har et selvstendig ansvar for oppfølging og kontroll av inngåtte kontrakter.

Oslo Havn KF vurderte at det ikke var behov for kontroll i kontraktene, men kunne ikke redegjøre for hvilke vurderinger som var gjort. Kommunerevisjonen stiller derfor spørsmål ved om foretaket hadde gjort tilstrekkelige vurderinger av behovet for kontroll i sine kontrakter som grunnlag for å konkludere med at det ikke forelå behov for kontroll.

De øvrige virksomhetene hadde delvis foretatt vurdering av behovet. Ingen hadde dokumentert vurderingene. Kommunerevisjonen vil påpeke at manglende eller mangelfulle vurderinger av behov for kontroll ikke er i tråd med krav i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, og det kan medføre at virksomhetene ikke gjennomfører kontroller der dette etter forholdene burde vært gjort.

Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

Fem av de seks virksomhetene som ikke hadde vurdert behovet for kontroll, hadde heller ikke gjennomført kontroller. Seks virksomheter hadde i varierende grad gjennomført kontroller. Flere av virksomhetene hadde kun gjennomført kontroll i enkelte av kontraktene, til tross for at de vurderte at det var behov i flere. Flere av de gjennomførte kontrollene var lite egnet til å avdekke eventuelle brudd på lønns- og arbeidsvilkår.

Det er positivt at Bydel Grorud, som den eneste bydelen i undersøkelsen, gjennomførte konkrete kontroller av lønns- og arbeidsvilkår. Kommunerevisjonen vil likevel påpeke at selv om arbeidsavtalene var i orden, betyr ikke det nødvendigvis at de underliggende lønnsutbetalingene var tilfredsstillende. En effektiv kontroll vil normalt også måtte omfatte kontroll av faktisk utbetalt lønn. Det var ikke gjort.

Barne- og familieetaten hadde kun gjennomført kontroll i én av fire rammeavtaler innen barnevernstjenester, til tross for at etaten vurderte at det var behov i alle kontraktene. Den gjennomførte kontrollen i 2012 var grundig og dokumentert. Det var store verdier i etatens rammeavtaler innen barnevernstjenester. Manglende kontroll der det var vurdert at det var kontrollbehov, og fravær av kontroller de fem siste årene vurderes følgelig som et alvorlig brudd på forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Bymiljøetaten hadde ikke vurdert behov for kontroll for hver enkelt kontrakt, etaten hadde ikke fulgt egne rutiner for innhenting av egenrapportering av lønns- og arbeidsvilkår, og etaten hadde kun gjennomført kontroll i én av ni kontrakter. Den kontrollen var grundig og dokumentert. Kommunerevisjonen vil påpeke at det er risiko for at etaten ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort.

Ingen av de seks virksomhetene som oppga at noen leverandører hadde underleverandører, hadde kontrollert lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandørene, og Kommunerevisjonen vil påpeke at kravet til nødvendige kontroller også omfatter underleverandører.

Kommunerevisjonen merker seg at flere av de undersøkte virksomhetene ikke hadde prioritert oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, ved at de oppga manglende ressurser som årsak. Dette gjaldt Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten og bydelene Gamle Oslo, Nordre Aker, Søndre Nordstrand og Vestre Aker.

Oppfølging av avvik

Barne- og familieetaten hadde fulgt opp og dokumentert avvikene avdekket i kontroll i tråd med kriteriene. Bydel Grorud hadde ikke fulgt opp og dokumentert at avviket ble lukket. Bymiljøetatens kontroll avdekket til dels alvorlige avvik, og Kommunerevisjonen mener derfor at det er en vesentlig mangel at etaten ikke fulgte opp og dokumenterte oppfølgingen av hvorvidt leverandøren lukket avvikene.

Utvidet skatteattest og OBS-listen

Begge de to virksomhetene det var aktuelt for, oppga at de i hovedsak hadde innhentet og kontrollert utvidet skatteattest i tråd med kommunens krav. Kun Barne- og familieetaten, som én av fem aktuelle virksomheter, oppga å ha anmodet om fullmakt til å innhente skatteattest fra leverandører der kontrakten var utlyst før kravet om skatteattest ble innført. Det å ikke anmode om fullmakt strider mot kommunens bestemmelser og reduserer virksomhetenes mulighet til å unngå å benytte useriøse leverandører.

De fleste virksomhetene oppga at de kontrollerte OBS-listen ved inngåelse av kontrakter. Samtidig var det noen bydeler som ikke kontrollerte OBS-listen. Fravær av slik kontroll medfører risiko for at virksomhetene uten å være klar over det inngår kontrakter med leverandører som står på OBS-listen. Leverandørene blir i slike tilfeller ikke underlagt særskilt oppmerksomhet, slik de burde etter kommunens intensjon med listen.

8.3 Anbefalinger

Kommunerevisjonen anbefaler videre at de undersøkte virksomhetene som mangler dette, iverksetter tiltak for å sikre

- at det blir etablert skriftlige rutiner for vurdering av behov for og gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår
- at det gjennomføres vurdering av behov for kontroller av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende hos leverandører og underleverandører
- at det gjennomføres kontroll av lønns- og arbeidsvilkår der behov for det er avdekket hos leverandører og underleverandører
- at avvik følges opp og lukkes
- at arbeidet med lønns- og arbeidsvilkår dokumenteres

Kommunerevisjonen anbefaler videre at Byrådsavdeling for finans bør vurdere ytterligere tiltak for å sikre at kommunens virksomheter følger forskrift om lønns- og arbeidsvilkår.

9. Mottatte uttalelser og Kommunerevisjonens vurdering

Kommunerevisjonen sendte 03.11.2017 rapport til uttalelse til bydelene Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker, samt til Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Oslo Havn. I tillegg fikk ansvarlige byråder rapporten til uttalelse. Kommunerevisjonen ba om at virksomhetene og byrådene besvarte flere spørsmål om rapporten. I tillegg sto mottakerne fritt til å fremme synspunkter som ikke ble fanget opp av Kommunerevisjonens spørsmål. Kommunerevisjonen mottok uttalelse fra samtlige, og uttalelsene følger i sin helhet som vedlegg 5 i rapporten.

I 9.1–9.10 oppsummerer Kommunerevisjonen de mest sentrale elementene i uttalelsene. Kommunerevisjonens vurdering følger så i 9.11.

Det er gjort noen endringer i rapporten på bakgrunn av noen av uttalelsene, se nedenfor. Ved korrekturlesing av rapporten, ble det avdekket en feil i hovedbudskapet som nå er korrigert.

9.1 Uttalelsen fra Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester

Byrådsavdelingen oppga at rapporten var nyttig og at rapportens funn ville bli lagt til grunn for vurdering av tiltak. Byrådsavdelingen sluttet seg til anbefalingene. Kommunerevisjonen hadde gitt med bakgrunn i rapportens konklusjoner.

Byrådsavdelingen hadde enkelte kommentarer til rapportens fakta. Den første kommentaren var knyttet til Velferdsetatens ansvar for kontroll av leverandørenes lønns- og arbeidsvilkår i bydelenes enkeltanskaffelser. Avdelingen oppga at det ble vedtatt 27.05.2013 (kommunaldirektørens sak 18/2013) at Velferdsetaten hadde dette ansvaret. Imidlertid hadde ulike styringssignaler fra byrådsavdelingen, samt ressursituasjonen i Velferdsetaten, ført til at vedtaket ikke var gjennomført på dette punktet. Styringssignalene hadde blant annet gått ut på at Velferdsetaten skulle veilede bydelene i å gjennomføre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, og ikke gjennomføre kontrollene.

Videre påpekte byrådsavdelingen at kontraktsperioden for rammeavtalen for Oppfølgingstjenester startet i 2015 og ikke i 2016, og at antall leverandører var tre og ikke fire, ref. tabell 3 i rapportens vedlegg 4. I tillegg oppga byrådsavdelingen at Velferdsetaten også hadde inngått rammeavtaler om institusjonsplasser til rusmiddelavhengige, midlertidige døgnovernattinger og krisesentertjenester.

Byrådsavdelingen meldte følgende tiltak på bakgrunn av rapportens anbefalinger:

- Byrådsavdelingen vil gjennom virksomhetsstyringen be bydelene og etatene følge opp anbefalingene i revisjonsrapporten.
- Byrådsavdelingen arbeider for tiden med en sak om hvordan EHS-sektoren skal implementere Oslo-modellen.
- Byrådsavdelingen vil vurdere muligheten for at Velferdsetaten tar ansvar for å gjennomføre kontroll av leverandørenes lønns- og arbeidsforhold i bydelenes enkeltanskaffelser innenfor helse- og omsorgssektoren i løpet av 2018-19, slik det opprinnelig ble vedtatt i kommunaldirektørens sak 18/2013.

- Byrådsavdelingen vil sørge for at underliggende etater og bydelene er kjent med Velferdsetatens veileder for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår som er spesifikt rettet mot helse- og omsorgssektoren.
- Byrådsavdelingen vil sørge for at bydelene er kjent med UKEs samkjøpsavtale for de tilfeller der bydelene selv skal gjennomføre kontroller, f.eks. ved enkeltanskaffelser innenfor barneverntjenester.
- Velferdsetaten arrangerer anskaffelsesnettverk for bydelene. Byrådsavdelingen vil anmode bydelene om at alle er representert i dette nettverket. Vi vil be Velferdsetaten om at Kommunerevisjonens rapport blir gjennomgått i nettverksmøter i 2018.

Når det gjaldt Barne- og familieetaten, oppga Byrådsavdelingen at etaten hadde igangsatt arbeid med å etablere nye rutiner for å følge opp de kritiske områdene som rapporten avdekket. Arbeidet innebar blant annet en endret organisering, innføring av elektronisk verktøy for kontraktsadministrasjon, samt nye rutiner for dokumentasjon av kontroller. Byrådsavdelingen meldte følgende tiltak:

- Følge opp at Barne- og familieetaten organiserer arbeidet med anskaffelser slik at ansvaret for kontraktsoppfølging, herunder kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, har en tydelig forankring i organisasjonen, og at rutinene følges og oppfølging dokumenteres.
- Legge til rette for samarbeid mellom Barne- og familieetaten og Velferdsetaten om kompetanse- og erfaringsutveksling for anskaffelser og kontraktsoppfølging.

Mange av de meldte tiltakene ville iverksettes umiddelbart.

9.2 Uttalelsen fra byråden for finans

Byråden skriver at rapporten ville være et viktig bidrag i arbeidet med å sikre at kommunen innretter sin virksomhet slik at arbeidslivskriminalitet og sosial dumping blir bekjempet.

Byråden oppga at rapporten viste et forbedringspotensial og byråden ville gripe fatt i dette i samråd med de byrådene som hadde ansvar for den enkelte virksomhet. Byråden viste videre til at kommunen med Oslomodellen hadde innført nye og strengere kontraktsvilkår rettet mot arbeidslivskriminalitet. Byråden var opptatt av at de nye kontraktskravene ble implementert umiddelbart, og det var utarbeidet nye rundskriv og kontraktsmaler som ivaretok de nye kravene. Byråden påpekte at Oslomodellen, med strenge krav til blant annet fast ansettelse, ville gjøre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår hos leverandører lettere å gjennomføre. Byråden skrev at innføring av HMSREG, for å følge opp kontraktsforpliktelser og lovkrav innenfor bygge- og anleggskontraktene og renholdskontraktene, ville muliggjøre en langt mer effektiv kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

Byråden påpekte at byrådet arbeidet kontinuerlig med tiltak mot arbeidslivskriminalitet, og at tiltak fremover først og fremst ville være knyttet til det videre arbeid med implementering av Oslomodellen, hvor gjennomføring av kontraktene og virksomhetenes kontraktsoppfølging ville få et sterkere fokus.

9.3 Uttalelsen fra byråden for kultur, idrett og frivillighet

Byråden anså rapporten som et viktig innspill i arbeidet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, og til nytte i styringsdialogen med Kulturetaten og for etatens videre arbeid på området.

Byråden støttet rapportens konklusjoner og anbefalinger. Byråden oppga at hun, gjennom den ordinære virksomhetsstyringen, ville be Kulturetaten følge opp Kommunerevisjonens anbefalinger.

9.4 Uttalelsen fra byråden for miljø og samferdsel

Byråden svarte at rapporten ville være til nytte for Bymiljøetatens arbeid. Byråden oppga at hun støttet rapportens konklusjoner og anbefalinger. Videre oppga byråden at hun, gjennom den ordinære virksomhetsstyringen, ville be Bymiljøetaten følge opp Kommunerevisjonens anbefalinger.

9.5 Uttalelsen fra byråden for næring og eierskap

Byråden oppga at han anså det som viktig at hans virksomheter ble revidert og benyttet Kommunerevisjonens konklusjoner og råd aktivt som en del av den videre eieroppfølging av selskapene.

Byråden var enig i rapportens anbefalinger. Byråden ville følge opp om Oslo Havns anskaffelseskompetanse var tilstrekkelig for de anskaffelsene virksomheten skulle gjennomføre. Videre oppga byråden at rapportens konklusjon ville bli fulgt opp med rapporteringskrav gjennom tildelingsbrevet for 2018. Byråden oppga at etter hva han kjente til, hadde Oslo Havns innføring av nye systemer, allerede gitt bedre hjelpemidler for å utføre risikoanalyse av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og for å etablere rutiner knyttet kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår.

Videre skrev byråden at han hadde forståelse for at Kommunerevisjonen anså at manglende skriftlige rutiner medførte en risiko for økt sårbarhet, selv om de korrekte vurderingene kunne ha vært gjennomført.

Byråden oppga at fordi rapporten omfattet et større antall virksomheter, stilte han spørsmål ved om det hadde vært tjenlig i større grad å kommentere hver virksomhet spesielt.

9.6 Uttalelsene fra bydelene

Samtlige åtte bydeler oppga at de oppfattet rapporten som nyttig og at de var enige i rapportens konklusjoner, vurderinger og anbefalinger. Alle oppga også at de ville eller var i ferd med å utarbeide tiltak på bakgrunn av rapportens anbefalinger. Videre oppga seks bydeler at tiltakene ville iverksettes innen første kvartal 2018, mens to bydeler oppga i løpet av 2018.

Bydel Gamle Oslo skrev at både Utviklings og kompetanseetaten og Velferdsetaten hadde arbeidet med rammekontrakter på vegne av bydelenes behov for kjøp av helse- og omsorgstjenester. Videre skrev bydelen at det siden 2012 hadde vært en pågående diskusjon om oppfølging av aktuelle punkt i kjøpskontraktene med utviklings- og kompetanseetaten og Velferdsetaten, og senere også ansvarsfordelingen mellom disse to etatenes oppfølgingsansvar. Bydelen valgte da å konsentrere oppfølgingen om kvalitet på helse- og omsorgstjenestene og på tilstrekkelig antall kvalifisert personell. Denne prioriteringen ble gjort fordi det allerede i 2013-2015 var avgjort at Utviklings- og kompetanseetaten og Velferdsetaten skulle følge opp lønns- og arbeidsvilkår i bydelenes inngåtte kontrakter. Videre oppga bydelen at den fulgte «Velferdsetatens veileder for kontraktsoppfølging ved tjenestekjøp i EST sektor fra 2012», og ikke så behov for ytterligere prosedyrer i bydelen.

Bydel Alna oppga å være i tvil om hvor hensiktsmessig det var at hver av de tolv reviderte virksomhetene skulle lage planer og prosedyrer for en tilstrekkelig kontrollordning. Bydelen uttrykte at et felles byovergripende system kan representere en mer rasjonell løsning og da knyttet til rammeavtalene og konsesjonsordninger. Videre var bydelen opptatt av forholdet mellom ressurser og mer kontroll, ettersom økt kontroll innen nåværende organisering ville bety at annet arbeid måtte nedprioriteres. Bydelen påpekte at man for å få til mer kontroll i bydelene uten økte ressurser, burde gjennomføre stikkprøver der bydelene fordelte kontrollene mellom seg, ettersom det ofte var de samme firmaene og leverandørene som «går igjen».

Bydel Søndre Nordstrand skrev at den ved en inkurie hadde oppgitt feil antall relevante kontrakter innen helse- og omsorgssektoren til Kommunerevisjonen – 116 kontrakter innen de oppgitte kriteriene – det korrekte antallet var 30. Videre skrev bydelen at den var av den oppfatning at Velferdsetaten hadde tilsynsansvar for lønns- og arbeidsvilkår på systemnivå når det gjaldt de inngåtte rammeavtalene.

9.7 Uttalelsen fra Barne- og familieetaten

Barne- og familieetaten oppga at det hadde vært nyttig og lærerikt å lese konklusjoner, vurderinger og anbefalinger til alle de tolv reviderte virksomhetene. Etaten skrev at den hadde vært oppmerksom på flere av konklusjonene i rapporten og at den derfor hadde påbegynt arbeidet med å få på plass rutiner for blant annet oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår innenfor rammeavtalene om barneverninstitusjoner. Etaten oppga videre at Kommunerevisjonens anbefalinger ville være en viktig del av arbeidet med innføringen av gode rutiner og skriftlig dokumentasjon av oppfølgingen. Etaten skrev at den hadde inngått avtale om innføring av et elektronisk oppfølgingsverktøy av rammeavtalene, den hadde opprettet et internt team som skulle ha et overordnet ansvar for å sikre oppfølging av rammeavtaler. Teamet vil spesielt ha oppmerksomhet knyttet til utarbeidelse av skriftlige rutiner, slik at dokumentasjon ble sikret.

9.8 Uttalelsen fra Bymiljøetaten

Bymiljøetaten oppga at den anså rapporten som nyttig, og at rapporten ville være en viktig del av det videre arbeidet med innføring av gode rutiner og sikring av at oppfølging ble dokumentert skriftlig.

Etaten ønsket videre å påpeke at når det bestilles en rapport fra et revisjonsselskap ved avrop på samkjøpsavtale for kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår for å gjøre en revisjon av en kontrakt innen parkdrift, må de råd og anbefalinger som fremkommer kunne legges til grunn for den videre interne oppfølgingen.

Etaten ønsket videre å presisere faktum i rapporten om at etaten hadde skriftlige rutiner og system for kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår. Etaten oppga at det i tilknytning til Kommunerevisjonens oppfølgingsundersøkelse etter rapport 4/2015 *Oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandører*, var avdekket at disse rutinene og systemene *ikke* var implementert på tvers i etaten. Etaten ville derfor sette inn ytterligere tiltak for å nå de mål som var satt på området.

Etaten oppga videre at den ville vurdere tiltak som kunne iverksettes på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger. Blant annet ville etaten sette av mer ressurser til å implementere rutiner og system i hele organisasjonen, for å sikre større grad av

etterlevelse. Staten skrev at også kompetanseheving ble vurdert som nødvendig for å kunne ivareta ansvar knyttet til regelverket på området.

Etaten viste også til tiltak som var iverksatt det siste året av ny etatsledelse (2016). Det var blant annet gjennomført kurs og opplæring knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår til prosjektledere og byggeledere i utvalgte enkeltprosjekter. Dette ville videreføres for nøkkelpersoner i alle større prosjekter. Staten oppga at den var i ferd med å implementere HMSREG og ulike kurs internt i tilknytning til det.

9.9 Uttalelsen fra Kulturetaten

Kulturetaten oppga at rapporten var nyttig da det kom frem et forbedringspotensial hos virksomhetene, inkludert etaten selv. Etaten var enig i rapportens konklusjoner og anbefalinger.

Etaten skrev at den ville iverksette arbeidet med etablering av skriftlige rutiner for vurdering av behov for gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, samt dokumentere prosedyrene for selve gjennomføringen av kontrolltiltakene.

9.10 Uttalelsen fra Oslo Havn

Oslo Havn oppga at det tok til etterretning rapportens funn og hadde tatt grep om nye oppfølgingsrutiner, samt nye system. Foretaket hadde innført to system– Selma¹⁰ og KGV¹¹ – for å bedre ivareta oppfølging av blant annet arbeidskriminalitet og sporbarhet av dokumentasjon som skulle foreligge ved anskaffelser. Manglende oppfølging av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår som revisjonen har avdekket, blir nå ivarettatt ved hjelp av Selma og en tettere oppfølging av innkjøp i stab, ved at dokumentasjon nå ligger i KGV.

9.11 Kommunerevisjonens vurdering av uttalelsene

Kommunerevisjonen har merket seg at de reviderte virksomhetene og de berørte byrådene synes å være enige i rapportens vurderinger og konklusjoner, og at alle melder relevante tiltak på bakgrunn av rapportens anbefalinger. I det følgende vurderer Kommunerevisjonen uttalelsene som referert ovenfor.

9.11.1 Bydelene, Barne- og familieetaten og Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester

På bakgrunn av Bydel Søndre Nordstrand merknad, om at den ved en inkurie hadde innrapportert feil antall kontrakter, har Kommunerevisjonen endret antall kontrakter i tabell 1 for bydelen fra 116 til 30, og tilsvarende på side 28 i rapporten. Denne endringen i faktabeskrivelsen har ingen betydning for rapportens vurderinger, konklusjoner eller anbefalinger. Når det gjaldt bydelens merknad om at dens oppfatning var at Velferdsetaten hadde tilsynsansvar for lønns- og arbeidsvilkår på systemnivå for rammeavtalene, er Kommunerevisjonen enig i det. Når det gjaldt ansvaret for enkeltanskaffelser, har Kommunerevisjonen lagt til grunn at dette lå hos bydelene, jf. avsnittet under om byrådsavdelingens kommentarer og styringssignaler.

Bydel Gamle Oslos oppga at den hadde konsentrert oppfølgingen om kvalitet på helse- og omsorgstjenestene og på tilstrekkelig antall kvalifisert personell, fordi det allerede i

¹⁰ Dette er det samme som HMSREG.

¹¹ Et konkurransegjennomføringsverktøy (KGV) er et fagsystem som gir elektronisk støtte i hele konkurransegjennomføringen fra kunngjøring til kontraktsinngåelse.

2013-2015 var avgjort at Utviklings- og kompetanseetaten og Velferdsetaten skulle følge opp lønns- og arbeidsvilkår i bydelenes inngåtte kontrakter. Kommunerevisjonen vil påpeke at dette gjaldt for kontrakter bydelen inngikk gjennom etatenes rammeavtaler, og ikke for enkeltanskaffelser bydelene gjorde, jf. avsnittet under om byrådsavdelingens kommentarer og styringssignaler. Til bydelens merknad om at den benyttet Velferdsetatens veileder for kontraktsoppfølging fra 2012, vil Kommunerevisjonen minne om at Velferdsetaten i 2017 utarbeidet en ny «Veileder for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår».

Til byrådsavdelingens kommentar om ansvarsfordelingen mellom bydelene og Velferdsetaten når det gjaldt oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i bydelenes enkeltanskaffelser innen helse- og omsorgstjenester, har Kommunerevisjonen i undersøkelsen lagt til grunn at ansvaret lå hos bydelene. Kommunerevisjonen merker seg at dette er i tråd med byrådsavdelingens gjeldende styringssignaler, og at byrådsavdelingen oppga at den i løpet av 2018–2019 ville vurdere muligheten for at Velferdsetaten skulle få dette ansvaret, i tråd med et vedtak i kommunaldirektørens sak 18/2013.

På bakgrunn av merknad fra Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester har Kommunerevisjonen gjort små endringer i tabell 3 i vedlegg 4, samt tilføyd der at Velferdsetaten også hadde inngått rammeavtale om institusjonsplasser til rusmiddelavhengige, midlertidige døgnovernattinger og krisesentertjenester. Disse endringene i faktabeskrivelsen har ingen betydning for rapportens vurderinger, konklusjoner eller anbefalinger.

Kommunerevisjonen merker seg spesielt at byrådsavdelingen gjennom virksomhetsstyringen vil be bydelene og etatene følge opp anbefalingene i Kommunerevisjonens rapport.

9.11.2 Byråden for finans

Kommunerevisjonen merker seg at byråden oppga at rapporten viste et forbedringspotensial og at byråden ville gripe fatt i dette i samråd med de byrådene som hadde ansvar for den enkelte virksomhet.

9.11.3 Kulturetaten og byråden for kultur, idrett og frivillighet

Kommunerevisjonen merker seg at byråden oppga at hun, gjennom den ordinære virksomhetsstyringen, ville be Kulturetaten følge opp Kommunerevisjonens anbefalinger.

9.11.4 Bymiljøetaten og byråden for miljø og samferdsel

På bakgrunn av Bymiljøetatens presisering av at den hadde avdekket at etatens skriftlige rutiner og system knyttet til kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår ikke var implementert på tvers i hele etaten, har Kommunerevisjonen tatt dette inn i fakta i kapittel 4.2.5. Det har medført en justering av vurderinger og konklusjonen om Bymiljøetatens skriftlige rutiner i 4.3, 8.2 og sammendraget.

Når det gjelder Bymiljøetatens merknad knyttet til bruk av eksterne kontrollører for gjennomføring av kontroller, er Kommunerevisjonen enig i at vurderingene som gjøres må kunne legges til grunn for videre oppfølging. Kommunerevisjonens vurdering var knyttet til det faktum at etaten ikke kunne redegjøre for hvorfor underleverandørene i den aktuelle kontrakten ikke var omfattet av kontrollen. Det er etatens ansvar å

gjennomføre nødvendige kontroller, og etaten må da selv ha et bevisst forhold til hvordan kontrollen gjennomføres og hvorfor det ikke var nødvendig å kontrollere underleverandørene. Dette gjelder uavhengig av hvem som gjennomfører kontrollene. Kommunerevisjonen merker seg at byråden oppga at hun, gjennom den ordinære virksomhetsstyringen, ville be Bymiljøetaten følge opp Kommunerevisjonens anbefalinger.

9.11.5 Oslo Havn og byråden for næring og eierskap

Kommunerevisjonen forstår uttalelsen til Oslo Havn om at foretaket tar rapportens funn til etterretning, slik at tiltak vil iverksettes på bakgrunn av alle anbefalingene.

Byråden oppga at rapportens konklusjon ville bli fulgt opp med rapporteringskrav gjennom tildelingsbrevet for 2018.

Når det gjelder byrådets merknad om at manglende skriftlige rutiner medførte en risiko for økt sårbarhet, men at de korrekte vurderingene likevel kunne ha vært gjennomført, vil Kommunerevisjonen påpeke at Oslo Havn verken hadde skriftlige rutiner for vurdering av behov for kontroll eller kunne redegjøre for hvilke vurderinger som lå til grunn for konklusjonen om at kontroll ikke var nødvendig.

Referanser

a) Referanser fra Oslo kommune

Byrådens sak 6/2014 (10.06.2014) *Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter for å motvirke og bekjempe sosial dumping*

Byrådens sak 11/2015 (24.09.2015) *Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter*

Byrådssak 1057/08 (15.05.2008) *Overordnet rammeverk for god intern kontroll i Oslo kommune*

Byrådssak 1036/13 (04.04.2013) *Strategi for Oslo kommunes anskaffelser for perioden 2013–2016*

Byrådssak 1051/2010 (27.05.2010) *Standardkontrakter for anskaffelser av varer, tjenester, bygg og anlegg*

Byrådssak 1070/15 (02.07.2015) *Instruks for virksomhetsstyring i Oslo kommune*

Bystyresak 53/03 *Forslag til nytt byrådsreglement* – Byrådssak 20 av 23.01.2003

Bystyrets vedtatte budsjett for 2015, Protokoll fra bystyrets møte torsdag 11.12.2014, kl. 10.00

Byrådssak 1057/2017 (23.05.2017) *Standardkontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg*

Oslo kommunes anskaffelsesveileder

Oslo kommunes økonomireglement 2015

Rundskriv 8/2012 *Endring i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter av 8. februar 2008 nr. 112*

Rundskriv 5/2013 *Standardkontrakter for anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg*

Rundskriv 20/2015 *Bruk av fullmakt for innhenting av taushetsbelagte opplysninger (utvidet skatteattest)*

Veileder i bruk av fullmakt som gir Oslo kommune utvidet tilgang til skatteopplysninger, Utviklings- og kompetanseetaten, sist endret 26.11.2015.

b) Eksterne referanser

LOV 1992-09-25-107: om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

FOR 2008-02-08 nr. 112: om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter
Fornyings- og administrasjonsdepartementets merknader til forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter (FADs pressemelding nr. 8/2008: Forskrift mot sosial dumping; fakta om forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter)

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) 2017: *Lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter – Veileder om beste praksis*

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) 2017:
Situasjonsbeskrivelse 2017 Arbeidslivskriminalitet i Norge

Tabelloversikt

Tabell 1 Oversikt over antall innrapporterte kontrakter innen de ulike områdene.....	13
Tabell 2 Oversikt over rammeavtaler inngått av Barne- og familieetaten.....	66
Tabell 3 Oversikt over rammeavtaler innen helse- og omsorgstjenester inngått av Velferdsetaten.....	67
Tabell 4 Oversikt over rammeavtaler inngått av Utviklings- og kompetanseetaten	68

Vedlegg 1 Revisjonskriterier

Innledning

Arbeidslivskriminalitet er et betydelig samfunnsproblem. Konsekvensene av slik kriminalitet er alvorlige for arbeidstakerne, for bransjene og for hele samfunnet. Arbeidslivskriminalitet omfatter gjerne uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Begrepet «sosial dumping» brukes blant annet om utenlandske arbeidstakere som får vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn norske arbeidstakere. Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter fra 2008 skal ifølge det daværende Fornyings- og administrasjonsdepartementet motvirke sosial dumping. I henhold til forskriften skal oppdragsgiver blant annet stille krav til lønns- og arbeidsvilkår i kontrakter med leverandører. Oppdragsgiver skal også gjennomføre nødvendige kontroller av om kravene overholdes. I de siste årene har Oslo kommune iverksatt flere egne tiltak i arbeidet med å motvirke arbeidslivskriminalitet.

I dette prosjektet undersøker vi Oslo kommunes oppfølging av forskriften og av kommunens egne føringer på området. Problemstillingen er denne:

- Følger Oslo kommunes virksomheter opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet?

Undersøkelsen er avgrenset til virksomhetens kontrakter innenfor bransjene bilvask, parkdrift, håndverkertjenester, barnevern og pleie/helse/omsorg og kontrakter med en verdi på eller over den til enhver tid gjeldende terskelverdi for virkeområdet til forskrift om lønns- og arbeidsvilkår.

Undersøkelsen tar utgangspunkt i problemstillingen. Revisjonskriterier er målestokken som ligger til grunn for vurderingene våre av virksomhetenes praksis. Under følger en nærmere utledning av de kriteriene vi vil legge til grunn i denne undersøkelsen.

I utledningen benytter vi begrepene «entreprenør» og «leverandør» om samme juridiske person (part), det vil si det selskapet kommunen har inngått eller skal inngå kontrakt med. Begge begrepene blir benyttet i dokumentene vi refererer til.

Revisjonskriterier om virksomhetenes rutiner

- Virksomhetene bør ha skriftlige rutiner som bidrar til
 - at kravene til kontroller av lønns- og arbeidsvilkår etterleves
 - at virksomhetene følger opp at kravet om utvidet skatteattest som kommunen etablerte i 2015, blir etterlevd

Vi har ikke undersøkt om virksomhetene hadde skriftlige rutiner knyttet til innholdet i kontraktene, men om de benyttet standardavtaler eller kontraktsmaler.

Utledning

Det følger av kommuneloven § 20 nr. 2 andre punkt at byrådet skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med gjeldende regelverk, og for at den er gjenstand for betryggende kontroll. I Oslo kommune er byrådet den øverste ledelsen for den kommunale administrasjonen, jf. reglement for byrådet (bystyresak 53/03). Byrådet har

derfor det administrative ansvaret for at det er etablert tilfredsstillende interne kontrollsystemer i virksomhetene.

Oslo kommune har definert et overordnet rammeverk for god internkontroll, jf. byrådssak 1057/08 *Overordnet rammeverk for god internkontroll i Oslo kommune*. Dette består av overordnede prinsipper og føringer for hvordan internkontrollsystemet skal bygges opp. Rammeverket understreker at internkontroll er en integrert prosess i mål- og resultatstyringen som utformes for å gi blant annet rimelig grad av sikkerhet for etterlevelse av lover, regler og retningslinjer. Virksomhetens leder har det direkte ansvaret for å etablere og gjennomføre tilstrekkelige og hensiktsmessige kontrolltiltak i sin virksomhet.

Det følger også av *Instruks for virksomhetsstyring i Oslo kommune* (byrådssak 1070/15) at et system for internkontroll skal etableres, dokumenteres og følges opp i tråd med rammeverket for internkontroll i Oslo kommune. Videre er det i tråd med allment aksepterte ledelsesprinsipper at en leder av en virksomhet har ansvaret for å etablere rutiner og systemer som blant annet skal bidra til å sikre at organisasjonen når de mål som er satt.

Ulovfestede krav til forsvarlig saksbehandling tilsier også at virksomhetene bør ha etablert rutiner som sikrer at kravene i regelverk overholdes.

Når det gjelder kravene til oppfølging og kontroller av lønns- og arbeidsvilkår og utvidet skatteattest som innholdet i de skriftlige rutinene skal bidra til etterlevelse av, viser vi til revisjonskriterier om virksomhetenes oppfølging og kontroll nedenfor.

Revisjonskriterier om kontrakter

- Virksomhetene skal i kontraktene stille krav til
 - at lønns- og arbeidsvilkår er i samsvar med gjeldende allmenngjorte tariffavtale eller på områder der slike ikke finnes, i samsvar med landsomfattende tariffavtale
 - at leverandøren og underleverandørene på forespørsel må dokumentere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt
 - retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner
- Virksomheten skal i kontrakter i bygge- og anleggsbransjen og om bilvasktjenester utlyst fra november 2015 stille krav om at leverandørene skal signere en fullmakt som tillater virksomheten å innhente en utvidet skatteattest.

Utleddning

Forskrift 08-02-2008 nr. 112 om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter stiller krav til kontraktene. I § 5. *Krav til kontraktsklausul om lønns- og arbeidsvilkår* står dette:

Oppdragsgiver skal i sine kontrakter stille krav om at ansatte hos leverandører og eventuelle underleverandører som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten, har lønns- og arbeidsvilkår i samsvar med denne bestemmelse.

På områder dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale skal oppdragsgiver stille krav om lønns- og arbeidsvilkår er i samsvar med gjeldende forskrifter.

På områder som ikke er dekket av forskrift om allmenngjort tariffavtale, skal oppdragsgiver stille krav om lønns- og arbeidsvilkår i henhold til gjeldende landsomfattende tariffavtale for den aktuelle bransje. Med lønns- og arbeidsvilkår menes i denne sammenheng bestemmelser

om minste arbeidstid, lønn, herunder overtidstillegg, skift- og turnustillegg og ulempetillegg, og dekning av utgifter til reise, kost og losji, i den grad slike bestemmelser følger av tariffavtalen.

I § 6. *Krav til informasjon* står dette:

Oppdragsgiver skal i kontrakten kreve at leverandøren og eventuelle underleverandører på forespørsel må dokumentere at krav til lønns- og arbeidsvilkår som nevnt i 5 er oppfylt.

Oppdragsgiver skal i kontrakten forbeholde seg retten til å gjennomføre nødvendige sanksjoner, dersom leverandøren eller eventuelle underleverandører ikke etterlever vilkårene i § 5. Sanksjonen skal være egnet til å påvirke leverandøren eller underleverandøren til å oppfylle vilkårene.

Virksomhetene må benytte kommunens vedtatte standardkontrakter/kontraktsformularer dersom kontrakten dekker det aktuelle anskaffelsesområdet. I byrådssak 1051/2010 *Standardkontrakter for anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg* og i byrådets rundskriv 5/2013 *Standardkontrakter for anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg* står det at alle virksomheter som er en del av Oslo kommune som rettssubjekt, må benytte de gjeldende standardkontraktene «ved anskaffelse av varer, tjenester, bygg og anlegg over kr 500 000 på områder som dekkes av standardkontraktene».

I byrådets rundskriv 8/2012 er det understreket at kommunens virksomheter har plikt til å sørge for at bestemmelsene i forskriften om lønns- og arbeidsvilkår ivaretas i alle kontrakter om kjøp av tjenester og bygge- og anleggsarbeider over en viss terskelverdi (p.t. kr 1,6 mill. eks. mva.). Av rundskrivet fremgår det også at kommunen har inntatt kontraktsklausuler som ivaretar forskriftens krav i kommunens kontraktsformularer til bygge- og anleggskontraktene og i standardvilkårene for håndverkertjenester, og at det også er inntatt henvisning til kontraktsklausulen i kommunens maler for konkurransegrunnlag.

Terskelverdier i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår har over tid vært:

- 1,75 mill. kr eks. mva. for kontrakter utlyst i perioden fra 01.01.2017
- 1,55 mill. kr eks. mva. for kontrakter utlyst i perioden 15.06.2014–31.12.2016
- 1,6 mill. kr eks. mva. for kontrakter utlyst i perioden 01.03.2010–14.06.2014
- 1,65 mill. kr eks. mva. for kontrakter utlyst i perioden 01.03.2008–30.02.2010

I byrådets sak 6/2014 (10.06.2014) vedtok byråden for finans flere endringer i Oslo kommunes mest relevante standardkontrakter for å motvirke og bekjempe sosial dumping. Standardkontraktene ble ifølge Utviklings- og kompetanseetatens endringslogg oppdatert i samme måned som vedtaket.

Byråden vedtok også endringer i ordlyden som gjaldt lønns- og arbeidsvilkår. Blant annet kunne nå byggherren ifølge standardkontrakten holde tilbake deler av kontraktssummen hvis det var *grunn til å tro* at kravene til lønns- og arbeidsvilkår ikke ble etterlevd.

I byrådets sak 11/2015 (24.09.2015) vedtok byråden for finans nye endringer i standardkontraktene. Standardkontraktene ble endret samme måned. Blant annet vedtok byråden en endring som skulle gi oppdragsgiveren rett til å innhente opplysninger om skatte- og avgiftsmessige forhold basert på en fullmakt fra leverandøren. Fullmakten

skulle legges ved i alle anskaffelser som omhandlet blant annet bygge- og anleggsbransjen. Bestemmelsen som ble tatt inn i standardkontraktene, var denne:

Oppdragsgivers rett til å innhente opplysninger

Oppdragsgiver skal ha fullmakt fra leverandører(er) og underleverandører(er) til et ubegrenset antall ganger å innhente opplysninger om de forhold som er angitt i fullmakt om innhenting av opplysninger om skatte- og avgiftsforhold med mer som er vedlagt denne kontrakt.

De rettigheter og plikter som fremgår av fullmakten skal gjelde fra signering og frem til seks måneder etter at kontrakten er avsluttet.

Virksomhetene skulle ifølge rundskriv 20/2015 (03.11.2015) selv implementere kravene der de ikke benyttet kommunens standardkontrakter.

I Utviklings- og kompetanseetatens *Veileder i bruk av fullmakt som gir Oslo kommune utvidet tilgang til skatteopplysninger* per 26.11.2015 sto det at underleverandører som skulle innlemmes i kontraktsforholdet på et senere tidspunkt, skulle levere signert fullmakt før Oslo kommune godkjente underleverandøren.

Revisjonskriterier om virksomhetenes oppfølging og kontroll

Lønns- og arbeidsvilkår

- Virksomheten skal løpende og konkret vurdere behovet for å kontrollere lønns- og arbeidsvilkår hos hovedleverandører og underleverandører. Vurderingene bør dokumenteres.
- Virksomheten skal gjennomføre nødvendige kontroller av lønns- og arbeidsvilkår hos hovedleverandører og underleverandører. Kontrollene bør dokumenteres.

OBS-listen

- Virksomheten bør sjekke om leverandørene står på OBS-listen.

Nye krav fra 2015

- Virksomheten skal innhente og kontrollere utvidede skatteattester og følge opp mulige kontrakts- og lovbrudd. For allerede inngåtte avtaler skal virksomheten fra november 2015 anmode sine leverandører om å signere fullmakten til å hente inn utvidet skatteattest der det er mulig. Denne bestemmelsen gjelder håndverkertjenester og bilvasktjenester.

Oppfølging av brudd på kravene og bruk av sanksjoner

- Når det oppdages brudd på kravene i kontraktene, bør virksomheten kreve at forholdene rettes opp innen en fastsatt frist.
- Virksomheten bør vurdere avvik og brudd med tanke på alvorlighet og iverksette nødvendige tiltak og sanksjoner.
- Virksomheten bør varsle Utviklings- og kompetanseetaten, etaten som er ansvarlig for OBS-listen, om leverandører kommunen bør være på vakt overfor.

Utleddning

Lønns- og arbeidsvilkår

Når det gjelder kontroller av lønns- og arbeidsvilkår, står det følgende i forskrift 08-02-2008 nr. 112 om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter:

§ 7. Kontroll

Oppdragsgiver skal gjennomføre nødvendig kontroll av om kravene til lønns- og arbeidsvilkår overholdes. Graden av kontroll kan tilpasses behovet i vedkommende bransje, geografiske område mv.

Det tidligere Fornyings- og administrasjonsdepartementet ga følgende kommentarer til forskriften (FADs pressemelding nr. 8/2008):

Det betyr at det er oppdragsgiver som etter en konkret vurdering av behovet bestemmer når og hvor ofte det skal utføres kontroll.

[...]

Det skal understrekes at oppdragsgiver løpende – og ikke bare ved kontraktens inngåelse – må foreta en slik vurdering av behovet for kontroll.

I byrådets rundskriv 8/2012 (27.03.2012) *Endring i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter av 8. februar 2008 nr. 112* står dette:

Den enkelte virksomhet og foretak må, basert på risikovurderinger, vurdere hvilke kontrolltiltak som anses som nødvendige for å sikre etterlevelse av forskriftens krav. Dette kan for eksempel være kontroller på byggeplasser eller revisjoner av inngåtte kontrakter med vekt på om krav til lønns- og arbeidsvilkår er oppfylt.

Og i *Strategi for Oslo kommunes anskaffelser for perioden 2013–2016* (byrådssak 1036/13) står dette:

Virksomhetene skal gjennomføre risikovurderinger av sine tjenestekontrakter, med eget fokus på krav knyttet til lønns- og arbeidsvilkår og bruk av lærlinger.

Ulovfestede krav til forsvarlig saksbehandling tilsier at virksomhetene bør dokumentere risikovurderingene og kontrollene.

Risikovurderingene virksomheten foretar for å vurdere behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, bør dokumenteres også fordi de kan betraktes som en del av virksomhetenes system for internkontroll. Ifølge kommunens instruks for virksomhetsstyring (byrådssak 1070/15) skal virksomhetsstyringen blant annet sikre at kommunen overholder lover og regelverk. Instruksen sier videre at risikostyring og internkontroll skal være integrert i virksomhetsstyringen, og at virksomhetens system for internkontroll skal etableres, dokumenteres og følges opp i tråd med rammeverk for internkontroll i Oslo kommune.

Ifølge Difis *Lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter – Veileder om beste praksis* skal risikovurderingene og kontrollene dokumenteres:

Virksomheten skal:

- Dokumentere prosessen ved å arkivere konklusjonene fra risikovurderingen i tilknytning til kontrakten

[...]

En gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår skal dokumenteres i henhold til relevante regelverk, spesielt forvaltningsloven og arkivloven.

[...]

Virksomheten skal:

- Dokumentere prosessen ved å arkivere rapport etter utført kontroll i tilknytning til kontrakten.

Difi er et forvaltningsorgan opprettet for å realisere regjeringens mål om å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor innen flere fagområder. Direktoratet har som en del av dette ansvaret utarbeidet veiledere på flere av fagområdene, herunder nevnte veileder om beste praksis knyttet til lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Det denne veilederen omhandler og beskriver, anses som anerkjent praksis på området.

OBS-listen

Oslo kommune har utarbeidet en OBS-liste over leverandører som kommunen ønsker at innkjøperne skal være ekstra oppmerksomme på. Ifølge Oslo kommunes anskaffelsesveileder, som ligger ute på kundeportalen på Utviklings- og kompetanseetatens nettsider, er listen ment som et hjelpemiddel for oppdragsgivere i deres anskaffelser. Den skal bidra til bevisstgjøring om potensielle utfordringer hos kommunens leverandører. I alle anskaffelser skal det foretas en konkret vurdering av leverandørens kvalifikasjoner. Det må ifølge veilederen vurderes om forholdet beskrevet på listen er av betydning for den aktuelle anskaffelsen. Det følger av dette at virksomhetene bør kontrollere om leverandørene står på OBS-listen.

Nye krav fra 2015

Oslo kommune har lagt mye vekt på bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet i de siste årene. De politiske signalene tilsier at dette er høyt prioritert. Følgende verbalvedtak, som fortsatt er gjeldende, ble vedtatt enstemmig av Oslo bystyre i behandlingen av budsjettet for 2015 (verbalvedtak F21A):

Oslo kommune skal bekjempe skatteunndragelse og annen arbeidslivskriminalitet gjennom aktiv bruk av anskaffelsesprosessen til å stille tydelige krav til leverandører om overholdelse av skatteregler og innrapporteringsrutiner. Byrådet bes jevnlig orientere bystyrets organer om fremdriften i dette arbeidet.

Videre har Oslo kommune vektlagt samfunnsansvar og sosiale krav i flere styrende dokumenter. I Oslo kommunes anskaffelsesveileder står det at «[i] løpet av kontraktsperioden bør det foretas rutinemessige kontroller av at leverandøren oppfylles krav til lønns- og arbeidsvilkår, etikk, samfunnsansvar etc.». I *Strategi for Oslo kommunes anskaffelser for perioden 2013–2016* (byrådssak 1036/13) er *samfunnsansvar* løftet frem:

Det er økt fokus på viktigheten av effektiv kontraktsoppfølging for å sikre at leverandørene arbeider aktivt for å ivareta samfunnsansvar i leverandørkjeden. På bakgrunn av risikovurderinger, må det i kontraktsperioden gjennomføres revisjoner av leverandørenes samfunnsansvar og iverksettes nødvendige tiltak, blant annet når det gjelder krav knyttet til lønns- og arbeidsforhold, lærlingordning/bruk av lærlinger, samt viktige miljø- og sosiale/etiske krav.

I kommunens virksomhetsinstruks fremkommer dette:

Virksomhetene skal på grunnlag av risikovurdering av inngåtte kontrakter, sette inn tiltak som sikrer effektiv kontraktsoppfølging.

Virksomhetsleder skal sikre at det på bakgrunn av risikovurderinger gjennomføres jevnlig revisjoner av leverandørenes kontraktansvar, inkludert samfunnsansvar. På grunnlag av revisjonene skal det iverksettes nødvendige tiltak, inkludert tiltak for å sikre etterlevelse av bestemmelser knyttet til lønn- og arbeidsforhold, bruk av lærlinger og viktige miljø-, etiske- og sosiale krav.

I de to nevnte avsnittene fremkommer det at kontroller skal gjøres på bakgrunn av risikovurderinger. I *Strategi for Oslo kommunes anskaffelser for perioden 2013–2016*

(byrådssak 1036/13) står det også at virksomhetene skal sette inn tiltak som sikrer effektiv kontraktsoppfølging på grunnlag av risikovurderinger av inngåtte kontrakter.

Når det gjelder utvidet skatteattest, følger det av rundskriv 20/2015 at virksomhetene skal innhente attesten:

Denne fullmakten skal Oslo kommune benytte seg av fra den signeres og frem til seks måneder etter at et eventuelt kontraktsforhold avsluttes. [...] Utvidet skatteattest skal innhentes før kontraktsignering og kan innhentes et ubegrenset antall ganger under hele kontraktsperioden.

Det følger videre av rundskrivet at virksomhetene også skal kontrollere og følge opp den utvidede skatte- og avgiftsattesten de mottar fra skattemyndighetene. For allerede inngåtte avtaler skal kommunens virksomheter der det er mulig, anmode sine leverandører om å signere fullmakten til å hente inn utvidet skatteattest.

Oppfølging og sanksjoner

Det ulovfestede prinsippet om forsvarlig saksbehandling tilsier at kommunens virksomheter bør følge opp eventuelle brudd på kontraktene de har inngått med leverandørene. Det står også i Oslo kommunes anskaffelsesveileder at «[...] dersom det er rapportert avvik må avtaleansvarlig reklamere. Kontraktens mekanismer for å sikre partene sine rettigheter er der for å brukes. Ta kontakt med leverandøren og påpek evt. mangler/forsinkelser og avklar standpunkt».

Ifølge Difis *Lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter – Veileder om beste praksis*, side 21, skal virksomhetene følge opp brudd på lønns- og arbeidsvilkår og påse at forholdene rettes opp:

Virksomheten skal:

- Vurdere avvik og brudd med tanke på alvorlighet og iverksette nødvendige tiltak og sanksjoner.

I Oslo kommunes anskaffelsesveileder står det at Utviklings- og kompetanseetaten er avhengig av tips fra innkjøpsmiljøene i Oslo kommune for å holde OBS-listen aktuell og pålitelig. Utviklings- og kompetanseetaten ber virksomhetene i kommunen fortelle etaten om leverandører som innkjøpere i Oslo kommune burde være på vakt overfor.

I byrådssak 1057/17 av 18.05.2017 *Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester og bygg og anlegg* er byrådssakene og byrådets saker som vi har vist til i utledningen over, samlet i én sak. I tillegg inneholder byrådssaken nye standard kontraktsvilkår. De nye vilkårene legges ikke til grunn i denne undersøkelsen ettersom vi her ser på virksomhetenes oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår og kommunale krav som var gjeldende før de nye vilkårene ble vedtatt.

Vedlegg 2 Metode

I det følgende gjør vi nærmere rede for undersøkelsesopplegget og vurderer dataenes gyldighet og pålitelighet.

Bakgrunnen for undersøkelsen er Kontrollutvalgets vedtak i møte 24.01.2017 (sak 5) *Forvaltningsrevisjon med oppstart 1. halvår 2017* om at Kommunerevisjonen skulle gjennomføre en breddeundersøkelse knyttet til arbeidslivskriminalitet.

Generelt om forvaltningsrevisjon

De sentrale elementene i prosjektets metode er gjennomført i henhold til *Standard for forvaltningsrevisjon* (jf. RSK 001). Denne standarden angir hva som er god kommunal revisjonsskikk i forvaltningsrevisjon, og består av grunnleggende prinsipper og revisjonshandlinger i forvaltningsrevisjon. Med utgangspunkt i temaer og problemstillinger som ligger i oppdraget fra kontrollutvalget, finner vi kravene på området. På bakgrunn av kravene utformer vi revisjonskriterier, som er målestokken for undersøkelsen. Deretter kartlegger og beskriver vi undersøkt virksomhets systemer, praksis og/eller resultater på aktuelle områder. Faktaene blir så vurdert med utgangspunkt i revisjonskriteriene. Dette leder frem til konklusjoner og eventuelle anbefalinger.

Undersøkte bransjer og virksomheter

Undersøkelsen omfatter bransjer der risikoen for brudd på krav til lønns- og arbeidsvilkår var størst på undersøkelsestidspunktet. Ifølge Difi var det erfaringsmessig høy risiko for sosial dumping innen følgende bransjer: bygg og anlegg, renholdstjenester, transporttjenester, helse- og omsorgstjenester, hotell og restaurant, landbruks- og gartnernæringen og skips- og verftsindustrien. Difi oppga at for helse- og sosialtjenester var personalkostnader den største kostnadsposten, og den var tett knyttet til kvaliteten på tjenesten og leverandørens konkurranseevne. Det gjorde at dette var en bransje hvor det i utgangspunktet var høy risiko for brudd på lønns- og arbeidsvilkår og sosial dumping.

Vår undersøkelse omfatter følgende bransjer:
barnevernstjenester, helse- og omsorgstjenester, håndverkertjenester og parkdrift.

I utgangspunktet hadde vi også med bilvasktjenester. Ingen av de undersøkte virksomhetene oppga at de hadde gjort enkeltanskaffelser over den nasjonale terskelverdien innenfor bilvasktjenester, og bilvask ble derfor ikke omfattet av undersøkelsen.

I valg av virksomheter tok vi utgangspunkt i to kilder: Doffin og Agresso. Vi gjennomgikk alle utlysninger i Doffin for alle virksomheter i Oslo kommune for perioden 2014 til 2017. Vi samlet informasjon om alle utlysninger som syntes å være aktive i 2016 og 2017 innenfor de aktuelle bransjene. Vi hadde ikke informasjon om hvorvidt utlysningene endte med at virksomhetene inngikk en avtale.

Fra Agresso fikk vi oversikt over virksomhetenes utgifter innenfor hver av de fem utvalgte bransjer for 2016–2017. I tillegg hadde vi en egen fil med virksomhetenes innkjøp gjennom samkjøps- og rammeavtaler. Agressodataene inneholdt informasjon om blant annet navn på leverandør og beløp på kjøp. Dataene inneholdt informasjon om alle typer kjøp innenfor de utvalgte bransjene, også kjøp som ikke var innenfor de

fagspesifikke områdene vi ønsket å se på. Filene var store, men de ga oss et bilde av hvilke virksomheter som hadde gjort enkeltkjøp innen de valgte bransjene over den nasjonale terskelverdien, utenom ramme- og samkjøpsavtaler.

Med utgangspunkt i kildene over valgte vi ut virksomheter som syntes å ha hatt flest enkeltanskaffelser i de utvalgte bransjene utover den nasjonale terskelverdien, og hvor disse anskaffelsene fremdeles var aktive i 2016 eller 2017. Undersøkelsen har vært rettet mot tolv virksomheter: åtte bydelers, tre etaters og ett foretaks. De undersøkte bydelene er Alna, Gamle Oslo, Grorud, Nordre Aker, St. Hanshaugen, Stovner, Søndre Nordstrand og Vestre Aker. De undersøkte etatene er Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten og Kulturetaten. I tillegg har vi undersøkt Oslo Havn KF.

Avgrensning

Undersøkelsen omfatter kun enkeltanskaffelser som de reviderte virksomhetene har gjennomført. Vi har avgrenset oss fra rammeavtaler eller samkjøpsavtaler i regi av Utviklings- og kompetanseetaten og Velferdsetaten. I rammeavtalene inngått i regi av Velferdsetaten er det etaten som har ansvar for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. I samkjøpsavtaler inngått i regi av Utviklings- og kompetanseetaten er ansvarsdelingen todelt – hvor både etaten og virksomhetene har oppfølgingsansvar. I denne undersøkelsen har vi valgt å kontrollere virksomheter som ikke har så store kompetansemiljøer innenfor anskaffelser, da vi tenker at risikoen for manglende oppfølging vil kunne være størst her.

Beskrivelse av prosjektgjennomføring

Prosjektet ble formelt startet opp ved utsendelse av oppstartsbrev 29.05.2017 til byråden for eldre, helse og sosiale tjenester, byråden for kultur, idrett og frivillighet, byråden for miljø og samferdsel og de tolv undersøkte virksomhetene. Byrådsavdeling for finans og Utviklings- og kompetanseetaten fikk kopi av oppstartsbrevet. Vi orienterte nærmere om undersøkelsen i et oppstartsmøte 15.06.2017 med representanter fra Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester, Byrådsavdeling for næring og eierskap og elleve av de reviderte virksomhetene. Kulturetaten var forhindret fra å delta. Hensikten med oppstartsmøtene var først og fremst å informere om undersøkelsen og å få tilbakemeldinger og synspunkter på problemstillingene og undersøkelsesopplegget. Spørreskjemaet som ble benyttet i undersøkelsen, ble gjennomgått i møtet.

Vi sendte et utkast til revisjonskriteriene til de tre byrådsavdelingene og de tolv virksomhetene 19.06.2017 og ga dem muligheten til å komme med innspill til utkastet. Vi har ikke mottatt innspill til revisjonskriteriene.

Undersøkelsesperioden har hovedsakelig vært 2016 og første halvår 2017. Vi samlet inn data i perioden juni–august 2017. Utkastet til faktabeskrivelsen ble oversendt de reviderte virksomhetene 19.09.2017. Vi mottok tilbakemelding fra samtlige.

Vi holdt en forhåndspresentasjon av våre vurderinger 23.10.2017. Representanter fra bydelene Gamle Oslo, Stovner, Grorud, Vestre Aker og St. Hanshaugen og fra Barne- og familieetaten, Bymiljøetaten, Kulturetaten og Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester deltok på forhåndspresentasjonen. Alle reviderte virksomheter, også de som ikke deltok på forhåndspresentasjonen, fikk tilsendt foilene fra presentasjonen.

Valgte metoder for datainnsamling

I oppstarts brevet til de undersøkte virksomhetene ba vi om å få tilsendt en oversikt over alle enkeltanskaffelser virksomhetene hadde inngått, og som fortsatt var gjeldende i 2016 til og med til mai 2017, innen de aktuelle bransjene. For kontrakter innenfor parkdrift ønsket vi samtlige kontrakter i angitte periode uavhengig av verdi, mens for de øvrige bransjene ønsket vi kontrakter med en samlet verdi på 1,75 millioner kroner eller mer eksklusive merverdiavgift.

Spørreskjemaundersøkelse

Vi har innhentet informasjon fra alle de undersøkte virksomhetene gjennom et spørreskjema. Innledningsvis i spørreskjemaet presiserte vi at undersøkelsen omfattet kun enkeltanskaffelser som virksomheten hadde inngått, ikke avrop på samkjøps- og rammeavtaler i regi av Utviklings- og kompetanseetaten eller Velferdsetaten. For bydelene omfatter heller ikke undersøkelsen kontrakter knyttet til avrop på rammeavtaler inngått av Barne- og familieetaten.

Videre oppga vi at spørsmålene kun omhandlet kontrakter med en verdi på eller over terskelverdien for virkeområdet til forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og kontrakter som fortsatt var gjeldende/aktive i 2016 og/eller så langt i 2017. Vi anga også hvilke verdier terskelverdi hadde hatt siden mars 2008 og frem til undersøkelsestidspunktet.

Vi stilte i skjemaet blant annet spørsmål om hvorvidt virksomhetene hadde skriftlige rutiner knyttet til oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og innhenting og kontroll av utvidede skatteattester. Videre stilte vi åpne spørsmål hvor vi ba virksomhetene redegjøre kort for praksis på de samme områdene.

Avslutningsvis i spørreskjemaet stilte vi spørsmål om virksomhetens generelle anskaffelsesfaglige kompetanse og om deres kompetanse når det gjaldt det å følge opp og kontrollere krav til lønns- og arbeidsvilkår i kontraktene.

Innhenting av dokumentasjon og utdypende informasjon

Spørreundersøkelsen avdekket at tre av virksomhetene ikke hadde gjennomført oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Alle de ni andre virksomhetene som oppga at de hadde gjort noe på området, ble bedt om å sende dokumentasjon eller beskrivelse om de ikke hadde dokumentasjon av oppfølgingsarbeidet for utvalgte kontrakter. I tillegg stilte vi oppfølgingsspørsmål knyttet til svarene i spørreundersøkelsen. Flere av virksomhetene oppga i spørreundersøkelsen hvilke kontrakter de hadde kontrollert, og da ba vi om å få dokumentasjon av kontrollen knyttet til disse. Andre oppga å ha kontrollert mange kontrakter, da valgte vi tilfeldig ut noen av kontraktene. Vi ba også om å få tilsendt skriftlige rutiner for alle som hadde oppgitt at de hadde dette.

Etter at vi fikk dokumentasjon og beskrivelse, har det vært varierende e-postutveksling mellom oss og de reviderte – hvor vi har bedt om utfyllende beskrivelse av forhold som ikke var tilstrekkelig belyst.

Vi ba om å få tre til fire kontrakter for hver av de tolv virksomhetene – fordelt på ulike bransjer. Dette ble supplert med de kontraktene virksomhetene hadde kontrollert.

Møte

Vi gjennomførte ikke intervju med de reviderte virksomhetene, da vi vurderte at vi hadde fått tilstrekkelig dokumentasjon og beskrivelse av arbeidet på området. Spørreundersøkelsen avdekket at to av bydelene mente at de ikke hadde ansvar for oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår av kontraktene innen helse- og omsorgstjenester – også enkeltanskaffelser som undersøkelsen omfattet, da dette ansvaret lå hos Velferdsetaten. Vi hadde et møte med Velferdsetaten hvor vi fikk informasjon om ansvarsfordelingen for anskaffelser av helse- og omsorgstjenester mellom dem og bydelene.

Gyldighet og pålitelighet

Kommunerevisjonens kvalitetssikring av datagrunnlaget omfatter en vurdering av dataenes gyldighet og pålitelighet. Med gyldighet menes hvor godt man klarer å måle det man har til hensikt å måle eller undersøke, mens pålitelighet refererer til hvor nøyaktig innsamlingen av data har vært.

Virksomhetene ble bedt om å rapportere om alle enkeltanskaffelser de hadde gjennomført over terskelverdien innen de utvalgte bransjene, samt om leverandørene hadde underleverandører. Kommunerevisjonen har ikke kontrollert om bydelen hadde andre kontrakter som burde vært rapportert inn, eller om flere av leverandørene hadde underleverandører. Selv om det skulle være at noen anskaffelser ikke ble rapportert inn, er det Kommunerevisjonens vurdering at dette ikke røkkes ved undersøkelsens vurderinger og konklusjoner. Søkelys i undersøkelsen er virksomhetenes praksis på de undersøkte områdene samt om de hadde skriftlige rutiner. Dette har vi fått svar på uavhengig av omfanget på innrapporterte kontrakter.

Svarene i spørreundersøkelsen avvek på en del områder fra innhentet dokumentasjon og beskrivelser fra virksomhetene. Årsaken til det kan være at noen virksomheter la noe annet i enkelte av spørsmålene enn det Kommunerevisjonen hadde lagt til grunn. For eksempel oppga flere virksomheter i spørreundersøkelsen at de hadde gjennomført kontroll av lønns- og arbeidsvilkår knyttet til flere kontrakter, mens tilsendt dokumentasjon viste at det i hovedsak var brukerrettede tilsyn, med i noen tilfeller svært overfladiske spørsmål om lønns- og arbeidsvilkår. Flere oppga også at de hadde skriftlige rutiner knyttet til ulike områder, mens dokumentasjon viste at de hadde praksis, men ikke rutiner, eller at de ulike områdene kun var angitt i anskaffelsesveiledere og ga lite informasjon om hva som skulle gjøres. Ved at samtlige virksomheter som oppga i spørreundersøkelsen at de hadde gjort noe knyttet til oppfølging og kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, ble bedt om å dokumentere og utdype dette, fikk vi mulighet for å kontrollere om svarene i spørreundersøkelsen var korrekte.

Undersøkelsen viste at det var store mangler knyttet til virksomhetenes dokumentasjon av praksis. I slike tilfeller har vi bedt virksomhetene om å beskrive praksis. Manglende dokumentasjon gjør det vanskelig for Kommunerevisjonen å vurdere disse områdene, utover å angi hva virksomhetene har oppgitt.

Undersøkelsen bygger på data innhentet gjennom spørreundersøkelse, på dokumentgjennomgang samt på beskrivelser av gjennomførte vurderinger og kontroller. Kommunerevisjonens vurderinger og konklusjoner er avpasset de begrensningene som ligger i datagrunnlaget. Som grunnlag for våre vurderinger og konklusjoner mener vi derfor at de innsamlede dataene er tilstrekkelig gyldige og pålitelige.

Vedlegg 3 Direktoratet for forvaltning og IKTs veileder for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår

Kommunens plikt til å føre «nødvendig kontroll» med leverandører og underleverandørers etterlevelse av krav til lønns- og arbeidsvilkår fremgår av § 7 i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Forskriften sier lite om hva som konkret ligger i kravet til «nødvendig kontroll», utover at «graden av kontroll kan tilpasses behovet i vedkommende bransje, geografiske område mv.».

Departementet har i sine kommentarer til forskriften påpekt at dette betyr at det er oppdragsgiver som etter «en konkret vurdering av behovet» skal bestemme når og hvor ofte det skal utføres kontroll.¹² Det må altså gjøres en vurdering av risiko for brudd på reglene i den enkelte kontrakt. Departementet påpeker at det er naturlig at det oftere føres kontroll i områder og bransjer der en er kjent med at tilstrekkelige lønns- og arbeidsvilkår er et problem. Departementet har også uttalt at det absolutte minimumskravet er at offentlig oppdragsgiver har god oversikt over og kan redegjøre for hvem som er leverandører og underleverandører. I noen anskaffelser kan derfor dette være tilstrekkelig «kontroll», forutsatt at man i forkant har gjort en risikovurdering av kontrakten, og at risikoen ble vurdert som lav.

Forskriften sier også lite om innholdet i kontrollen. Departementet påpekte da forskriften ble vedtatt i 2008, at kontroll kunne gjennomføres ved å kreve at leverandøren fremlegger dokumentasjon av de lønns- og arbeidsvilkår som gjelder for dem som skal utføre oppdraget. Kontrollen kan gjerne skje ved bruk av stikkprøver.

Difi har utarbeidet en veileder for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår. Rutinene legger opp til en kontrollmetodikk i tre trinn hvor graden av kontroll blir mer omfattende for hvert trinn. Selv om det ikke er noe krav at veilederen skal følges, gir den etter Kommunerevisjonens vurdering en god oversikt over hvilke elementer som inngår i en vurdering av behov for kontroll, og over hva kontroller kan og bør omhandle.

Første trinn i Difis veileder er å stille krav om egenrapportering fra leverandør og at oppdragsgiver gjør en vurdering av risiko for den enkelte kontrakt. Selv om kommunen som oppdragsgiver ikke er pålagt å stille krav om egenrapportering, vil mange av elementene som fremgår i Difis mal for egenrapportering, også være relevante i en risikovurdering som oppdragsgiver alltid skal gjøre. Dette omhandler å innhente informasjon om virksomheten, som dens systemer og rutiner for hvordan regelverket skal etterleves, bruk av tariffavtaler og andre avtaler, antall ansatte, fagområder, andel utenlandske arbeidstakere, bruk av underleverandører mv. Difi gir også veiledning for hvordan svarene skal vurderes. Difi anbefaler at egenrapportering og påfølgende risikovurdering gjennomføres for alle anskaffelser.

Det andre trinnet i prosessen – dokumentasjonsgjennomgang – er anbefalt der risikovurderingen viser at det er behov for grundigere kontroll (enn en eventuell

¹² Forskriften ble fremmet av Fornyings- og administrasjonsdepartementet (nå Arbeids- og sosialdepartementet).

egenrapportering). I en dokumentkontroll innhenter oppdragsgiver nødvendig dokumentasjon fra leverandøren. Eksempler på temaer for en dokumentkontroll er

- om innholdet i arbeidsavtalene er i tråd med arbeidsmiljøloven
- om avtalt lønn er i tråd med tariffavtaler eller andre landsomfattende avtaler
- om faktisk utbetalt lønn er korrekt, herunder helligdagstillegg, turnustillegg, godtgjørelse av overtid, kontroll av timelister osv.
- om arbeidstidsbestemmelsene i avtalen og lov overholdes, herunder regler om overtid
- om arbeidsgiver dekker reiser, kost og losji i tråd med avtaler etc.

Oppdragsgiver bør ha sikret seg adgang til å foreta anmeldte og uanmeldte stedlige kontroller hos leverandør og underleverandør. Det tredje trinnet i Difis modell – stedlig kontroll – er for de oppdragsgivere som ønsker å ligge langt fremme, eller ment for kontrakter hvor det er behov for særlig kontroll. En stedlig kontroll bør prioritere forhold som skal kontrolleres på bakgrunn av gjennomført risikovurdering, og kan inkludere å få tilgang til lønns- og personalsystemer, intervju av ansatte mv.

Dersom den gjennomførte kontrollen avdekker avvik – altså brudd på kravene til lønns- og arbeidsvilkår – må virksomheten iverksette nødvendige tiltak og sanksjoner. Hvilke tiltak som iverksettes, vil avhenge av hvor alvorlige bruddene anses å være. Normalt vil det være nødvendig å ha en skriftlig kommunikasjon med leverandøren/-underleverandøren og be om leverandørens kommentarer til funnene. Ofte vil det være tilstrekkelig å gi leverandøren en rimelig frist for å rette opp i forholdene og dokumentere at retting er gjennomført. Dersom en slik kommunikasjon ikke bidrar til å lukke avvikene og avvikene anses som alvorlige, bør kontraktsrettslige sanksjoner vurderes.

Både risikovurderinger som gjøres i forkant av kontrollene, og selve kontrollene bør dokumenteres. Dette vil bidra til å sikre etterprøvbarhet i vurderinger og nødvendig forankring i organisasjonen. Gjennomførte kontroller vil også ligge til grunn for vurdering av fremtidige kontroller, både innenfor samme kontrakt og som en erfaring ved oppfølging av andre kontrakter. Difi anbefaler at kontroller dokumenteres i form av en rapport som blant annet inneholder informasjon om hva som ble kontrollert, hvilken dokumentasjon som ble innhentet, eventuelle funn, hvilke krav som ble satt, og hvilke frister som ble gitt. Eventuelle brev, møtetreferater eller e-poster i forbindelse med saken bør ligge som vedlegg til rapporten, og rapporten bør arkiveres sammen med kontrakten.

Vedlegg 4 Ramme- og samkjøpsavtaler innen helse- og omsorgstjenester og barnevernstjenester

Barne- og familieetaten, Velferdsetaten og Utviklings- og kompetanseetaten hadde inngått rammeavtaler (samkjøpsavtaler) innen barnevernstjenester og helse- og omsorgstjenester. I det følgende gir vi en nærmere beskrivelse av hvilke rammeavtaler som forelå på disse områdene, og av hvor mange leverandører som var knyttet til den enkelte rammeavtale.

Rammeavtaler Barne- og familieetaten

Ifølge mottatt informasjon fra Barne- og familieetaten hadde etaten inngått fire rammeavtaler innen barnevernstjenester. Tabell 2 gir en oversikt over hvilke rammeavtaler dette gjaldt, hvor mange leverandører som var knyttet til den enkelte rammeavtale, og når rammeavtalene ble inngått.

Tabell 2 Oversikt over rammeavtaler inngått av Barne- og familieetaten

Rammeavtale	Antall leverandører per avtale	Kontraktperiode
Barnevernsinstitusjon – kommersielle (7) og ideelle (3)	10	01.11.2011–30.06.2017 (To av avtalene er ikke prolongert fra 01.07.2016.) Ny avtale trådte i kraft 01.07.2017.
Familiesenter	2	01.06.2012–01.06.2018
Familiehjem	6	01.10.2014–30.09.2018
Barnevernsinstitusjon Ideelle organisasjoner	6	23.11.2016–30.09.2020
Institusjon – enkeltplasser	2	01.07.2017–01.07.2021

Etaten oppga at den etterstrebet å konvertere enkeltkjøp til rammeavtalene. Vanligvis skjedde det når enkeltavtalene utløp. Etaten oppga at den ikke hadde rammeavtaler for spesielle tiltak, for eksempel tiltak i egen enhet/bolig/hybel, og at det var begrenset omfang av enetiltak i rammeavtalen. Behov for dette i bydelene kunne derfor nødvendiggjøre enkeltavtaler. Videre oppga etaten at det kunne være ulike årsaker til at noen bydeler hadde inngått enkeltavtaler, mens andre ikke hadde det – som undersøkelsen vår viste. For eksempel varierte omfanget barnevernstiltak mye mellom bydelene, behovet for enetiltak varierte også, i tillegg kunne det være særskilte behov og ønsker hos barnet som tilsa enkeltavtaler.

Rammeavtaler Velferdsetaten

Velferdsetaten hadde inngått åtte rammeavtaler. Tabell 3 gir en oversikt over hvilke rammeavtaler dette var, hvor mange leverandører som var knyttet til den enkelte rammeavtale, når rammeavtalene ble inngått, og status for konvertering av enkeltavtaler inngått av bydelene til rammeavtaler.

Tabell 3 Oversikt over rammeavtaler innen helse- og omsorgstjenester inngått av Velferdsetaten

Rammeavtale	Antall leverandører per avtale	Kontraktperiode	Enkeltavtaler konvertert til rammeavtalen
Heldøgntjenester til personer over 18 år med utviklingshemning	11	Løpende kontrakt med oppstart 01.09.2017	Konvertering i gang, men ikke ferdigstilt
Heldøgntjenester til personer over 18 år med psykiske lidelser	12	Ikraftsettelse 01.07.2016. Varighet 6 + 2 + 2	I hovedsak alle konvertert
Oppfølgingstjenester Hovedvekten av brukerne har enten rus- og/eller psykiske problemer.	3	15.07.2015. Varighet 6 + 2 + 2	Samtlige kontrakter konvertert
Palliative tjenester i hjemmet	1	01.01.2016. Varighet 5 + 2	Ingen enkeltkontrakter
Tjenester til personer over 18 år som utøver vold i nære relasjoner	1	01.01.2017. Varighet 4 + 2	Ingen enkeltkontrakter
Institusjonsplasser til rusmiddelavhengige	11, fordelt på 4 tjenestekategorier	I all hovedsak 01.07.2016. Varighet i all hovedsak 3+3 år og 6+2+2 år.	Hatt rammeavtaler over lang tid, og ingen konverteringsprosesser.
Midlertidig døgnovernatting	3	01.07.2014 Varighet 8,5 år	
Krisesentertjenester	1	01.01.2014 Varighet 10 år	Ingen enkeltkontrakter

Rammeavtalene var obligatoriske å benytte for bydelene for nye brukere og brukere som bodde hos leverandører som hadde blitt tildelt rammeavtale. Brukere som allerede bodde hos leverandører som ikke ble tildelt rammeavtale, kunne bli boende eller flytte til leverandør med tildelt rammeavtale, dersom de ønsket det. Bydelene gjorde en helse- og sosialfaglig og anskaffelsesfaglig vurdering av om brukerne skulle bli boende eller flytte, og brukers eget ønske ble vektlagt som en del av denne vurderingen.

Bydelene var i ferd med å konvertere enkeltavtaler til etatens rammeavtaler, jf. tabell 3. Velferdsetaten oppga til Kommunerevisjonen at den hadde inngått rammeavtaler på de tjenesteområdene hvor bydelene hadde flest enkeltkontrakter, med unntak av barnebolig og avlastning. Anskaffelsen av rammeavtale for barnebolig ble kunngjort i juni 2017 og skulle etter planen avsluttes på nyåret 2018. Det var på undersøkelsestidspunktet ikke planlagt rammeavtale for avlastning, og den ville ifølge etaten eventuelt tidligst bli kunngjort i 2018. Etaten oppga at den vurderte at dersom den inngikk rammeavtale for avlastning, ville bydelenes behov for å inngå enkeltkontrakter være små.

Rammeavtaler Utviklings- og kompetansetaten

Utviklings- og kompetansetaten hadde inngått tre samkjøpsavtaler innen barnevernstjenester og helse- og omsorgstjenester. Tabell 4 gir en oversikt over hvilke rammeavtaler dette gjaldt, hvor mange leverandører som var knyttet til den enkelte

rammeavtale, og når rammeavtalene ble inngått. Ifølge Utviklings- og kompetanseetaten skulle bydelene benytte rammeavtalene når de inngikk nye kontrakter innenfor rammeavtalenes områder. Eldre avtaler med andre leverandører skulle ikke forlenges, med mindre det var spesielle hensyn som tilsa at det var til det beste for brukerne å videreføre avtalene.

Tabell 4 *Oversikt over rammeavtaler inngått av Utviklings- og kompetanseetaten*

Rammeavtale	Antall leverandører per avtale	Kontraksperiode
Barnevernstiltak	10	Tiltak 1: 04.06.2013–31.05.2015 Tiltak 2: 13.05.2013–31.05.2015 Tiltak 3: 13.05.2013–31.05.2015 Kontrakten er forlenget til 31.05.2017. Ny avtale vil bli lyst ut senhøsten 2017.
Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	15	05.04.2017–04.04.2022
Dagsenterplasser for utviklingshemmede	6	01.04.2015–31.03.2021 Mulighet til utvidelse 1 + 1

Vedlegg 5 Uttalelser til rapporten

Oslo kommune
Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester

Kommunerevisjonen

Deres ref:
17/00519-10

Vår ref (saksnr):
201703096-25

Saksbeh:
Synnøve Sjøflot

Dato: 30.11.2017
Arkivkode:
126

RAPPORT TIL UTTALELSE – TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I TOLV VIRKSOMHETER

Vi viser til Kommunerevisjonens brev datert 03.11.2017 og foreløpig rapport til uttalelse – *Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter*.

Byrådsavdeling for eldre, helse og sosiale tjenester (EHS) er bedt om å kommentere rapporten med utgangspunkt i 8 spørsmål.

Spørsmål 1-3

Informasjonen om prosjektets hensikt har vært tydelig og vi har ingen kommentarer til prosjektets metode eller anvendte kilder.

Når det gjelder faktum i rapporten vil vi peke på følgende:

1. I rapporten kommer det frem at det er ulike oppfatninger mellom bydelene og Velferdsetaten (VEL) om ansvarsfordelingen ved kontroll av leverandørenes lønns- og arbeidsforhold i bydelenes enkeltanskaffelser innenfor helse- og omsorgssektoren. Enkelte bydeler har uttalt at dette er Velferdsetatens ansvar, mens det i rapporten side 6 står at «Etter det Kommunerevisjonen kjenner til medførte det ikke riktighet at det var Velferdsetatens ansvar.»

Til dette vil byrådsavdelingen presisere at ansvaret for å gjennomføre kontroll av leverandørenes lønns- og arbeidsforhold ble lagt til Velferdsetaten i 2013 også når det gjelder bydelenes enkeltanskaffelser av helse- og omsorgstjenester, ikke bare ved rammeavtaler. Dette ble vedtatt 27.05.2013 i kommunaldirektørens sak 18/2013. Ulike styringssignaler fra EHS samt ressurssituasjonen i VEL har imidlertid ført til at vedtaket per i dag ikke er gjennomført på dette punktet. Styringssignalene gikk blant annet ut på at VEL skulle veilede bydelene i å gjennomføre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og ikke selv gjennomføre kontrollene.

2. I tabell 3 i vedlegg 4 til rapporten er dette korrekt faktum:

Det er tre leverandører av oppfølgingstjenester og avtalene trådte i kraft 15.07.2015
Rammeavtalene om tjenester til personer over 18 år med psykiske lidelser trådte i kraft
01.07.2016

Velferdsetaten har også inngått rammeavtaler om institusjonsplasser til rusmiddelavhengige,
midlertidig døgnovernatting og krisesenter tjenester.

Spørsmål 4 Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger

I byrådsplattformen er det slått fast at byrådet vil arbeide aktivt for å bekjempe
arbeidslivskriminalitet, redusere skatteunndragelser og svart arbeid. I tillegg er det byrådets mål
å sikre at alle kommunens kontrakter stiller krav til gode lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår.

Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter samt kommunens egne tiltak mot
arbeidslivskriminalitet, skal følges ved alle anskaffelser i kommunen. Byrådsavdelingen har de
siste årene arbeidet bevisst med å sikre tilfredsstillende kvalitet ved anskaffelser innen EHS-
sektoren, bl.a. ved å opprette en egen enhet i VEL som skal bistå, støtte og gjennomføre
anskaffelser, inngå rammeavtaler som bydelene kan gjøre avrop på, følge opp kontrakter samt
kontrollere ansattes lønns- og arbeidsforhold hos leverandørene når det gjelder anskaffelser av
helse og omsorgstjenester i EHS-sektor. Formålet med dette er blant annet å bygge opp faglig
kompetanse på området og å sikre god oppfølging av kommunens leverandører.

Samtidig ser vi av rapportens funn at det er uklarheter rundt ansvarsfordelingen mellom enkelte
bydeler og VEL og at det både i Barne- og familieetaten (BFE) og i de undersøkte bydelene
foreligger mangler ved oppfølgingen av kommunens egne tiltak mot arbeidslivskriminalitet i
tillegg til brudd på forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Vårt mål er aktivt å bidra til å bekjempe arbeidslivskriminalitet, og å sørge for at alle kontrakter
har gode lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår. Vi slutter oss derfor til anbefalingene
Kommunerevisjonen har gitt med bakgrunn i rapportens konklusjoner. Funnene i rapporten vil
bli lagt til grunn for vår vurdering av aktuelle og nødvendige tiltak på kortere og lengre sikt. Vi
viser også til uttalelsene etaten og bydelene har gitt til rapporten.

Spørsmål 5. Vil byråden vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens
konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

19. oktober 2017 ble kommunens nye anskaffelsesstrategi vedtatt av byrådet. Fra den nye
strategien vil vi trekke frem følgende:

Strategiens hovedmål er at Oslo kommune skal gjennomføre formålstjenlige og
kostnadseffektive anskaffelsesprosesser – som gir gode og samfunnsansvarlige løsninger både
på kortere og lengre sikt. Føringerne i strategien omhandler i stor grad kompetanseheving,
strategisk planlegging, risikostyring og kulturbygging. Anskaffelsesstrategien skal følges av en
overordnet implementeringsplan, som skal sikre forankring og aktiv gjennomføring av
anskaffelsesstrategien i byrådsavdelingene og kommunens øvrige virksomheter.

I tråd med prinsippet om tillitsbasert styring, videreføres ikke kravet om lokale tiltaksplaner i
ny anskaffelsesstrategi. Kravet vil også bli tatt ut av virksomhetsstyringsinstruksen i etterkant

av at ny anskaffelsesstrategi er vedtatt. Ny anskaffelsesstrategi gir kun overordnede strategiske føringer for å nå byrådets visjon og målsetninger. Ny strategi legger opp til at virksomhetene selv eventuelt lager virksomhetsspesifikke strategier og/eller tiltak etter behov.

Lov og forskrift om offentlige anskaffelser inneholder detaljerte krav til gjennomføring av anskaffelsesprosesser. Instruks for virksomhetsstyring tydeliggjør krav til virksomhetsledere om mer konkrete aktiviteter som skal sikre at anskaffelser brukes strategisk for å nå kommunens mål. Sammen utgjør kommunens anskaffelsesstrategi og instruks for virksomhetsstyring kommunens eget generelle rammeverk på anskaffelsesområdet. I tillegg har Oslo kommune i byrådssak 10/57 vedtatt den såkalte Oslo-modellen. Modellen inneholder seriositetsbestemmelser som skal motvirke skatteunndragelser, misbruk av arbeidskraft og brudd på grunnleggende menneskerettigheter og ILOs kjernekonvensjoner i kommunens leverandørkjeder.

- **Tiltak:** Byrådsavdelingen vil gjennom virksomhetsstyringen be bydelene og etatene følge opp anbefalingene i revisjonsrapporten.
- **Tiltak:** EHS arbeider for tiden med en sak om hvordan EHS-sektoren skal implementere Oslo-modellen.

I de siste årene er ansvarsfordelingen endret når det gjelder anskaffelser av helse- og omsorgstjenester. Tidligere inngikk bydelene kontrakter for enkeltpersoner, mens hovedregelen nå er at rammeavtaler om helse- og omsorgstjenester inngås sentralt av Velferdsetaten. Velferdsetaten har også ansvar for oppfølging av inngåtte rammeavtaler på systemnivå og dette omfatter kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Velferdsetaten har etablerte rutiner og systemer for slike kontroller. I kontraktsperioden kontrollerer Velferdsetaten ansattes lønns – og arbeidsvilkår hos alle leverandører etter oppstart av kontrakten.

Kontrollene er tidkrevende og komplekse og regelverket endres jevnlig. Velferdsetaten har utarbeidet en veileder om kontroll av leverandørers lønns – og arbeidsvilkår for å sikre oppdatert informasjon om gjeldende regelverk og for å bidra til at praksis blir lik. Ved at ansvaret for inngåelse av rammeavtaler og blant annet kontroll av lønns- og arbeidskontroll er sentralisert, vil behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår gjennomført av bydelene bli redusert. Gjennomføringer av slike kontroller krever både kompetanse og ressurser og Velferdsetaten har gode erfaringer med at dette gjøres sentralt. Det gir en hensiktsmessig arbeids- og ressursfordeling og en større trygghet for oppfyllelse av lovpålagte plikter ved anskaffelse av helse- og sosialtjenester.

- **Tiltak:** Byrådsavdelingen vil vurdere muligheten for at Velferdsetaten tar ansvar for å gjennomføre kontroll av leverandørenes lønns- og arbeidsforhold i bydelenes enkeltanskaffelser innenfor helse- og omsorgssektoren i løpet av 2018-19, slik det opprinnelig ble vedtatt i kommunaldirektørens sak 18/2013.
- **Tiltak:** Byrådsavdelingen vil sørge for at våre underliggende etater samt bydelene er kjent med Velferdsetatens veileder for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår som er spesifikt rettet mot helse- og omsorgssektoren.
- **Tiltak:** Byrådsavdelingen vil sørge for at bydelene er kjent med UKEs samkjøpsavtale for de tilfeller der bydelene selv skal gjennomføre kontroller, f.eks. ved enkeltanskaffelser innenfor barneverntjenester.

- **Tiltak:** Velferdsetaten arrangerer anskaffelsesnettverk for bydelene. Byrådsavdelingen vil anmode bydelene om at alle er representert i dette nettverket. Vi vil be Velferdsetaten om at Kommunerevisjonens rapport blir gjennomgått i nettverksmøter i 2018.

Særskilt om Barne- og familieetaten:

Kommunerevisjonens rapport viser at Barne- og familieetatens arbeid med kontraktsoppfølging ikke har vært tilfredsstillende. Etaten har igangsatt arbeid med å etablere nye rutiner for å følge opp de kritiske områdene som rapporten avdekker. Arbeidet innebærer blant annet en endret organisering, innføring av elektronisk verktøy for kontraktsadministrasjon, samt nye rutiner for dokumentasjon av kontroller.

- **Tiltak:** Følge opp at BFE organiserer arbeidet med anskaffelser slik at ansvaret for kontraktsoppfølging, herunder kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, har en tydelig forankring i organisasjonen, og at rutinene følges og oppfølging dokumenteres.

Velferdsetaten har ansvar for å inngå rammeavtale på vegne av bydelene. De har også ansvar oppfølging av inngåtte rammeavtaler på systemnivå, samt å drive anskaffelsesnettverk med bydelene: Dette gir etaten kompetanse på, og verdifulle erfaringer fra, dette arbeidet. Byrådsavdelingen vil legge til rette for at Barne- og familieetaten også får del i denne kompetansen gjennom bruk av delingsarenaer for anskaffelsesarbeidet.

- **Tiltak:** Legge til rette for samarbeid mellom BFE og VEL om kompetanse- og erfaringsutveksling for anskaffelser og kontraktsoppfølging.

Spørsmål 6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

Drøfting og formidling i etatsstyringsmøter med VEL og BFE er iverksatt fra og med november 2017 og vil pågå fortløpende. Foreløpig rapport er også kort presentert i sektordirektørmøte 24.11.2017.

En vurdering av spørsmålet om ansvarsfordeling mellom Velferdsetaten og bydelene når det gjelder kontroller ved enkeltanskaffelser forventes gjennomført innen utgangen av august 2018.

Informasjon, oppdrag og presiseringer som eventuelt skal ut i form av brev fra byrådsavdelingen til etater og bydeler blir sendt ut i løpet av desember 2017/ januar 2018. Implementering av Oslo-modellen er et arbeid som allerede er igangsatt og som vil pågå på ubestemt tid.

Tilrettelegging av kompetanse- og erfaringsutveksling mellom BFE og VEL blir igangsatt fra og med november 2017 og vil være et arbeid som pågår på ubestemt tid. EHS vil samtidig vurdere om det i samarbeid med Byrådsavdeling for finans (FIN) skal arrangeres et delingsseminar eller om det eventuelt er behov for å opprette en mer permanent delingsarena e.l. Spørsmålet er foreløpig kort tatt opp i møte med FIN 22.11.2017.

Spørsmål 7.

Rapporten oppfattes som nyttig, se svar på spørsmål 4.

Spørsmål 8.

Rapportens oppbygning oppfattes som god og rapporten er oversiktlig og lett å lese.

Med vennlig hilsen

Endre Sandvik
kommunaldirektør

Svein Lyngroth
økonomi og administrasjonssjef

Godkjent elektronisk

Oslo kommune
Byrådsavdeling for finans

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Unntatt offentlighet
Offl § 5 andre ledd

Dato: 07.12.2017

Deres ref:
17/00519-13

Vår ref (saksnr):
201703096-27

Saksbeh:
Mai Britt Soby, 91567476

Arkivkode:
126

**RAPPORT TIL UTTALELSE - TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I
TOLV VIRKSOMHETER - BYRÅDEN FOR FINANS**

Jeg viser til oversendt rapport av 03.11.2017 om forvaltningsrevisjonsprosjekt Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter.

Byråden for finans har overordnet ansvar for kommunens anskaffelsesvirksomhet, herunder tiltak mot arbeidslivskriminalitet i anskaffelseskontraktene. Jeg vil derfor i mitt svar avgrense meg til dette overordnede ansvaret, og ikke gå inn på den enkelte anskaffelse eller kontraktsoppfølging i virksomhetene.

Jeg har følgende tilbakemelding til rapporten:

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Informasjonen om prosjektets hensikt har vært god og tilstrekkelig klar.

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Jeg har ingen kommentarer til metode, eller anvendte kilder og data.

3. Har byråden kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre vurderinger? I tilfelle hvilke?

Jeg har ingen kommentarer til revisjonskriteriene.

4. Hva er byrådens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

Rapporten viser at det var mangler både i anskaffelsesprosessen og i kontraktsoppfølgingen i mange av de kontrollerte virksomhetene. Jeg oppfatter kommunerevisjonens gjennomgang som nyttig i arbeidet med oppfølging av arbeidslivskriminalitet. Rapporten viser et forbedringspotensial, og byråden vil gripe fatt i dette i samråd med de byråder som har ansvar for den enkelte virksomhet.

5. Vil byråden vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Byrådsavdeling for finans

Postadresse:
Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org.nr.: 976819845

Kommunerevisjonen anbefaler at Byrådsavdeling for finans bør vurdere ytterligere tiltak for å sikre at kommunens virksomheter følger forskrift om lønns- og arbeidsvilkår.

Byrådet har innført nye og strengere kontraktsvilkår rettet mot arbeidslivskriminalitet gjennom Oslomodellen, byrådssak 1057/17, vedtatt 23.05.2017. De nye kravene går til dels lengre enn forskrift om lønns- og arbeidsvilkår, det er blant annet innført krav om at det i hovedsak skal benyttes fast ansatte, og at det ved innleie skal ytes tarifflønn mellom oppdrag.

Jeg har vært opptatt av implementeringen av de nye kontraktskravene, og at de skulle tas i bruk på nye anskaffelser umiddelbart. Etter at Oslomodellen var vedtatt ble det samme dag sendt ut brev til virksomhetene om de nye standard kontraktsvilkårene, senere fulgt opp med rundskriv. Det er fra Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) sendt ut nyhetsinformasjon på intranett og i nyhetsbrev. Det er utarbeidet nye kontraktsmaler med veiledning til alle kontraktsbestemmelsene, disse er lagt tilgjengelig i anskaffelsesveilederen på intranett. UKE yter også fortløpende rådgivning og veiledning til virksomhetene. Oslomodellen er innlemmet i UKEs diverse kurs om anskaffelser, og det er informert gjennom frokostmøte for kommunens virksomheter, og egen workshop for ledere.

Oslomodellen med sine strenge krav til blant annet fast ansettelse, gjør kontroll av lønns- og arbeidsvilkår hos leverandorene lettere å gjennomføre. UKE har i tillegg fått utviklet systemet HMSREG for å følge opp kontraktsforpliktelser og lovkrav innenfor bygge- og anleggskontraktene og renholdskontraktene. HMSREG gir digital oversikt og sanntidskontroll over arbeidere fra alle leverandører på arbeidsstedet, blant annet gir det en automatisk kontroll mot arbeidstakerregisteret. Denne oversikten over hvilke arbeidstakere som faktisk er til stede, vil muliggjøre en langt mer effektiv kontroll av lønns- og arbeidsvilkår.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av aktuelle tiltak?

Byrådet arbeider kontinuerlig med tiltak mot arbeidslivskriminalitet. Jeg mener Oslo kommune har tatt et stort steg med innføringen av Oslomodellen, hvor oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår er en sentral del. Tiltak fremover vil først og fremst være knyttet til et videre arbeid med implementering av modellen, hvor gjennomføring av kontraktene og virksomhetenes kontraktsoppfølging vil få et sterkere fokus.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for byråden? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Jeg mener at det er en viktig og prioritert oppgave å sikre at Oslo kommune innretter sin virksomhet slik at arbeidslivskriminalitet og sosial dumping blir bekjempet. Kommunerevisjonens rapport vil være et viktig bidrag i dette arbeidet.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Rapportens oppbygning og språkbruk er god.

Med hilsen

Robert Steen
finansbyråd

Godkjent elektronisk

Oslo kommune
Byrådsavdeling for kultur, idrett og frivillighet

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Unntatt offentlighet
Offl § 5 andre ledd

Dato: 01.12.2017

Deres ref:
17/00519-12

Vår ref (saksnr):
201703096-23

Saksbeh:
Ulla Bjørnsjø, 23 46 19 97

Arkivkode:
126

**RAPPORT - TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I TOLV
VIRKSOMHETER - UTTALELSE**

Jeg viser til deres brev av 03.11.2017 vedr. uttalelse til forvaltningsprosjektet *Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter*. Det bes om skriftlige kommentarer til rapporten innen 30.11.2017. Av de tolv virksomhetene som omfattes av denne forvaltningsrevisjonen, har jeg ansvar for Kulturetaten (KUL).

Bakgrunn for prosjektet

Hovedproblemstillingen for undersøkelsen var følgende:

- Følger Oslo kommunes virksomheter opp forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet?

I rapporten gir Kommunerevisjonen følgende anbefalinger:

- at det blir etablert skriftlige rutiner for vurdering av behov for og gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår
- at det gjennomføres vurdering av behov for kontroller av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende hos leverandører og underleverandører
- at det gjennomføres kontroll av lønns- og arbeidsvilkår der behov for det er avdekket hos leverandører og underleverandører
- at avvik følges opp og lukkes
- at arbeidet med lønns- og arbeidsvilkår dokumenteres.

I Kommunerevisjonens vurderinger av KUL framkommer følgende:

Etaten oppga å ha seks kontrakter innen håndverkertjenester og én innen skjøtsel av parkdrift. Fire av leverandørene innen håndverkertjenester hadde underleverandører.

Etaten oppga i spørreskjemaet at den ikke hadde praksis for å vurdere behovet for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller for gjennomføring av kontroll knyttet til sine kontrakter. Etaten oppga at den heller ikke hadde kontrollert om hovedleverandørene fulgte opp sine underleverandører. Videre oppga etaten at den ikke hadde hatt grunnlag for mistanker om avvik i kontraktene.

Byrådsavdeling for kultur,
idrett og frivillighet

Postadresse:

Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org.nr.: 916 479 468

Kommunerevisjonens vurderinger

Etaten oppga at den på grunn av manglende praksis ikke hadde gjennomført vurdering av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår eller gjennomført kontroller.

Manglende vurdering av behov for kontroll medfører etter Kommunerevisjonens vurdering risiko for at etaten ikke har gjennomført kontroll der det etter forholdene burde vært gjort. Dette er ikke i tråd med krav i forskrift.

Svar på spørsmål fra Kommunerevisjonen

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Informasjon om prosjektets hensikt har vært god og tilstrekkelig klar.

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Jeg har ingen innvendinger til metode, anvendte kilder og data.

3. Har byråden kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre vurderinger? I tilfelle hvilke?

Jeg har ingen kommentarer til revisjonskriteriene.

4. Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

Jeg støtter rapportens konklusjoner og anbefalinger.

5. Vil byråden vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Jeg vil, gjennom den ordinære virksomhetsstyringen, be Kulturetaten følge opp Kommunerevisjonens anbefalinger.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av aktuelle tiltak?

Kulturetaten har opplyst at etaten vil gjennomføre nødvendige tiltak i løpet av første kvartal 2018. Jeg vil følge opp dette i styringsdialogen med etaten, jf. også mitt svar til spørsmål 5.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for byråden? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Jeg mener at det er en viktig og prioritert oppgave å sikre at Oslo kommune innretter sin virksomhet slik at arbeidslivskriminalitet og sosial dumping blir bekjempet.

Kommunerevisjonens rapport vil være et viktig innspill i dette arbeidet og til nytte i styringsdialogen med Kulturetaten, og for etatens arbeid.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Rapportens oppbygning og språkbruk er god.

Med hilsen

Rina Mariann Hansen
byråd for kultur, idrett og frivillighet

Godkjent elektronisk

Oslo kommune
Byrådsavdeling for miljø og samferdsel

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Unntatt offentlighet
Offl § 5 andre ledd

Dato: 17.11.2017

Deres ref:
17/00519-15

Vår ref (saksnr):
201703096-22

Saksbeh:
Solveig Eitungjerde,

Arkivkode:
126

**RAPPORT TIL UTTALELSE: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I
TOLV VIRKSOMHETER - BYRÅDSAVDELING FOR MILJØ OG SAMFERDSEL**

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel viser til brev av 10.11.2017.

Kommunerevisjonen ber om skriftlige kommentarer til rapporten innen 04.12.2017. Under følger svar på spørsmålene.

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?
Informasjon om prosjektets hensikt har vært god og tilstrekkelig klar.

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Jeg har ingen innvendinger til metode, anvendte kilder og data.

3. Har byråden kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre vurderinger? I tilfelle hvilke?
Jeg har ingen kommentarer til revisjonskriteriene.

4. Hva er byrådets samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?
Jeg støtter rapportens konklusjoner og anbefalinger.

5. Vil byråden vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?
Jeg vil, gjennom den ordinære virksomhetsstyringen, be Bymiljøetaten følge opp Kommunerevisjonens anbefalinger.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av aktuelle tiltak?
Jeg opplever at Bymiljøetaten allerede har igangsatt tiltak og legger til grunn til at dette arbeidet fortsetter uten opphold.

Byrådsavdeling for miljø og
samferdsel

Postadresse:

Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org.nr.: 974 770 474

7. Oppfattes rapporten som nyttig for byråden? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Ja. Rapporten vil være til nytte for Bymiljøetatens arbeid.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Rapportens oppbygning og språkbruk er god.

Med hilsen

Lan Marie Berg
byråd

Godkjent elektronisk

Oslo kommune
Byrådsavdeling for næring og eierskap

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Dato: 04.12.2017

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
201703096-29

Saksbeh:
Ragnhild Møller-Stray, 928 44 080

Arkivkode:
126

**RAPPORT TIL UTTALELSE: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I
TOLV VIRKSOMHETER**

Jeg viser til utkast til rapport om forvaltningsrevisjonsprosjektet Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter, oversendt i brev av 03.11.2017, der det bes om at spørsmålene nedenfor blir besvart innen 30.11.2017. Rapporten gjelder tolv virksomheter, herunder Oslo Havn KF som ligger under byrådsavdeling for næring og eierskap.

Først vil jeg kommentere at jeg er svært opptatt av forebyggelse av arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Arbeidslivskriminalitet og sosial dumping medfører uheldige følger både for de enkelte arbeidstakere som blir direkteberørt, det være seg hensynet til arbeidstakere som blir underbetalt og som risikerer ikke å omfattes av det sikkerhetsnettet vi vil at arbeidstakere i Norge skal ha og konsekvenser ved at kvalifisert fagpersonell ikke får oppdrag. Videre skaper arbeidslivskriminalitet ringvirkninger for samfunnet for øvrig som byrådet aktivt motarbeider. Oslo-modellen er et viktig grep.

Mitt engasjement for bekjemping av arbeidslivskriminalitet er jevnlig tema i min kontakt med havna og med aktører som har sitt virke i havna.

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Jeg har merket meg at hovedspørsmålet er å få grunnlag for å vurdere om forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter følges og Oslo kommunes tiltak for å bekjempe arbeidskriminalitet.

Konkret er dette gjennomført ved å undersøke om inngåtte kontrakter er i tråd med forskrift, om det følges opp at relevante kontrakter etterleves, oppfølgelse av funn, hvorvidt virksomhetene melder leverandører til UKes OBS-liste og om OBS-listen sjekkes før kontraktsinngåelse. I tillegg har Kommunerevisjonen ønsket å beskrive den anskaffelsesfaglige kompetanse i virksomhetene.

Byrådsavdeling for næring og
eierskap

Postadresse:

Rådhuset, 0037 Oslo

E-post: postmottak@byr.oslo.kommune.no
Org.nr.: 997703634

2. Har byråden kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Jeg har forståelse for at Kommunerevisjonen anser at manglende skriftlige rutiner medfører en risiko for økt sårbarhet, selv om de korrekte vurderingene kan ha vært gjennomført. For øvrig har jeg ingen kommentarer til metode, kilder eller data av betydning for rapportens konklusjoner.

3. Har byråden kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for konklusjonene? I tilfelle hvilke?

Revisjonskriteriene er i rapporten beskrevet som i hovedsak utledet fra:

- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter
- Byrådens sak 6/2014 Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter for å motvirke sosial dumping
- Byrådens sak 11/2015 Endringer i Oslo kommunes standardkontrakter
- Rundskriv 20/2015 Bruk av fullmakt for innhenting av taushetsbelagte opplysninger (utvidet skatteattest)
- Oslo kommunes anskaffelsesveileder

Jeg har ingen kommentar til at det er disse kriteriene som er lagt til grunn for rapportutarbeidelsen.

4. Hva er byrådens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

I rapporten anbefales det at:

- At det blir etablert skriftlige rutiner for vurdering av behovet for og gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår
- At det gjennomføres vurdering av behovet for kontroller av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende hos leverandører og underleverandører
- At det gjennomføres kontroll av lønns- og arbeidsvilkår der behov for det er avdekket hos leverandører og underleverandører
- At avvik følges opp og lukkes
- At arbeidet med lønns- og arbeidsvilkår dokumenteres

Jeg er enig i de råd og anbefalinger som kommer frem i rapporten.

5. Vil byråden vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Min byrådsavdeling har allerede avholdt møte med byrådsavdeling for finans i anledning utkast til rapport og den delen som omfatter Oslo Havn KF. Kommunerevisjonens rapporter og uttalelser følges også opp som del av eierdialogen som tema på kontaktmøter og i tildelingsbrev.

Jeg er kjent med at Oslo Havn har innført nye datasystemer som bedre skal ivareta flyt og dokumentasjon for anskaffelser. Oslo Havn har opplyst at implementeringen av systemet SELMA og KGV, i større grad ivaretar oppfølging blant annet av arbeidskriminalitet og sporbarhet av dokumentasjoner som skal foreligge ved anskaffelser.

Spesielt vil jeg følge opp Oslo Havn KFs egen vurdering av sin anskaffelseskompetanse og hvorvidt denne anses tilstrekkelig for de anskaffelser virksomheten skal gjennomføre. Det er viktig å få klarhet i om innføring av nevnte datasystemene og andre tiltak har bidratt tilstrekkelig til dette.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak?

Min avdeling har allerede avholdt møte med byrådsavdeling for Finans. Etter det jeg er informert om har Oslo Havn KFs innføring av nye systemer, nå allerede gitt bedre hjelpemidler for å utføre risikoanalyse av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, etablere rutine for hvordan lønns- og arbeidsvilkår kontrolleres og skriftlig rutine for kontroll ved kontraktsinngåelse og i kontraktsperioden.

Rapportens konklusjon vil bli fulgt opp med rapporteringskrav tildelingsbrevet for 2018.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for byråden?

Jeg anser det som nyttig at mine virksomheter revideres og benytter kommunerevisjonens konklusjoner og råd aktivt som en del av den videre eieroppfølging av selskapene.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Rapportens språk vurderes som godt.

Rapportens oppbygning vurderes også i hovedsak som god. Jeg kommenterer imidlertid at rapporten omfatter tolv virksomheter, derav 310 anskaffelser der kun tre gjelder Oslo Havn KF. Samtidig varierer anskaffelsene i disse tolv virksomhetene fra ca 15 mill. i Oslo Havn KF til rundt 12 mrd. i Barne- og familieetaten. Jeg presiserer at det selvfølgelig er det samme regelverket som gjelder uavhengig av anskaffelseskostnadens størrelse.

Fordi rapporten omfatter et større antall virksomheter, er det spørsmål om det hadde det vært tjenlig i større grad å kommentere hver virksomhet spesielt.

Med hilsen

Geir Lippestad
byråd for næring og eierskap

Godkjent elektronisk

Oslo kommune
Bydel Alna
Administrasjonen

Kommunerevisjonen

Dato: 27.11.2017

Deres ref:
17/00519-8

Vår ref (saksnr):
201700790-4

Saksbeh:
Jan-Henrik Karlsen

Arkivkode:
126.2

ARBEIDSLIVSKRIMINALITET - KONTROLL AV LØNNS OG ARBEIDSVILKÅR

Bydelen har fått til uttale Kommunerevisjonens utkast til rapport Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i 12 virksomheter.

I oversendelsen ber Kommunerevisjonen om svar på følgende som besvares fortløpende i den rekkefølge revisjonen har på spørsmålene:

1 Informasjon om prosjektet
Informasjonen har vært god.

2 Kommentarer til metode
Vi har ingen kommentarer til metoden i undersøkelsen.

3 Kommentarer til revisjonskriteriene
Bydelen har ingen kommentarer til revisjonskriteriene, jf vår tilslutning til dem tidlig i arbeidet.

4-6 Vår samlede vurdering og oppfølging av forslagene

Vi støtter i stor grad konklusjonene som er oppsummert i utkastets pkt. 8.3. Disse konklusjonene er: Kommunerevisjonen anbefaler videre at de undersøkte virksomhetene som mangler dette iverksetter tiltak for å sikre at

- det blir etablert skriftlige rutiner for vurdering av behov for og gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår,
- det gjennomføres vurdering av behov for kontroller av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktsinngåelse og løpende hos leverandører og underleverandører,
- det gjennomføres kontroll av lønns- og arbeidsvilkår der behov for det er avdekket hos leverandører og underleverandører,
- avvik følges opp og lukkes, og
- arbeidet med lønns- og arbeidsvilkår dokumenteres.

Men vi er i tvil om hvor hensiktsmessige det er at hver av de 12 enhetene hver for seg lager plan og prosedyrer for å ivareta konklusjonene og en tilstrekkelig kontrollordning. Hvis det på overordnet nivå kan lages et felles byovergripende system for dette, kan det representere en mer rasjonell løsning. Vi antar at løsningene bør velges i dialog med VEL, siden vi i økende grad bare kjøper ut fra rammeavtaler som VEL har utarbeidet.

Vi er opptatt av om en bedre løsning med kontroll kan knyttes til økt bruk av rammeavtaler eller til konsesjonsordninger som man f.eks har det knyttet til Oslo kommunes brukervalgsordning. Disse ordningene legger kontrollen til Oslo sentralt er det fremstår som mest rasjonelt.

Bydel Alna
Administrasjonen

Postadresse:
Postboks 116, Furuset
Trygve Lies plass 1
1001 Oslo

Telefon: 02 180

Bankkonto: 1315 01 00776
Org nr. 970 534 644

Vi er også opptatt av forholdet mellom ressurser og mer kontroll. Skal økt kontroll på dette området ivaretas innen nåværende organisering, betyr det sannsynligvis at annet viktig arbeid må nedprioriteres. Mer kontroll må antakelig bety at man sentralt i bydelene setter av mer ressurser til arbeid ved veiledning, oppfølging og kontroll knyttet til kjøp av tjenester, slik det er foreslått av bydelsdirektøren i forslag til budsjett for Bydel Alna for 2018. Særlig om man skal øke kontrollene uten å øke ressursene, må det være riktig med en løsning med stikkprøver. Hvis man eventuelt fordeler slike stikkprøver mellom bydelene, vil det antakelig være tidsbesparende for bydelene. Jf. at det er de samme firmaene som «går igjen» med hensyn til leveranse innenfor FO 03 området i kommunen.

Når vi har mer klarhet i forhold til det vi her har anført som gode løsninger, vil vi enten gå inn i arbeidet med en felles løsning eller subsidiært lage vår egen løsning.

Vi har i 2017 omorganisert våre bestillerfunksjoner innen FO 03, herunder arbeidet med kjøp og kontraktsoppfølging. Denne omorganiseringen er innen 1. kvartal kommet så langt at vi kan begynne å definere gode løsninger i forhold til anbefalingene i rapporten fra Kommunerevisjonen. I så fall kan nye rutiner være utarbeidet og implementert innen 1.halvår 2018.

7-8 Nytteverdi og språk

Prosjektet har vært nyttig, og rapporten er godt bygget opp og lett å forstå. Ikke minst ved at situasjonen i de enkelte virksomhetene kommer klart fram.

Med hilsen

Alv Humborstad Sørlund
bydelsdirektør
Bydel Alna

Jan-Henrik Karlsen
avdelingsdirektør

Oslo kommune
Bydel Gamle Oslo
Bydelsadministrasjonen

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Unntatt etter offentleglova §5 annet ledd

Dato: 22.11.2017

Deres ref:
17/00519-8

Vår ref (saksnr):
2017/1011-

Saksbeh:
Anne Marit Sortland, 23431055

Arkivkode:
126.2

RAPPORT TIL UTTALELSE: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

Det vises til deres brev av 03.11.17 vedr. rapport til uttalelse: Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter.

Bydel Gamle Oslo ønsker å uttale seg som følger:

1. Ja, bydelen mottok i juni ett oppstartbrev som grundig beskrev prosjektets formål, problemstilling, metode og framdrift. I tillegg ble bydelen invitert til et oppstartsmøte 15.juni der vi deltok med 2 ansatte som begge sa at de fikk en god gjennomgang av hva prosjektets hensikt var.
2. Nei.
3. Dette hadde vi en grundig gjennomgang på i juni 2017. Vi sendte også revisjonskriteriene til bydelsdirektøren. Bydelens tilbakemelding til kommunerevisjon var at vi ikke hadde noen kommentarer/innspill annet enn at det «så grundig og bra ut».
4. Bydel Gamle Oslo har ingen kommentarer til rapportens konklusjoner og anbefalinger. Disse tas til etterretning.
5. Bydel Gamle Oslo tar de anbefalinger som er gitt i rapporten til etterretning, og vil iverksette de tiltak som er nødvendig for å etterkomme de krav som foreligger i forbindelse med kontroll av lønns- og arbeidsvilkår. Tiltakene vil bli iverksatt i løpet av 1.halvår 2018.
6. Rapporten oppleves som nyttig, og oppleves som en påminnelse av viktigheten av dette arbeidet.
7. Rapporten oppleves som oversiktlig og lett tilgjengelig.

Bydelen ønsker for øvrig å kommentere følgende til rapportens pkt.4.2 og 6.3.1 «Kontrakter ved kjøp av Helse- og omsorgstjenester»:

Både Utviklings og kompetanseetaten (UKE) og Velferdsetaten (VEL) har arbeidet med rammekontrakter på vegne av bydelenes behov for kjøp av helse- og omsorgstjenester. Det har siden 2012 vært en pågående diskusjon om oppfølging av aktuelle punkt i kjøpskontraktene med UKE, og senere også med VEL. Senere kom det også opp diskusjoner knyttet til grenseoppgang/ ansvarsfordeling mellom VEL's og UKE's oppfølgingsansvar.

Bydel Gamle Oslo
Bydelsadministrasjonen

Besøksadresse:
Platousgate 16

Postadresse:
Postboks 9406 Grønland
0135 Oslo

Internett: www.oslo.kommune.no

E-post: postmottak@bgo.oslo.kommune.no

Telefon : 21 80 21 80
Telefaks: 23431001
Bankkonto: 13150100431
Org.nr.: 974778742

Bydel Gamle Oslo valgte da å konsentrere oppfølgingen om kvalitet på helse- og omsorgstjenestene og på tilstrekkelig antall kvalifisert personell. Denne prioriteringen ble gjort fordi det allerede i 2013- 15 var avgjort at UKE eller VEL skulle følge opp lønns- og arbeidsvilkår i bydelenes inngåtte kontrakter.

Bydel Gamle Oslo følger «Velferdsetatens veileder for kontraktsoppfølging ved tjenestekjøp i EST sektor fra 2012», og ser ikke behov for ytterligere prosedyrer i bydelen.

Bydel Gamle Oslo

Tore Olsen Pran
bydelsdirektor

Anne Marit Sortland
avdelingsdirektor

Godkjent og ekspedert elektronisk uten underskrift

Oslo kommune
Bydel Grorud
Bydelsadministrasjonen

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Dato: 20.11.2017

Deres ref:

Vår ref (saksnr):

Saksbeh:

Arkivkode:

17/00519-8

201700526-3

Odd Arne Fagerheim,
odd-arne.fagerheim@bgr.oslo.kommune.no

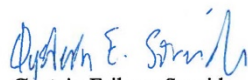
126.2

UTTALELSE OM RAPPORT

Vi viser til oversendt rapport til uttalelse om «Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter».

1. Informasjonen om hensikten med prosjektet har vært klar.
2. Bydelen har ingen kommentarer til prosjektets metode, kilder eller data.
3. Bydelen har ingen kommentarer til revisjonskriteriene.
4. Bydel Grorud er enig i rapportens konklusjoner og anbefalinger.
5. Bydel Grorud ser at den har behov for å gjennomføre flere tiltak. Bydelen innser at flere hendelser tilsier at risikoen for brudd på lønns- og arbeidsvilkår innen helse-, omsorgs- og barnevernstjenester er høyere. Bydelen vil derfor prioritere kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, samt øvrige forhold tilknyttet kontraktsoppfølging. Bydelen vil etablere en felles, helhetlig skriftlig kontrollrutine for anskaffelser som dekker de aktuelle områdene, og den vil sikre at rutinen blir etterlevd. Rutinen vil inneholde beskrivelser hvordan behov skal vurderes og hvordan kontroller skal gjennomføres.
6. Bydelen vurderer at den kan gjennomføre de beskrevne tiltakene innen utgangen av 2018.
7. Rapporten er nyttig for bydelen. Den bidrar til å forbedre bydelens arbeid på området.
8. Rapporten har en logisk oppbygning og klar språkbruk.

Med vennlig hilsen

Øystein Eriksen Søreide
bydelsdirektør

Odd Arne Fagerheim
økonomisjef

Bydel Grorud
Bydelsadministrasjonen

Postadresse:
Ammerudveien 22
0958 Oslo

Telefon: 21 80 21 80
Telefaks: 23 42 19 01

Bankkonto: 1315 01 00814
Org.nr. 974 778 866

E-post: postmottak@bgr.oslo.kommune.no

Oslo kommune
Bydel Nordre Aker
Økonomiavdelingen

Kommunerevisjon
att: Jorunn Andreassen
Grenseveien 88 0663 OSLO

Dato: 14.11.2017

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
201700718-5

Saksbeh:
Cathrin Haug-Sannes, 23473049

Arkivkode:
126

UTTALELSE TIL RAPPORT: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I TOLV VIRKSOMHETER

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?
 - Ja, Bydel Nordre Aker mener informasjonen har vært god og tilstrekkelig
2. Har bydelen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?
 - Bydel Nordre Aker har ingen spesielle kommentarer til dette.
3. Har bydelen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?
 - Bydelen har ingen kommentar til revisjonskriteriene som ligger til grunn.
4. Hva er bydelens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?
 - Bydel Nordre Aker mener rapporten hovedsakelig gir et korrekt bilde av situasjonen og mener anbefalingene er tydelige og klare.
5. Vil bydelen vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?
 - Overordnede skriftlige rutiner er oppdatert og det er utarbeidet tiltaksplan for å imøtekomme anbefalingene i rapporten
6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?
 - Tiltaksplanen er iverksatt og arbeidet forventes ferdig medio 1. kvartal 2018
7. Oppfattes rapporten som nyttig for bydelen? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål.
 - Ja, Bydel Nordre Aker mener rapporten er god og nyttig

Bydel Nordre Aker
Økonomiavdelingen
Nydalsveien 21

Postadresse: Telefon: 21 80 21 80
Postboks 4433 Nydalen Telefax: 23 47 30 01
0403 Oslo

postmottak@bna.oslo.kommune.no

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?
➤ Ingen spesiell kommentar

Med hilsen

Eivind Marthinsen
avdelingsdirektør

Cathrin Haug-Sannes
spesialkonsulent

Dokumentet er godkjent og elektronisk ekspedert

Oslo kommune
Bydel St. Hanshaugen
Økonomi- og administrasjonsavdelingen

Kommunerevisjonen

Dato: 04.12.2017

Deres ref:

Vår ref (saksnr):

Saksbeh:

Arkivkode:

Liv Randi Dyrhol, 97712073

TILBAKEMELDING PÅ REVISJONSRAPPORT

Kommentarer til rapporten – svar på stilte spørsmål:

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?
Bydelen opplever at informasjonen har vært tilstrekkelig
2. Har bydelen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Bydelen har ingen kommentarer til dette.
3. Har bydelen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Bydelen opplever revisjonskriteriene som relevante.
4. Hva er bydelens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?
Det vurderes at rapporten peker på svakheter i skriftlige rutiner og dokumentasjon som har forbedringspotensialer. Anbefalingene gir klare føringer for områder som bør forbedres, og kan derfor benyttes videre i praktisk arbeid med forbedringer.
5. Vil bydelen vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?
Bydelen vil vurdere rutinene rundt kontraktarbeid og skriftliggjøring av oppfølging. Det vil vurderes hvordan bydelen kan forbedre sitt arbeide og dokumentere det.
6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?
Det tas sikte på utarbeidelse og iverksettelse av skriftlige rutiner innen 2018.
7. Oppfattes rapporten som nyttig for bydelen? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål.
Rapporten gir god oversikt over nåsituasjon, peker på forbedringsområder og vil på den måten kunne være et verktøy i videre arbeid.
8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?
Rapporten vurderes som godt bygget opp, og forståelig.

Med hilsen

Hilde Terese Hamre
bydelsdirektør

Oksana Kovp
fung. avd.dir. ØKAD

Bydel St. Hanshaugen
Økonomi- og
administrasjonsavdelingen
Besøksadresse:
Holbergs Terrasse
Stensberggata 25-27

Postadresse:
Pb 6999 St. Olavs plass
0130 Oslo
www.bsh.oslo.kommune.no
Epost: postmottak@bsh.oslo.kommune.no

Telefon: 21 80 21 80
Telefaks: 23 47 22 30

Bankgiro: 13150 10 0199
Org. nr: 971 179 686

Oslo kommune
Bydel Søndre Nordstrand

Bydelsadministrasjonen

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 Oslo

Unntatt offentlighet

Offl. § 5 annet ledd

Deres ref.:
17/00519-8

Vår ref.

Arkivnr.

Dato:
22.11.2017

**RAPPORT TIL UTTALELSE: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I
TOLV VIRKSOMHETER**

Bydel Søndre Nordstrand viser til oversendt rapport 3. november 2017, med frist for uttalelse 23. november 2017.

Innledningsvis vil Bydel Søndre Nordstrand vise til rapportens side 13 Tabell 1 *Oversikt over antall innrapporterte kontrakter innen de ulike områdene*. I tabellen fremgår det at Bydel Søndre Nordstrand har 116 kontrakter innen helse- og omsorg der anskaffelsesverdien var på/over gjeldende terskelverdi da konkurransen ble utlyst. Dette er ikke et korrekt antall – det korrekte antallet er 30 kontrakter innen nevnte kriterier. Bydelen beklager at det ved en inkurie ble gitt en uriktig oversikt over antall kontrakter innenfor gjeldende kriterier ved oversendelse 19. juni 2017.

Etter en nærmere gjennomgang av den nevnte oversikten, fremstår det som klart for bydelen at kun 30 av kontraktene hadde en totalverdi på over 1,55 millioner kroner og var gjeldende i 2016 og/eller så langt i 2017.

Bydelen anmoder om at antallet kontrakter rettes fra 116 til 30 i nevnte tabell.

I det følgende vil bydelen besvare spørsmålene i den rekkefølgen de fremkommer av oversendelsesbrevet av 3. november 2017.

Bydel Søndre Nordstrand

Bydelsadministrasjonen

Postadresse:

Pb 180 Holmlia

1203 OSLO

Telefon : 21 80 21 80

Telefaks: 23 49 60 01

E-post: postmottak@bsn.oslo.kommune.no

Internett: www.bsn.oslo.kommune.no

Bankgiro: 1315.01.00636

Org nr: 972 408 875

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Informasjonen om prosjektets hensikt som sådan har vært forholdsvis klar for Bydel Søndre Nordstrand.

2. Har bydelen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Bydel Søndre Nordstrand er av den oppfatning at Velferdsetaten har tilsynsansvaret for lønns- og arbeidsvilkår på systemnivå når det gjelder de inngåtte rammeavtaler.

3. Har bydelen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Bydel Søndre Nordstrand har ikke kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for Kommunerevisjonens konklusjoner.

4. Hva er bydelens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

Konklusjonene og anbefalingene er egnet til at konkrete tiltak i den enkelte enhet iverksettes, det vises til redegjørelse under spørsmål 5.

5. Vil bydelen vurdere eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Bydel Søndre Nordstrand er allerede i gang med å utarbeide rutiner for tilsyn og kontraktsoppfølging med lønns- og arbeidsvilkår på de områder der ansvaret påligger bydelen.

Bydelen forstår behovet for at prosesser, også vurderingsprosesser, dokumenteres, og det vil utarbeides skriftlige rutiner for vurderingen av om det er behov for kontroll med lønns- og arbeidsvilkår i det enkelte kontraktsforhold.

Videre vil krav til undersøkelse av lønns- og arbeidsvilkår inkorporeres i de skriftlige rutinene, både ved kontraktsinngåelse og tilsyn under kontraktsperioden.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

Bydel Søndre Nordstrand tar sikte på å gjennomføre tilsyn, med revidert del for lønns- og arbeidsvilkår, allerede fra januar 2018.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for bydelen? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål.

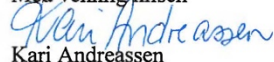
Rapporten har vært nyttig for bydelen, særlig i form av at den har bidratt til forståelsen av hvilke konkrete krav som stilles til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår etter forskriften.

For øvrig ville det vært nyttig med en tydelig oversikt over hva Oslo kommune enhetlig krever av den enkelte enhet når det gjelder oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Etter Bydel Søndre Nordstrand er det en del gjentakelser, noe som kan gjøre den litt uoversiktlig.

Med vennlig hilsen

Kari Andreassen
fung. bydelsdirektør

Unn Nicolaysen
jurist

Oslo kommune
Bydel Stovner
Administrasjonen

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Dato: 22.11.2017

Deres ref:
17/00519-8

Vår ref (saksnr):
201600692-18

Saksbeh:
May Britt Hamnes Grønningen, 23471059

Arkivkode:
930.0

**RAPPORT TIL UTTALELSE - TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I
TOLV VIRKSOMHETER MED VEDLEGG**

Viser til brev datert 03.11.2017 vedrørende uttalelse på tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter. Under er bydel Stovners svar på spørsmålene:

1. Prosjektet hensikt har vært tilstrekkelig klar.
2. Når det gjelder spørreundersøkelsen så var den noe uklar. Bydelen hadde problemer med å finne ut hva man ønsket svar på. Dette gjorde at bydelen brukte lenger tid enn nødvendig for å kunne svare på undersøkelsen.
3. Ingen kommentarer til revisjonskriteriene.
4. Bydel Stovner er enig i rapportens konklusjoner og anbefalinger og vil legg til rette arbeidet rundt kontroll av lønns- og arbeidsvilkår ved kontraktarbeidet.
5. Bydelen vil iverksette tiltak for å kunne kvittere ut alle anbefalingene fra kommunerevisjonen.
6. Bydel Stovner setter et 6 måneders tidsperspektiv når det gjelder iverksetting av kommunerevisjonens anbefalinger.
7. For å kunne ha et mer helhetlig bilde i arbeidet rundt arbeidslivskriminalitet anses rapporten som meget nyttig for bydel Stovner.
8. Bydelen har ingen kommentarer når det gjelder rapportens oppbygging og språkbruk.

Med hilsen

Bjørn Haraldsen
Assisterende bydelsdirektør

Winnie Bolstad
Avdelingssjef økonomi

Godkjent og signert elektronisk

Bydel Stovner
Administrasjonen

Postadresse:
Karl Fossums vei 30
0985 OSLO
E-post:
postmottak@bsr.oslo.kommune.no

Telefon: 21 80 21 80
Telefaks: 23 47 14 01

Bank: 1315.01.00067
Orgnr: 874 778 842
Internett:
www.oslo.kommune.no

Oslo kommune
Bydel Vestre Aker

Oslo kommune - Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663

Dato: 01.12.2017

Deres referanse:

Vår referanse.:

Saksbehandler:

Arkivkode:

17/00421-5

Svein Tore Mathisen

126.2

**TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I TOLV VIRKSOMHETER -
UTTALELSE FRA BYDEL VESTRE AKER**

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?

Ja.

2. Har bydelen kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Nei.

3. Har bydelen kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?

Nei.

4. Hva er bydelens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?

Bydelen er enig med Kommunerevisjonen i at spesielt følgende ikke har vært bra nok:

-Skriftlige rutiner for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår

-Krav i kontrakter om lønns- og arbeidsvilkår i tråd med regler

-Oversikt over og tilgjengelighet av kontrakter

-Jevnlige vurderinger av behov for kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og dokumentasjon av disse vurderingene

-Kontroller av lønns- og arbeidsvilkår ved behov

5. Vil bydelen vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Ja, for enkeltanskaffelser som bydelen selv har inngått utenom rammeavtaler.

Tiltak:

-Skrive prosedyre i Kvalitetsloven om oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår i enkeltanskaffelser gjort av bydelen, tilstrekkelig konkret blant annet basert på Difis veileder

-Ta med i alle nye kontrakter «enkeltskaffelse gjort av bydelen»: krav om at lønns- og arbeidsvilkår i tråd med regler

-Få god nok oversikt over kontrakter. Bydelen kjøpte i 2017 kontraktoppfølgingsverktøyet Complete Control og er i ferd med å registrere alle kontrakter der. Complete Control er et supplement saksarkivet som blant annet gir oss varslinger ved fornyelser og utløp.

-Ved hvert brukerrettede besøk til institusjoner med kontrakt «enkeltskaffelse gjort av bydelen»: 1)

Skrive ned vurdering - basert på skriftlig prosedyre ovenfor - av behov for kontroll av lønns- og

arbeidsvilkår. 2) Hvis vurdert å være behov, gjennomføre kontroll på brukerrettet besøk 3) Etter besøk arkivere i saksarkiv a) sjekkliste fra brukerrettet besøk b) dokumenter m.m. fra kontroll av lønns- og

Bydel Vestre Aker

Besøksadresse:
Sørkedalsveien 150

Postadresse:
Sørkedalsveien 150 B
0754 Oslo

E-post: postmottak@bva.oslo.kommune.no
<http://www.bydel-vestre-aker.oslo.kommune.no>

Telefon: 21 80 21 80
Telefaks: 23 47 60 01

Bankkonto: 1315.01.00989
Org.nr.: 970145311

arbeidsvilkår

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

Bydelen regner med at tiltakene under punkt 5 vil bli gjennomført i løpet av 3 måneder

7. Oppfattes rapporten som nyttig for bydelen? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Ja.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

God.

Med hilsen

Elisabeth Vennevold
Bydelsdirektør

for Stein Vesterkjær
Avdelingsdirektør

Oslo kommune
Barne- og familieetaten

Kommunerevisjonen

Fredrik Selmers vei 2
0663 OSLO

Dato: 21.11.2017

Deres referanse:

Vår referanse.:
17/00890-12

Saksbehandler:

Iben van den Berg

Arkivkode:

126

**RAPPORT TIL UTTALELSE: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I
TOLV VIRKSOMHETER**

Det vises til brev av 03.11.2017 fra kommunerevisjonen om Rapport til uttalelse: Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter.

Etaten er fornøyd med at undersøkelsens funn i all hovedsak samsvarer med etatens egen gjennomgang av interne rutiner. Etaten har allerede påbegynt arbeidet med interne prosesser for å forbedre rutinene for oppfølging av rammeavtaler herunder sikre at kontroll av arbeids- og lønnsvilkår dokumenteres skriftlig. I tillegg har etaten samarbeid med Velferdsetaten og Utviklings- og kompetanseetaten knyttet til dette arbeidet. Etaten vil videre innarbeide anbefalinger som kommunerevisjonen har kommet med.

- 1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?*
Informasjon om revisjonen har vært tydelig og klar. Spesielt var oppstartsmøtet hos Kommunerevisjonen oppklarende. Videre har det vært kontakt med Kommunerevisjonen gjennom hele revisjonen enten på telefon eller via epost, noe som blir vurdert som nyttig og nødvendig.
- 2. Har etaten kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke.*
Prosjektets metode, anvendte kilder eller data som ligger til grunn for rapporten fremstår som relevante. Det har spesielt vært nyttig med kontakt utenom oppstartsmøtet da dette bidro til bedre forståelse av ansvarsfordelingen mellom etat og bydel i forhold til oppfølging av konkrete barnevernstiltak.
- 3. Har etaten kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke*
Revisjonskriteriene fremstår som relevante i forhold til de vurderinger og konklusjoner som ligger til grunn for Kommunerevisjonens anbefalinger
- 4. Hva er etatens samlede vurderinger av rapportens konklusjoner og anbefalinger*

Barne- og familieetaten
Enhet

Postadresse:
Postboks 6726 St. Olavs plass
0130 OSLO
Besøksadresse:
Besøksadresse

Telefon: 21 80 21 80
Telefax: Fax.nr

Bankkonto: 1315.01.01721
Org.nr.: 976 819 896

E-post: postmottak@bfe.oslo.kommune.no

Etaten var oppmerksom på flere av de konklusjoner som Kommunerevisjonen trekker i sin rapport. Derfor hadde etaten allerede påbegynt arbeidet med å få på plass rutiner for blant annet oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår innenfor gjeldende rammeavtaler om barnevernsinstitusjoner. Kommunerevisjonens anbefalinger vil derfor være en viktig del av det videre arbeidet med innføring av gode rutiner og særlig å sikre at oppfølging dokumenteres skriftlig.

5. *Vil etaten vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke*

Etaten har allerede påbegynt arbeidet med å forbedre prosedyrene for oppfølging av gjeldende rammeavtaler. Etaten har inngått avtale om innføring av elektronisk oppfølgingsverktøy av etatens rammeavtaler. Etaten har opprettet et internt team som skal ha et overordnet ansvar for å sikre oppfølging av rammeavtaler. Teamet vil spesielt ha oppmerksomhet knyttet til utarbeidelse av skriftlige rutiner slik at dokumentasjon sikres bedre enn i dag. Dette er i tråd med Kommunerevisjonens anbefalinger.

6. *Hvilke tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?*

Etaten vil utarbeide en handlingsplan på bakgrunn av vurderinger og anbefalinger i rapporten innen utgangen av desember 2017.

7. *Oppfattes rapporten som nyttig for etaten? Oppgi begrunnelse hvis det ikke allerede har fremkommet som svar på ovenstående spørsmål*

Det vises til ovenstående. Det har vært nyttig og lærerikt å lese konklusjoner, vurderinger og anbefalinger som Kommunerevisjonen har gitt til alle 12 virksomheter som har deltatt i revisjonen.

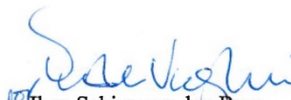
8. *Hvordan vurderes rapportens oppbygging og språkbruk*

Oppbygging av rapporten vurderes som ryddig, strukturert og oversiktlig. Rapporten er lett lest.

Med hilsen

Kirsten Hjermestad
direktør

Iben Schier van den Berg
avdelingsdirektør

Godkjent for elektronisk signatur.

Vedlegg:

Oslo kommune
Bymiljøetaten

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Unntatt offentlighet jfr

Offl § 15 første ledd

Deres ref.: 17/00519-9 Vår ref.: 15/04433-18

Saksbeh.: Fredrik Herbern Schjelle
Org. enhet: Anskaffelser og entreprise

Dato: 22.11.2017

Arkivkode: 126

RAPPORT TIL UTTALELSE - TILTAK MOT ARBEIDSKRIMINALITET I TOLV VIRKSOMHETER SENDT FRA KOMMUNEREVISJONEN

Det vises til mottatt utkast til rapport av 3.11.2017. Kommunerevisjonen ber om skriftlige kommentarer til rapporten innen 23.11.2017, og at Bymiljøetaten besvarer åtte konkrete spørsmål.

1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?
Ja.
2. Har etaten kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Nei.
3. Har etaten kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?
Nei.
4. Hva er etatens samlede vurdering av rapportens konklusjoner og erfaringer?

Etaten vurderer rapportens konklusjoner og erfaringer som et nyttig bidrag i det arbeidet etaten har satt i gang for å forbedre arbeidsprosesser innen anskaffelsesområdet. Når det gjelder rapportens pkt. 6 er det imidlertid ett forhold som det er ønskelig å knytte en merknad til. Dette gjelder for det tilfellet der etaten i 2016 gjorde et avrop på UKEs samkjøpsavtale for kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår for å gjøre en revisjon av en kontrakt innen parkdrift. Etaten mener generelt at når det bestilles en rapport fra et revisjonsselskap må de råd og anbefalinger som der fremkommer kunne legges til grunn for den videre interne oppfølgingen.

Videre er det ønskelig å foreta en presisering av faktum som Kommunerevisjonen legger til grunn i sin rapport. Etaten har dokumentert at det er utarbeidet rutiner og et

Bymiljøetaten

Postadresse:
Postboks 636, Løren
0507 Oslo

Besøksadresse:
Karvesvingen 3
0579 OSLO

Telefon: 21 80 21 80 Org.nr: NO 996 922 766
Bankgiro: 1315.01.03376

E-post: postmottak@bym.oslo.kommune.no
Internett: www.oslo.kommune.no

KS-system for kontroll og oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår. Parallelt med at denne breddeundersøkelsen har pågått har Kommunerevisjonen også foretatt en oppfølgingsundersøkelse etter Kommunerevisjonens rapport nr. 4/2015 Oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår hos underleverandører. I forbindelse med nevnte oppfølgingsundersøkelse har etaten avdekket at rutinen og KS-systemet ikke er implementert på tvers i etaten på den måten som har vært forutsatt. Det at det ikke er etablert en enhetlig praksis for å følge etablerte rutiner gjør at Bymiljøetaten vil sette inn ytterligere tiltak for å nå de mål som er satt på området. Aktuelle tiltak er omtalt nedenfor.

5. Vil etaten vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Etaten vil vurdere tiltak som kan iverksettes på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger. Slik etaten oppfatter rapporten synes de utarbeidede rutinene og KS-system som Bymiljøetaten har på området å være tilfredsstillende. Etaten ser seg nødt til å sette av mer ressurser til å få implementert rutinene og systemet i hele organisasjonen. Formålet med tiltak som dette er å sikre større grad av etterlevelse av rutinene, og kompetanseheving vurderes som nødvendig for å kunne ivareta det ansvar man har etter regelverket på området.

Av øvrige tiltak etaten vil sette inn vil etaten vise til de merknader Bymiljøetaten hadde til forannevnte oppfølgingsundersøkelse etter Kommunerevisjonens rapport nr. 4/2015, hvor det bl.a. fremkommer følgende:

«Våren 2016 fikk BYM ny etatsledelse. I denne forbindelse er det gjort flere aktiviteter for å styrke etatens styring og kontroll. Det har vært lagt ned mye arbeid for å implementere kommunens prinsipper for god virksomhetsstyring. Mål og resultatkrav er etablert i tillegg til at etaten har fått etablert en etatsstrategi. De nevnte elementer er alle viktig for å kunne drive risikostyring. Gjennom løpende oppfølging rapporterer etaten sine risikovurderinger gjennom sine løpende etatsstyringsmøter med MOS og KIF. Det er også igangsatt et arbeid med å få etablert viktige internkontrolltiltak innen ulike områder i etaten. Fullmakts- og delegasjonsreglement er etablert og det pågår et arbeid med å få etablert et helhetlig og risikobasert internkontrollsystem, som naturlig nok også innbefatter anskaffelsesområdet. Med bakgrunn i tidligere gjennomganger fra Kommunerevisjonen og de vurderinger etaten selv har gjort gjennom sine risikovurderinger, er området kontraktsoppfølging og forebygging av arbeidslivskriminalitet to helt sentrale fokusområder i arbeidet med internkontroll. Selv om etaten ikke selv vurderer å være i mål med dette arbeidet, er et viktig grunnlag lagt og det vil ha stor prioritert i det videre arbeidet som vil bli gjort videre for at virksomhetsstyringen i BYM skal kunne sies å være god.»

Av andre tiltak iverksatt siste halvår, kan nevnes at etaten har gjort organisasjonsmessige endringer, ved at Avdeling for anskaffelser og entreprise i Bymiljøetaten er flyttet fra å være en seksjon i økonomiavdelingen, til å bli en egen avdeling på linje med for eksempel økonomiavdelingen. Ledelsessiden på området er også styrket med egen avdelingsdirektør. Den nye avdelingsdirektøren kommer fra stilling i Konserninnskjøp i UKE. Med overgang til en sentralisert innkjøpsfunksjon ønsker Bymiljøetaten å styrke området. Det er også satt av mer ressurser til dette. Det pågår bl.a. en rekrutteringsprosess i disse dager, hvor målet er å få tilsatt 6 nye medarbeidere i Avdeling for anskaffelser og entreprise.

Bymiljøetaten har også gjennomført kurs og opplæring knyttet til oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår til prosjektledere og byggeledere i utvalgte enkeltprosjekter. Tiltak som dette vil bli videreført, og det skal gis opplæring for nøkkelpersoner i alle større prosjekter. Det pågår i etaten også et arbeid med å implementere HMSREG. Det er til nå bl.a. vært holdt kurs internt i virksomheten. Det er behov for ytterligere kurs/kompetanseheving for flere ansatte før en vil få god effekt av tiltaket.

Målet med de tiltak som er satt inn så langt er at etterlevelse av bl.a. reglene som skal hindre arbeidslivskriminalitet vil bli bedre i Bymiljøetaten.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

Det pågår allerede prosesser internt i etaten for å styrke kontraktsoppfølgingsaktiviteter, herunder tiltak mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidet inngår også som ledd i å få etablert et helhetlig internkontrollsystem i Bymiljøetaten. Å etablere en felles rutine og KS-system på tvers i etaten antas å kunne iverksettes snarlig. Kompetansehevingstiltak knyttet til praktisk anvendelse av rutine og KS-system krever noe mer tid før man får effekt av tiltaket.

7. Oppfattes rapporten som nyttig for etaten? Oppgi begrunnelse hvis dette ikke allerede har framkommet som svar på ovenstående spørsmål.

Rapporten oppfattes som nyttig for etaten. Rapporten bidrar til å kaste lys over særskilte utfordringer som etaten vil ta med seg videre inn i interne prosesser og aktiviteter som allerede pågår for å styrke virksomhetsstyringen og internkontrollen.

8. Hvordan vurderes rapportens oppbygning og språkbruk?

Rapporten oppbygning og språkbruk er lettfattelig og pedagogisk.

Med vennlig hilsen

Per Vidar Nilsen
Assisterende etatsdirektør
Godkjent elektronisk

Fredrik Herbern Schjelle
Avdelingsdirektør

Oslo kommune
Kulturetaten

Kommunerevisjonen
Grenseveien 88
0663 OSLO

Dato: 22.11.2017

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
201701445-10

Saksbeh:
Einar Jarbo,

Arkivkode:
126

KOMMENTARER TIL RAPPORT

Det vises til rapporten «*Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter*». Under følger tilbakemelding fra Kulturetaten.

- 1) Kulturetaten opplever at informasjonen om prosjektets hensikt har vært god.
- 2) Ingen kommentarer til metodebruk, kilder eller data.
- 3) Ingen kommentarer til revisjonskriteriene.
- 4) Kulturetaten mener at rapporten beskriver fakta vedrørende vår virksomhet på en god måte. Videre er vi enige i konklusjonene og anbefalingene som kommer frem i rapporten.
- 5) Kulturetaten vil iverksette arbeidet med etablering av skriftlige rutiner for vurdering av behov for gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, samt dokumenterte prosedyrer for selve gjennomføringen av kontrolltiltakene. I sammenheng med dette arbeidet vil aktuelle medarbeidere informeres om rutinene og praktisk gjennomføring av kontrollen.
- 6) Dette skal gjennomføres i løpet av første kvartal 2018.
- 7) Rapporten er nyttig da det kommer frem et forbedringspotensial hos virksomhetene, inkludert Kulturetaten.
- 8) Rapportens oppbygning og språkbruk vurderes som god.

Med hilsen

Lars Inge Merok Olsen
konstituert direktør

Einar Jarbo
spesialkonsulent

[Godkjent og signert elektronisk](#)

Kulturetaten
Seksjon for
Kultureiendommer
Besøksadresse:
Storgata 25

Postadresse:
Postboks 1453, Vika

Postnummer 0116 OSLO
E-post: postmottak@kul.oslo.kommune.no

Telefon: 21 80 21 80

Org.nr: 992.410.213
Bankkonto 1315.01.03406

Oslo kommune
Oslo Havn KF

Oslo Kommune
Kommunerevisjonen

Dato: 22.11.2017

Deres ref.:
Jorun Andreassen

Vår ref. (saksnr)
2017/1009

Saksbeh.:
Bjørn Andre Jarli

Arkivkode:

RAPPORT TIL UTTALELSE: TILTAK MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET I TOLV VIRKSOMHETER

Oslo Havn KF vil med dette besvare følgende spørsmål som er ivaretatt av brev datert
03.11.2017

- 1. Har informasjonen om prosjektets hensikt vært tilstrekkelig klar?**
Gjennomgang av prosjektet før og under prosjektets evaluering er uten påklagelse.
Ved informasjonsinnhenting har Oslo Havn KF fått den hjelp som har vært ønskelig.
- 2. Har foretaket kommentarer til prosjektets metode, anvendte kilder eller data som kan ha betydning for rapportens konklusjoner? I tilfelle hvilke?**
Vi har ingen rettelser til dette.
- 3. Har foretaket kommentarer til revisjonskriteriene som ligger til grunn for våre konklusjoner? I tilfelle hvilke?**
Oslo Havn KF har ingen kommentarer til dette.
- 4. Hva er foretakets samlede vurdering av rapportens konklusjoner og anbefalinger?**
Oslo Havn KF har tatt rapporten til intern runde og gjennomlesning.
Innkjøpsforum har hatt møte for å gå gjennom rapporten og bedt om tilbakemeldinger fra de som har vært delaktig i anskaffelser, som Oslo Havn KF har innrapporter.

Innkjøpsforum stiller seg bak de funn som er avdekket.

Oslo Havn KF

Postadresse:
Postboks 230 Sentrum
0103 OSLO
Besøksadresse:
Akershusstranda 19,
Skur 38

Telefon: 02 180 Nordea: 6004.06.66608
Telefaks: 22 41 54 02 Org.nr.: 987 592 567 MVA
Epost: postmottak@hav.oslo.kommune.no

Oslo Havn KF

2

5. Vil foretaket vurdere og eventuelt iverksette tiltak på bakgrunn av rapportens konklusjoner og anbefalinger? I tilfelle hvilke?

Oslo Havn KF tar til etterretning de funn som er avdekket i rapporten og har tatt grep om nye oppfølgingsrutiner samt nye system.

Oslo Havn KF har innført to nye systemer som skal ivareta bedre flyt og dokumentasjon for anskaffelser. Vi har implementert SELMA og KGV (EU-supply) for å ivareta bedre oppfølging av bl.a. arbeidskriminalitet og sporbarhet av dokumentasjoner som skal foreligge ved anskaffelser.

Manglende oppfølging som revisjonen har avdekket på gjennomføring av kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, blir nå gjennomført gjennom SELMA og en tettere oppfølging av innkjøp i stab, ved at dokumentasjon nå ligger i KGV.

6. Hvilket tidsperspektiv gjelder for iverksettelse og gjennomføring av tiltak/ene?

De er iverksatt og tatt i bruk ved flere anskaffelser.

Med vennlig hilsen

Bjørn André Jarli

Innkjøpssjef

Økonomi og IT

Oslo Havn KF

Oslo kommune

Mobil: +47 980 707 37

Sentralbord: 21 80 21 80

www.oslohavn.no / www.oslo.kommune.no

Tenk på miljøet og ikke skriv ut denne e-posten hvis du ikke må

Oslo kommune
Kommunerevisjonen

Grenseveien 88, 0663 OSLO
Telefonnummer: 23 48 68 00
Telefaksnummer: 23 48 68 01

www.krv.oslo.kommune.no
postmottak@krv.oslo.kommune.no

Oslo Havn KF

Utv.nr.	Utvalg	Møtedato
27/20	Havnestyre	11.06.2020

Saksbehandlende avdeling: Økonomi og IT
Saksbehandler / stilling: Tore Beitveit / seksjonsleder

Dato: 03.06.2020

Saksnummer: 2019/46
Arkivref: 2498/2020

Sak: Oppfølging av forvaltningsrevisjon av Oslo Havn KF med vekt på økonomisk internkontroll

Saken gjelder:

Det vises til havnestyresak 59/19 der kommunerevisjonens rapport fra forvaltningsrevisjon av Oslo Havn KF med vekt på økonomisk internkontroll ble behandlet, og sakene 63/19 og 15/20 om oppfølging av forvaltningsrevisjonen. Her presenteres oppdatert status for oppfølgingsplanen i forhold til tiltak som gjennomføres.

Saken behandles i havnestyret iflg.:

Oppfølging av havnestyresak 59/19, 63/19 og 15/20.

Økonomiske konsekvenser for Oslo Havn KF:

Ingen

Budsjettmessige forhold:

Ingen

Havnedirektørens vurderinger:

Administrasjonen har utarbeidet oppfølgingsplan som er spesifikk i forhold til iverksatte og planlagte tiltak, med fordeling av ansvar, tidsfrister og status p.t. Det jobbes målrettet i organisasjonen med de tiltakene som er spesifisert i oppfølgingsplanen.

Oppfølgingsplanen er vedlagt.

Havnedirektørens forslag til vedtak:

Status for Oslo Havns oppfølgingsplan for gjennomføring av tiltak etter forvaltningsrevisjonen ble tatt til orientering.

Ingvar M. Mathisen
havnedirektør

John E. Larsen
finansdirektør

Vedlegg

1 HAV oppfølging av KRV rapporten_v 10620

Oppfølging av Kommunerevisjonens rapport om økonomisk internkontroll i Oslo Havn KF

Oppdatert: 26.05.2020

Kommunerevisjonen har foretatt en forvaltningsrevisjon av Oslo Havn KF med vekt på økonomisk internkontroll, se HS sak 24-19 og sak 57/19. HAV mottok rapport datert 21. august 2019 om økonomisk internkontroll i Oslo Havn KF fra Kommunerevisjonen.

Mangler og svakheter påpekt av KRV	Tiltak iverksatt / planlagt av HAV / Status	Ansvarlig	Tidsfrist	Status
Det var svakheter ved gjennomføringen og oppfølgingen av annenlinjekontroll	* Ny økonomi controller ansatt i Finansavdelingen fra 2019. * HAV etablerer fagområdet Compliance/Internkontroll som skal ha en forebyggende, rådgivende og kontrollerende rolle for å sikre god virksomhetsstyring og internkontroll (andrelinjekontrollen) i foretaket. Ansettelsesprosess gjennomført og oppstart 1. mai. * Anskaffelsesprosess for ekstern Interrevisor funksjon på deltid (ca 25%) pågående.	Finansdirektør	01.08.2019 utg. 2019	Lukket Lukket
Mangler ved etterlevelsen av rutiner og regelverk for anskaffelser.	HAV styrker kompetansen og kapasiteten innenfor anskaffelser gjennom omorganisering samt rekruttering av en ny innkjøper. - Anskaffelser overført til Finansavdelingen - Ny innkjøper ansatt og begynner i august - Endring av anskaffelsesrutinen	Finansdirektør	* juli.19 Q2-2020 oktober 2019	* Lukket Lukket Lukket
Det var svakheter ved risikostyringen knyttet til økonomisk internkontroll.	HAV har i 2019 gjennomført en omorganisering og styrking av kompetansen og kapasiteten innenfor økonomiområdet med ansettelse av ny finansdirektør fra januar 2019 og etableringen av ny Finansavdeling med ansvaret for økonomiområdet fra mars 2019. Ny økonomikontroller ansatt fra august 2019 og vil fokusere på risikostyring knyttet til økonomisk internkontroll. I juli 2019 ble IT området og anskaffelser overført til Finansavdelingen.	Havnedirektør / Finansdirektør	jul.19	Lukket
Foretaket hadde ikke i tilstrekkelig grad ivarett tilgangsstyring og sporbarhet av brukeraktiviteter for systemer som behandlet vesentlige økonomiske transaksjoner.	Dette er nå ivarettatt i Portwinssystemet. HAV vil vurdere alternativer for Lydia, som bestilling av systemutvikling, evt. starte prosessen med å erstatte Lydia med nytt system som sikrer at roller og tilganger er klart definert og basert på tjenstlige behov, og sikre nødvendig sporbarhet av brukeraktiviteter, samt at andre funksjonalitetskrav bedre ivaretas for HAV. Anskaffelse av nytt FDV-system i regi av HAV er lite aktuelt. Det mest fornuftige vil være å henge seg på utvikling av nytt felles FDV-system for foretakene i NOE i forbindelse med etableringen av Oslobygg KF. Her ønsker HAV å bli involvert tidlig. Systemforvalter for Lydia i HAV har laget kravspesifikasjon for loggfunksjonalitet i Lydia som sikrer nødvendig sporbarhet ved bruk av systemet. Softwareleverandør har mottatt kravspesifikasjonen og jobber nå med å estimere omfang/kostnad.	Finansdirektør	Vurdering Lydia - Årsplan 2020	Lukket Portwin I prosess Lydia
Kontrollen med havnedirektørens reiseregninger var ikke tilfredsstillende	Kommunens bestemmelser om kontroll og godkjenning av reiseregninger omfatter alle ansatte i kommunen men at det ikke er særskilte regler for hvem som skulle foreta kontroll og godkjenning av virksomhetsleders reiseregninger. Havnestyret vil påse at det etableres tilfredsstillende kontroll også av havnedirektørens reiseregninger.	Havnestyret	Årsslutt 2019	Lukket

KRV hadde i rapporten følgende konkrete anbefalinger til HAV:

Sørge for skriftlig dokumentasjon av ansvar og oppgaver ved utarbeidelse av fakturagrunnlaget for utleie og vurdere behovet for internkontrolltiltak ved utfakturering av disse	HAV har allerede skriftlige rutiner på plass for utleie men vil gjennomgå og oppdatere våre rutiner for å påse at ansvar og oppgaver ved utarbeidelse av fakturagrunnlag for utleie er tilfredsstillende ivarettatt, og vurdere ytterligere kontrolltiltak ved utfakturering.	Eiendomsdirektør / Finansdirektør	Årsslutt 2019	Lukket
Iverksette tiltak for å sikre bedre etterlevelse av internkontrollen på anskaffelsesområdet	Finansavdelingen ansatte ny økonomikontroller som startet i august 2019, og har styrket kompetansen og kapasiteten innenfor anskaffelser gjennom omorganisering samt rekruttering av en ny innkjøper. HAV har gjennomgått rutineene på anskaffelsesområdet for å sikre bedre etterlevelse, samt at kompetansen og kapasiteten på området styrkes ved at det bygges opp et sentralt kompetansemiljø i HAV med 3 innkjøpsrådgivere som gis et helhetlig fagansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av alle anskaffelser i HAV. - Dette innebærer etablering av 1 ny fast stilling som innkjøpsrådgiver i Finansavdelingen, samtidig som at dagens sertifiserte innkjøpere i Eiendomsavdelingen ikke lenger skal gjennomføre egne enkeltanskaffelser. Ny innkjøper er ansatt. - Anskaffelsesrutinene endres for å lukke avvik i KRV rapporten mellom HAV rutine og kommunens praksis/pålagte krav.	Finansdirektør	Q2-2019	Lukket * Lukket
Iverksette tiltak for å styrke annenlinjekontrollen og oppfølgingen av denne	NAV vil reviderer ytterligere styrke risikostyring og etterlevelse av lover, forskrifter og retningslinjer. En ny Compliance/Internkontroll seksjon i HAV vil få ansvar for å koordinere governance, risikostyring og kontrollaktivitetene, samt sikre at god virksomhetsstyring, risikostyring og etterlevelse er forsvarlig ivarettatt totalt sett. Fagsjef Compliance er ansatt med oppstart 1. mai.	Finansdirektør	Q2-2020	Lukket
Iverksette tiltak for å styrke risikostyringen på økonomiområdet	I tillegg til etablering av en ny seksjon for Compliance/Internkontroll som beskrevet over, har HAV basert på risikovurderingen fra februar 2019 fått på plass en instruks for gjennomføring av investeringsprosjekter (Prosjekthåndboken) og et fullmaktsdokument med en fullmaktsmatrise. Ny økonomikontroller i HAV vil også bidra til å styrke risikostyringen på økonomiområdet. Fullmaktsdokument er utarbeidet.	Finansdirektør	Q2-2020	Lukket
Iverksette tiltak for å sikre at roller og tilganger til systemer som behandler vesentlige økonomiske transaksjoner er klart definert og basert på tjenstlige behov, og sikre nødvendig sporbarhet av brukeraktiviteter i slike systemer	Dette er nå ivarettatt i Portwin systemet. HAV vil vurdere alternativer for å erstatte Lydia med nytt systemet som sikrer at roller og tilganger er klart definert og basert på tjenstlige behov, og sikre nødvendig sporbarhet av brukeraktiviteter, samt at andre funksjonalitetskrav bedre ivaretas for HAV, som alternativ til videre systemutvikling av Lydia.	Finansdirektør	Vurdering Lydia Årsplan 2020	Lukket Portwin I prosess Lydia

KRV hadde følgende anbefalinger til Havnestyret:

Vurdere tiltak for å bedre ivarettelsen av påse-ansvaret hva angår Oslo Havn KFs risikostyring på økonomiområdet	Havnestyret vil bedre ivarettelsen av påse-ansvaret hva angår Oslo Havn KFs risikostyring på økonomiområdet gjennom å etablere 3. linje kontroll funksjon (interrevisor) med direkte rapportering til styret. Anskaffelsesprosess for denne funksjonen i prosess for out-sourcing til eksternt revisorforetak.	Havnestyret / Havnedirektør	Q2-2020	I prosess
Påse at det etableres nødvendig kontroll av havnedirektørens reiseregninger	Kommunens bestemmelser om kontroll og godkjenning av reiseregninger omfatter alle ansatte i kommunen men det ikke er særskilte regler for hvem som skulle foreta kontroll og godkjenning av virksomhetsleders reiseregninger. Rutinen er i dag at disse reiseregningene sjekkes av to ansatte i HAV og av UKE. Havnestyret vil påse at det i tillegg etableres ytterligere tilfredsstillende kontroll av havnedirektørens reiseregninger.	Havnstyre leder	Årsslutt 2019	Lukket

Oslo Havn KF

Utv.nr.	Utvalg	Møtedato
30/20	Havnestyre	11.06.2020

Saksbehandlende avdeling: Finans
Saksbehandler / stilling: John Larsen / finansdirektør

Dato: 05.06.2020

Saksnummer: 2017/885
Arkivref: 2540/2020

Sak: Tildelingsbrevet 2020 - Status

Saken gjelder:

Tildelingsbrevet 2020 ble mottatt av Oslo Havn KF den 6. februar, og aksjonspunktene fra tildelingsbrevet er innarbeidet i årsplanen. Vedlagt presenteres oppdatert status for oppfølging av aksjonspunktene i Tildelingsbrevet 2020.

Saken behandles i havnestyret iflg.:

Ansvar for oppfølging av tildelingsbrevet ligger hos foretakets styre.

Økonomiske konsekvenser for Oslo Havn KF:

Ingen

Budsjettmessige forhold:

Ingen.

Havnedirektørens vurderinger:

Administrasjonen jobber systematisk med oppfølging av aksjonspunktene i Tildelingsbrevet 2020.

Havnedirektørens forslag til vedtak:

Status for arbeidet med å følge opp Tildelingsbrevet 2020 tas til orientering.

Ingvar M. Mathisen
havnedirektør

John Larsen
finansdirektør

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
1. Innledning	Oslo Havn KFs(Oslo Havn) formål er å sørge for en effektiv og rasjonell havnedrift for å tilrettelegge for effektiv og miljøvennlig sjøtransport, føre oppsyn med trafikken i kommunens sjøområde, samt forvalte havnens eiendommer og innretninger på en økonomisk og miljømessig god måte. Ansvarsfordelingen mellom eier, styret og daglig leder er beskrevet i kommuneloven og i foretakets vedtekter med henvisning til reguleringen i havne- og farvannsloven. Ansvar for oppfølging av tildelingsbrevet ligger hos foretakets styre. Dersom Oslo Havn vurderer at det er uklarheter i krav og forventninger som formidles, har foretaket et selvstendig ansvar for å ta dette opp med byrådsavdelingen. Ny kommunelov er vedtatt. Deler av loven trådte i kraft 23.10.2019, jf. lovens kapitler 1 til 13, 17 til 27 og 30 og 31. Dette er de generelle bestemmelsene i loven, bestemmelsene om folkevalgte og administrasjonen og bestemmelser om interkommunalt samarbeid. I tillegg handler det om egenkontroll i kommunene og statlig kontroll og tilsyn. Lovens kapitler 14 (økonomiforvaltning), 15 (selvkost), 16 (kommunenenes og fylkeskommunenenes rapportering til staten), 28 (statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse) og 29 (utlegg og konkurs, betalingsinnstilling og statlig tilsynsmynd) trådte i kraft 01.01.2020. Bestemmelsene om kommunale foretak fremgår av den nye kommunelovens kapittel 9. Det følger av lovens § 9-4 at foretaket ledes av et styre og daglig leder. Styrets myndighet er regulert i § 9-8, jf. første ledd: «<i>Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet</i>». Det er styret som har ansvaret for å påse at virksomheten drives i samsvar med foretakets formål, vedtekter, kommunens økonomiplan og årsbudsjett m.v. Foretaksstyrene forholder seg til eier og får i tillegg styringssignaler gjennom vedtekter, årlige budsjettvedtak og økonomiplanvedtak i bystyret, årlige tildelingsbrev samt instruks vedtatt av byråden, byrådet eller bystyret. Daglig leder har etter kommunelovens § 9-12 ansvar for den daglige ledelse av	STATUS: HAV forholder seg til ny kommunelov samt NOEs krav og forventninger. Ingen spesielle aksjonspunkter for HAV ift ny kommunelov. Ny Havne- og farvannslov trådte i kraft 01.01.20. HAV har avklart med NOE at ikke er nødvendig med vedtektsendring som følge denne. Havnestyret har fortsatt all myndighet som tilligger kommunen etter den nye loven. Alt er med andre ord som før. HAV har helhetlig tilnærming til styring, ledelse og kontroll slik at oppsatte mål nåes. HAV har definert en overordnet styringsprosess med ulike ansvar og oppgaver for de ulike nivåene i organisasjonsstrukturen. HAV jobber med utgangspunkt i den overordnede styringsprosessen med en årlig planprosess hvor alle ansatte er involvert. Dette arbeidet resulterer konkret i en årsplan med mål og krav som er definert både på organisasjons- og individnivå. HAV benytter styrings- og kvalitetssystemet EQS for å gjøre tilgjengelig og følge opp lover, regler,	Styreleder Havne- direktør	Styringsdial ogen halvårlig, 1.4.20 og 1.10.20.

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	foretaket, og skal sørge for at foretaket drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruks, og at foretaket er gjenstand for betryggende kontroll. Det er i bestemmelsens andre ledd eksplisitt regulert at daglig leder har det løpende personalansvaret, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov. Dette vil i praksis bety at styret er ekskludert fra å utøve denne myndigheten og vil for eksempel ikke kunne tre inn i leders rolle dersom denne er inhabil i en ansettelsessak. I personalsaker må det derfor oppnevnes en sette daglig leder ved inhabilitet hos daglig leder. Byråden for næring og eierskap har innenfor sitt ansvarsområde ansvar, for de kommunale foretakene og er tildelegert myndigheten etter bestemmelsene i kapittel 9 i kommuneloven, jf. byrådssak 1127/19. I byrådssak 1127/19 punkt 2, er det vedtatt Instruks for styring av Oslo kommunes kommunale foretak i foretaksmøte. I henhold til instruksens punkt 2, utøver byråden myndigheten i foretaksmøtet, herunder myndighet til å velge styret i foretaket. Dette brevet beskriver byrådsavdeling for næring og eierskaps (byrådsavdelingens) forventninger til og krav og føringer for Oslo Havn for 2020, med bakgrunn i Sak 1, byrådets tilleggsinnstilling og bystyrets budsjettvedtak. Disse dokumentene forutsettes kjent, i likhet med Instruks for virksomhetsstyring, Rammeverk for internkontroll og byrådssak 1055/17 om tillitsbasert styring og ledelse. Byrådsavdelingen forutsetter at foretaket i sine investeringsprosjekter følger Instruks for beslutningsprosessen i investeringsprosjekter jf. byrådssak 1038/14. I tillegg til oppfølging av bystyrets budsjettvedtak og verbalvedtak forutsetter byrådsavdelingen at Oslo Havn følger opp andre vedtak i saker som gjelder foretaket. Det forutsettes at foretaket holder seg orientert om nye vedtak gjennom året. Byrådsavdelingen understreker at Oslo Havn skal drive sin virksomhet innenfor rammene av de til enhver tid gjeldende lover, avtaler, fullmakter, rutiner og instruks samt kommunens etiske regler og verdigrunnlag.	prosedyrer, rutiner og verktøy for den daglige driften for alle ansatte. For å bidra til en helhetlig virksomhetsstyring hvor internkontroll og risikostyring blir benyttet som viktige verktøy for ledelsen i enda sterkere grad, har HAV ansatt fagsjef compliance med ansvarsområdet innenfor 2. linje kontroll. HAV har også definert instruks for internrevisjon på 3. linjes kontrollnivå. Anskaffelsesprosess for inngåelse av en ny rammeavtale med aktuell leverandør er i prosess. HAV har gjennomført internkontrolltiltak innenfor miljø, informasjonssikkerhet, HMS og håndtering av regelverket ved bevertning og kurs. Avdelinger i HAV gjennomfører og organiserer selv risikovurdering årlig og ved behov.		

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
2. Fellesføringer	Fellesføringene skal gjennomgås hvert halvår i styringsdialogen. Det skal ikke rapporteres på fellesføringene med mindre det er angitt en frist eller sagt noe særskilt om rapportering.	Åjour per 1. juni.	Havne- direktør	Styrings- dialogen halvårlig, 1.4.20 og 1.10.20
	<i>Arbeidsgiveransvaret</i> Ansatte i Oslo kommune skal ha ryddige og gode arbeidsforhold. Virksomhetene skal ha internkontrollrutiner som sikrer at arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser og øvrige vernebestemmelser i loven overholdes, jf. rundskriv 24/2013 og instruks for virksomhetsstyring i Oslo kommune punkt. 5.8. Virksomhetene skal også sørge for medvirkning fra tillitsvalgte og vernetjenesten.	STATUS: Systemtilpasning av GAT, informasjon til ledere og tillitsvalgte. Nytt utarbeidet skjema for søknad om utvidet overtid. Opplæring av ledere og ansatte planlagt høst 2020.		
	Alle virksomheter skal arbeide for å skape en sterkere heltidskultur. Partssammensatt arbeid og lederinvolvering er viktig for å lykkes i dette arbeidet.	HAV hadde kun 2 personer på deltid per 1.1.2020. En av disse er nå over på fulltid.		
	Alle virksomheter skal kartlegge omfang av eventuell ufrivillig deltid, og ha oversikt over medarbeidere som ønsker heltidsstilling. Kvalifiserte medarbeidere som ønsker høyere stillingsbrøk, skal få det når dette er praktisk mulig. Alle stillinger skal som hovedregel utlyses som hele og faste stillinger.	Kartlegge omfanget av evt. ufrivillig deltid, og ha oversikt over medarbeidere som ønsker heltidsstilling. STATUS: Ingen ufrivillig deltidsansatte. Kun 2 ansatte med deltid kombinert med AFP.	Finans- direktør	
	Virksomhetene skal ha ambisiøse mål med konkrete tiltak for å redusere sykefraværet.	Utarbeide konkrete tiltak for å redusere sykefraværet. STATUS: Mnd. rapportering til ledergruppen i HAV, rapportering til AMU.	Finans- direktør	
	<i>Klima og miljø</i> Oslos direkte klimagassutslipp skal reduseres med 41 prosent i 2020 sammenlignet med 2009-nivå. Alle virksomheter har ansvar for å sørge for klimavennlige løsninger.	HAV har Nullutslippsplan som det jobbes systematisk og målrettet for å oppnå.		

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	Det oppfordres til å søke finansiell støtte til nye klimatiltak gjennom Enovas ordninger og ordningen Klimasats, som i 2020 har søknadsfrist 15.02.2020.	- Utarbeide søknader til Enova om støtte til klimatiltak. STATUS: Enovastøtte mottatt for: • Forprosjekt landstrøm cruise i Byhavna • Forprosjekt landstrøm containerterminalen • Tilskudd landstrøm Heidelberg i Sydhavna • Nullutslipp Sydhavna. Sluttrapport juni 20. Søkt om klimasatsmidler: • Havnene i Oslofjorden har søkt om klimasatsmidler. Venter på svar i juni.	Eiendomsdirektør	
	Forslag til ny klimastrategi, jf. byrådssak 214/19 <i>Klimastrategi for Oslo mot 2030</i> , er sektorovergripende og det forventes at alle virksomheter bidrar i oppfølgingen av strategiens visjon, mål og satsingsområder. Alle virksomheter skal jobbe for at egne bygg, infrastruktur og aktiviteter er rustet til å håndtere et klima i endring og bidrar til å nå målet om å gjøre Oslo til en klimarobust by. Videre skal alle bidra til redusert bruk av unødvendig plast og engangsartikler av plast, i tråd med Handlingsplan mot plastforurensing i Oslofjorden 2019–2020, jf. byrådssak 1047/19.	HAV har Nullutslippsplan som det jobbes systematisk og målrettet for å oppnå.		
	Anskaffelser Kommunens virksomheter skal gjennomføre anskaffelsesprosesser i tråd med lovverket, og som gir innovative og gode løsninger og tjenester for innbyggerne.	HAV forholder seg til lovverket for alle anskaffelser.		
	Virksomhetene skal aktivt bruke anskaffelser som strategisk virkemiddel for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, og å akselerere overgangen til nullutslippssamfunnet. Det vises blant annet til byrådssak 1057/17 om Oslomodellen, byrådssak 1104/17 om kommunens anskaffelsesstrategi og byrådssak 1006/19 om implementering av Oslomodellen i EHA-sektor.	HAV jobber aktivt for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og følger opp «Oppfølgingsundersøkelse etter rapport 18/2017 Tiltak mot arbeidslivskriminalitet i tolv virksomheter – med vekt på lønns- og arbeidsvilkår».		

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	Anskaffelsesstrategien slår fast at kommunens anskaffelser skal gjøre Oslo til en grønnere by. Alle virksomheter skal benytte standard klima- og miljøkrav til kommunens bygge- og anleggsplasser, jf. byrådssak 1091/19 og standard miljøkrav til transport i anskaffelser av varer og tjenester, jf. Byrådssak 1123/19.	Kontrollere at standard klima- og miljøkrav til HAVs bygge- og anleggsplasser er tatt i bruk. STATUS: Standard klima- og miljøkrav er tatt i bruk på HAVs bygge- og anleggsplasser.	Finansdirektør	
	<i>Digitalisering</i> Oslo skal være en åpen og tilgjengelig kommune med gode kvalitative og sammenhengende tjenester for innbyggerne. Det skal være enkelt å møte kommunen gjennom innovativ tjenesteutvikling og bedre digitale tjenester.	- STATUS: Havnedata GEOprosjekt støttet av Kystverket, levers i nov. 2020. Just in time prosjekt om anløp. - Geomatikk er engasjert til å digitalisere ledninger og rør i grunnen. 40% ferdig.		
	Med digitalisering og bedre bruk av egne data skal virksomhetene prioritere utvikling av mer sømløse og personlig tilpassede tjenester. Derfor skal styrking av intern digital kompetanse prioriteres. Der det er naturlig skal virksomhetene sørge for å ta i bruk relevante felles digitale innbyggerløsninger som utvikles i kommunen.	Utarbeide handlingsplan for styrking av intern digital kompetanse. STATUS: Opplæringsplan utarbeides og forventes behandlet tidlig høst 2020.	Finansdirektør	1.4
	Virksomhetene skal sørge for å ha god oversikt over egne datasett som kan tilgjengeliggjøres og deles med andre virksomheter, samtidig som personvernet er sikret.	Utarbeide oversikt over datasett som kan tilgjengeliggjøres og deles med andre virksomheter, samtidig som personvernet er sikret. STATUS: Prosjekt for digitalisering av havnedata er startet i samarbeid med en rekke andre norske havner. Gjennom prosjektet etableres en online database for havnedata, som vil være tilgjengelig for brukere/aktører i havnene.	Finansdirektør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	Digital transformasjon handler mest av alt om å endre måten vi som kommune leverer tjenester til innbyggerne på. Dette dreier seg om å fornye og forbedre våre tjenester slik at innbyggerne og næringsliv opplever økt kvalitet, effektivitet, tilgjengelighet og sikkerhet i tjenestene.			
	For å sikre at de ønskede gevinstene fra digitaliseringstiltak realiseres, skal alle virksomheter gjennom året jobbe målrettet og systematisk med å måle innbygger effekt.			
	<i>Informasjonssikkerhet og personvern</i> Virksomhetenes arbeid med å etterleve krav til informasjonssikkerhet og personvern må fortsette. Alle virksomhetene skal ha utpekt personvern- (PKO) og informasjonssikkerhetskoordinatorer (ISK) innen utgangen av året.	Utpeke personvern- og informasjonssikkerhetskoordinator innen utgangen av året. STATUS: HAV har utpekt PKO (Joon Petter) og ISK (Tore)	Havne- direktør og Finans- direktør	
	Tilstrekkelig styring og kontroll av informasjonssikkerheten, herunder rutiner for systematiske risikovurderinger og hendelses- og avvikshåndtering, er vesentlig. I løpet av 2020 skal virksomhetene ha etablert internkontroll i tråd med krav i eforvaltningsforskriften og personopplysningsregelverket, også omtalt som et styringssystem eller ledelsessystem for informasjonssikkerhet.	Etablere styringssystem for informasjonssikkerhet. STATUS: Fagsjef Compliance tiltrådt 1/5. EQS prosjekt pågående for oppdatering og videreutvikling av styringssystemet.	Finans- direktør	1.4
	<i>Kommunikasjon og visuell identitet</i> Etablering av felles visuell identitet er et av de strategiske tiltakene i kommunikasjonsstrategi for Oslo kommune, jf. byrådssak 1091/18. Oslo kommunes designmanual med felles visuell identitet (profil) gjelder for alle virksomheter i Oslo kommune som rettssubjekt, herunder de folkevalgte organer, etater, bydeler og foretak, jf. byrådssak 33/19 og bystyrets vedtak sak 62/19. Implementeringsfasen er satt til 2023. Felles visuell identitet skal styrke Oslo kommune som én aktør. Kommunikasjonen skal fremstå helhetlig og det skal tydelig fremgå hvilke tjenester, tilbud og opplevelser Oslo kommune står bak. Virksomhetene skal i 2020 prioritere arbeidet med å implementere Oslo kommunes felles visuell identitet i egen virksomhet, og ikke utvikle eget materiell, logoer eller liknende utenfor vedtatt visuell identitet. Profilen tas i bruk ved produksjon av nytt eller utskiftning av	- Implementere ny visuell profil, i tråd med Oslo kommunes kommunikasjonsstrategi. STATUS: Implementeres fortløpende. - Følge opp at ny visuell profil implementeres i tråd med Oslo kommunes kommunikasjonsstrategi. STATUS: Implementeres fortløpende.	Komm. sjef. Havne- styrets leder	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	materiell, slik at dette ikke medfører større kostnader for virksomhetene. Byrådsavdelingen forventer likevel at foretaket allerede i 2020 implementerer ny visuell profil, i tråd med Oslo kommunes kommunikasjonsstrategi, og at dette følges opp av styret.			
	<i>elnnsyn</i> elnnsyn er nå etablert som den viktigste kanal for innsyn i kommunens forvaltning og politiske prosesser. Fulltekstpublisering av dokumenter vil styrke kommunens åpenhet ytterligere. Kommunens virksomheter skal innen 01.07.2020 fulltekstpublisere til elnnsyn. Status rapporteres ved 1. kvartal og 2. tertial.	Implementere fulltekstpublisering til elnnsyn. STATUS: Den tekniske løsningen i arkivsystemet Elements er nylig kommet på plass, og grundig testing er nødvendig før produksjonssetting. I likhet med andre Elements-virksomheter vil HAV ikke kunne overholde fristen 1. juli. Målsetningen er å begynne fulltekstpublisering 15. august.	Finansdirektør	1. kvartal og 2. tertial
3. Føringer for foretakene	<i>Risikostyring og internkontroll</i> Oslo Havn med datterselskaper og eiendomsforetakene i Oslo kommune forvalter og drifter store verdier. Oslo Havn skal gjøre seg kjent med og drive virksomheten i tråd med Oslo kommunes verdier og etiske relement. Oslo Havn skal gjøre lokal varslingsordning kjent i virksomheten. Foretaket må sørge for å ha tilstrekkelig styringsinformasjon og god og forsvarlig risikostyring, for å motarbeide misligheter og korrupsjon.	HAV benytter styrings- og kvalitetssystemet EQS for å gjøre tilgjengelig og følge opp lover, regler, prosedyrer, rutiner og verktøy for den daglige driften for alle ansatte.		
	Byrådsavdelingen vil understreke at foretaket skal ha gode rutiner for internkontroll og et bevisst forhold til risikostyring. Det vises i denne forbindelse til arbeidet i 2019 knyttet til oppfølging av Deloitte's rapport om eiendomstransaksjoner i Boligbygg. Formålet med dette arbeidet er å sikre at virksomhetene har på plass gode rutiner for internkontroll og robuste systemer for å avdekke og forhindre styringssvikt, korrupsjon og misligheter. Dette er et høyt prioritert område og det forventes at styrene har særlig oppmerksomhet mot at foretakene fortløpende videreutvikler sitt arbeid med internkontroll og risikostyring. Foretakene skal også legge til rette for gjensidig læring og utveksling av ny kunnskap om interkontroll og risikostyring. Byrådsavdelingen forutsetter for øvrig at foretakene er deltakere i Nettverk for forebygging av korrupsjon i regi av Byrådsleders kontor.	- Sørge for fortløpende videreutvikling av arbeidet med internkontroll og risikostyring. STATUS: Fagsjef Compliance ansatt fra 1/5. Anskaff.prosess for intern-revisjon igangsatt. - Sørge for at det legges til rette for gjensidig læring og utveksling av ny kunnskap om internkontroll og risikostyring. STATUS: Fagsjef Compliance ansatt fra 1/5.	Havne- direktør og Finans- direktør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	Oslo kommune har utarbeidet et Antikorrupsjonsprogram som skal styrke kommunens antikorrupsjonsarbeid gjennom å samle de mange ulike områdene og tiltakene som inngår i kommunens antikorrupsjonsarbeid, og tilrettelegge for økt fokus, økt kompetanse og forbedring i den systematiske oppfølgingen av dette området i alle kommunens virksomheter, jf. byrådssak 357/19.	Implementere Oslo kommunes Antikorrupsjonsprogram. STATUS: Fagsjef Compliance er HAVs repr. i kommunens korrupsjonsforebyggende nettverk.	Finansdirektør	
	Gjennomføring av Oslomodellen for et seriøst og anstendig arbeidsliv er et viktig satsingsområde for byrådet. Oslo kommunes standardkontrakter skal hindre skatteunndragelser, utnytting av arbeidskraft og sikre bruk av lærlinger. Det vises i denne forbindelse også til Kommunerevisjonens forvaltningsrevisjon 5/2019 om Kommunens bruk av leverandøroppfølgingssystemet HMSREG. De kommunale foretakene er pålagt å bruke de vedtatte standardkontraktene, med tilhørende kontraktsformularer, når de foretar anskaffelser over 500 000 kroner på områder som omfattes av standardkontraktene, jf. Byrådssak 1057/17, Standard kontraktsvilkår for Oslo kommunes anskaffelser av varer, tjenester, bygg og anlegg. Det fremgår av samme byrådssak punkt 11, at det tilligger den enkelte byråd å godkjenne avvik fra vedtatte standard kontraktsvilkår og at dette skal være en sikkerhetsventil for helt spesielle tilfeller. Bruk av samspillskontrakter må vurderes opp mot krav til standard kontraktsvilkår for Oslo kommune.	Kontrollere at Oslo kommunes standardkontrakter benyttes i alle anskaffelser. STATUS: Det er innarbeidet rutine at Oslo kommunes standardkontrakter skal benyttes. Kommunerevisjonen blir alltid forespurt om det evt. er nødvendig å gjøre unntak.	Finansdirektør	
	Oslo havn skal innenfor eget ansvarsområde ha beredskap for å håndtere ulykker og uforutsette hendelser, og det vises til overordnet ROS-analyse for Oslo kommune. Foretakene skal ha jevnlig beredskapsøvelser og gjennomføre evaluering der risikobildet og virksomhetens egenart tilsier det, jf. byrådssak 1108/17.	- Gjennomføre jevnlig beredskapsøvelser. STATUS: Foretatt øvelse på Scenari «smitte ombord i skip» i forkant av Covid 19. Øvelse ble realitet og kriseledelse satt. Planlagt fullskalaøvelse berammet i 2020 vurderes utsatt. - Gjennomføre evalueringer etter beredskapsøvelser der risikobildet og virksomhetens egenart tilsier det. STATUS: Evaluering av HAVs håndtering av «Covid 19» planlegges gjennomført ila høsten.	Trafikkdirktør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	<i>Ensartet praksis for forvaltning, drift og vedlikehold</i> Oslo kommune skal forvalte, drifte og vedlikeholde kommunale bygg og anlegg slik at de er godt egnet til formålet. Foretakene skal opprettholde realverdien av kommunens eiendommer gjennom verdibevarende vedlikehold. Foretakene må sørge for å ha tilstrekkelig styringsinformasjon om bygningenes tilstand og utarbeide vedlikeholdsplaner. Foretakene skal gjennomføre tilstandsanalyser og benytte felles standard (NS3454 Livssyklus kostnader for byggverk - Prinsipper og klassifisering) ved utarbeidelse av oversikt over forbruket til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV), jf. Kommunerevisjonens rapport 02/2016 Verdibevarende vedlikehold.	- Utarbeide styringsinformasjon om bygningers tilstand. STATUS: Tilstandskontroll er utarbeidet for alle kaier. Det pågår arbeid med tilstandskontroll på bygg, status 40% fullført. Utarbeide vedlikeholdsplaner. STATUS: Vedlikeholdsplaner på kaier er utarbeidet og oppdateres årlig. Å framskaffe tilstandskontroll på bygg pågår. - Gjennomføre tilstandsanalyser og benytte felles standard ved utarbeidelse av oversikt over forbruket til FDV. STATUS: Det pågår arbeid ved å utarbeide NCC analyse etter NS3454 for utvalgte bygg.	Eiendomsdirektør	
	I forbindelse med oppfølging av rapport 02/2016 har Kommunerevisjonen som en del av regnskapsrevisjonen for 2018 foretatt en overordnet kartlegging av tilstandsvurderinger og vedlikeholdsplanlegging i eiendomsforetakene og Oslo Havn. Tilstandsvurderinger og vedlikeholdsplanlegging har også blitt tatt opp med foretakene i 2019, og resultatene viser at foretakene i varierende grad har gjennomført tilstandsvurderinger og utarbeidet vedlikeholdsplaner for hele porteføljen, og det synes som om det fortsatt benyttes ulike metoder for beregning av vedlikeholdsetterslepet og beløpssetting. I forbindelse med ny kommunelov er det endringer i kontoplanen. Byrådsavdeling for finans vil sikre at ny kontoplan også tar hensyn til at foretakene fører forvaltning-, drift og vedlikeholdskostnader på ensartet måte. Det er viktig at foretakene i denne forbindelse legger til rette for en mest mulig ensartet føring av FDV-kostnader.	Sørge for å legge til rette for mest mulig ensartet føring av FDV-kostnader. STATUS: Arbeidet med å innføre ny kontoplan er i gang og i den sammenheng vil føringen om ensartet føring av FDV-kostnader bli ivarettatt. HAV implementerer ny kontoplan iht kommunens føringer og tidsplan.	Finansdirektør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	<i>Investeringsinstruksen</i> Byrådets krav til beslutninger og beslutningsunderlag i investeringsprosjekter følger av «Instruks for beslutningsprosessen i Investeringsprosjekter», jf. byrådssak 1038/14. Instruksen omfatter prosessen fra tidligfase til byrådet gir sin anbefaling om kostnadsramme og bevilgning til gjennomføring av prosjektet og avslutning ved avgivelse av sluttrapport. Instruksen fastsetter obligatoriske bestemmelser om utredning og beslutninger knyttet til alle investeringsprosjekter i Oslo kommune. Det fremheves fra instruksen at Oslo Havn skal avlegge sluttrapporter for bygg- og anleggsprosjekter. Styregodkjente sluttrapporter skal sendes til byrådsavdelingen.	- Kvalitetssikre at «Instruks for beslutningsprosesser i investeringsprosjekter» er innarbeidet i HAVs prosjekthåndbok. STATUS: Innarbeidet i prosjekthåndboken. - Sørge for at det etableres rutine for å oversende styregodkjente sluttrapporter til byrådsavdelingen. STATUS: Innarbeidet i prosjekthåndboken.	Finansdirektør	
	I henhold til instruks for beslutningsprosessen i Investeringsprosjekter, har byrådsavdelingen ansvar for at ekstern kvalitetssikring KS2 blir gjennomført etter at foretakene løfter opp de aktuelle prosjekter. En ekstern KS2 gjennomføres normalt på 3-6 måneder, avhengig av prosjektets størrelse og kompleksitet. For prosjekter som skiller seg ut i størrelse og kompleksitet kan det være behov for lenger tid til KS2- prosessen. Det er for slike prosjekter særlig viktig med dialog mellom foretak og byrådsavdeling om framdriftsplanen.	Sørge for at det innarbeides rutine i prosjekthåndboken for ekstern KS2 for prosjekter der dette er et krav (over 200 mill. kr). STATUS: Innarbeidet i prosjekthåndboken.	Finansdirektør	Her må det fremskaffes en rammeavtale på egnet tidspunkt for prosjekter over 200 mill.
	For prosjekter under kr. 200 mill. vil det som hovedregel bli gjennomført intern KS2, men for prosjekter med høy kompleksitet og risiko kan det likevel være aktuelt med ekstern KS2 for prosjekter under nevnte beløpsgrense. Det er derfor viktig at foretaket og byrådsavdelingen har dialog om hva som er hensiktsmessig kvalitetssikring. Intern KS2 har blitt gjennomført på ulike måter etter at investeringsregimet trådte i kraft. Den grunnleggende metodikken i investeringsregimet skal følges også for de mindre investeringsprosjektene, men omfanget av kvalitetssikringen tilpasses prosjektets risiko og vesentlighet. Ved intern KS2 skal det sikres tilstrekkelig organisatorisk distanse mellom de som gjennomfører kvalitetssikringen og de som har utarbeidet beslutningsunderlaget, jf. byrådssak 1038/14 Instruks for beslutningsprosessen i investeringsprosj.	Sørge for at det innarbeides rutine i prosjekthåndboken for intern KS2 for prosjekter med høy kompleksitet og risiko. Rutinen skal avstemmes med byrådsavdelingen. STATUS: Innarbeidet i prosjekthåndboken.	Finansdirektør	Det må konkretiseres hvordan intern KS2 gjennomføres. KS2 gjennomføres ikke pr i dag grunnet dette.

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	Ved opprettelsen av ett felles eiendomsforetak i Oslo kommune (Oslobygg), vil det nye foretaket ha en slik størrelse at det kan være naturlig at et eget miljø i foretaket, med tilstrekkelig uavhengighet og organisatorisk avstand til prosjektmiljøet, gjennomfører de interne KS2ene. Inntil et felles foretak er etablert, skal Undervisningsbygg som allerede har bygget opp et eget analysemiljø, også gjennomføre KS2 for Oslo Havn dersom foretakene er enige om dette. Undervisningsbygg kan ved behov be om ressurser fra de øvrige foretakene.	HAV vil bruke Undervisningsbygg til å gjennomføre KS2 ved behov.		
	<i>Uttredning av MVA-spørsmål</i> Fradrag og kompensasjon for merverdiavgift (mva) reiser en rekke rettslige og praktiske problemstillinger for Oslo kommune. Det er behov for å bygge opp kompetanse på mva for å sikre at mva blir håndtert konsistent i samsvar med regelverket og at nødvendige interne avklaringer blir gjort så tidlig som mulig. Foretakene vil i løpet av første kvartal 2020 motta et oppdragsbrev der foretakene blir bedt om å danne, eventuelt bistå, i en faggruppe/prosjekt der formålet er å sørge for tilstrekkelig kompetanse innen mva rettslige spørsmål og en helhetlig praksis for håndtering av mva for Oslo kommune.	Sørge for deltagelse i faggruppe/prosjekt om mva-rettslige spørsmål. STATUS: Nevnte oppdragsbrev er p.t. ikke mottatt.	Finansdirektør	
	<i>Anskaffelser og innovasjon</i> Oslo kommune er en av landets største innkjøpere og investerer hvert år betydelige beløp i bygg. Det er derfor viktig at alle foretakene lærer av hverandre og bruker sin innkjøpsposisjon til å sikre innovasjon i anskaffelser og smarte bygg til riktig kostnad.	HAV har aktiv dialog med andre virksomheter i kommunen på dette området.		
	<i>Oppfølging av revisjonsrapporter</i> Foretakene skal bidra til gjennomføring av Kommunerevisjonens undersøkelser og sørge for at aktuelle anbefalinger blir fulgt opp på en hensiktsmessig måte. Spesielt vises det til de Kommunerevisjonens rapporter og de konklusjoner som fremkommer av: - 14-2019 Ansettelse i kommunen - 11-2019 Økonomisk internkontroll Oslo Havn KF - 07-2019 Forvaltning av informasjon om kommunal eiendom - 05-2019 Kommunens bruk av leverandøroppfølgingssystemet HMSREG Byrådsavdelingen ber Oslo Havn i forkant av foretaksmøte 01.04.2020, gi en oppdatering om status for rutiner for reiseregninger, anskaffelser og tilgangsstyring.	Rapportere status for reiseregninger, anskaffelser og tilgangsstyring på foretaksmøte 1.4.20. STATUS: Alle revisjonsrapporter er fulgt opp.	Finansdirektør	Foretaksmøte 1.4

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering										
	<i>Konsulentbruk</i> Bruk av eksterne konsulenttjenester i Oslo kommune skal begrenses, og foretakene må derfor ha et bevisstforhold til om bruk av slike tjenester er nødvendig eller om oppgavene kan løses på andre måter, for eksempel gjennom et samarbeid med øvrige kommunale eiendomsforetak, eller større grad av faste ansettelses.	STATUS: HAV har et bevisst forhold til konsulentbruk og søker å begrense dette i størst mulig grad. Dette er meddelt alle avdelingene og følges opp i økonomirapporteringen.												
4. Årsbudsjett 2020 – bystyrets vedtak	Mål, tiltak, resultatindikatorer og måltall Foretaket skal bidra til å realisere følgende mål, jf. Sak 1/2020: <i>Mål 4 Oslo kommune skal bygge, forvalte og drifte kommunale bygg og anlegg slik at de er godt egnet til formålet og for brukerne.</i> Resultatindikatorene skal rapporteres på i 1. kvartal, 2. tertial- og årsrapporten. Eget rundskriv om rapportering sendes årlig ut av byrådsavdeling for finans. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Resultatindikatorer</th><th>Resultat 2017</th><th>Resultat 2018</th><th>Måltall 2019</th><th>Måltall 2020</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Andel av totale byggeplasser som er fossilfrie</td><td></td><td></td><td></td><td>100%</td></tr> </tbody> </table>	Resultatindikatorer	Resultat 2017	Resultat 2018	Måltall 2019	Måltall 2020	Andel av totale byggeplasser som er fossilfrie				100%	- Rapportere på «andel av totale byggeplasser som er fossilfrie». STATUS: Gjennomført i rapporteringen per. 1. kvartal. - Søndre Akershuskai Toppdekket ble rehabilitert i april/mai. Det ble benyttet fossilfritt drivstoff der det var mulig. I følge entreprenør så finnes det ikke fossilfrie utgaver av enkelte av maskinene som ble brukt ifm asfalteringen. Prosjektet kan ikke defineres som fossilfritt. - Akershusutstikkeren – mudring Arbeidene besto i tilleggsudring etter at entreprenør ikke hadde gjort tilfredsstillende arbeider ifjor. Mudringen ble gjennomført i løpet av en dag i mai. I følge utførende totalentreprenør finnes det ikke fossilfrie utstyr i markedet for mudringsarbeider. Prosjektet kan ikke defineres som fossilfritt. - Sjursøya 9	Finansdirektør og Eiendomsdirektør	1. kvartal 2. tertial Årsrapporten
Resultatindikatorer	Resultat 2017	Resultat 2018	Måltall 2019	Måltall 2020										
Andel av totale byggeplasser som er fossilfrie				100%										

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
		Krav til fossilfri byggeplass er innfridd så langt. Det brukes biodiesel på byggeplass og i forbindelse med transport av masser etc. til/fra. Prosjektet kan defineres som fossilfritt. • Ramme avtaler for betongarbeider utføres med el-bil og elflåte. • Når det gjelder øvrige leverandører av drift og vedlikeholdsoppdrag så er det i varierende grad fossilfrie leveranser.		

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering																																
	Tiltak i klimabudsjett 2020 Det vises til byrådssak 1091/19, standard klima- og miljøkrav til Oslo kommunes bygge- og anleggsplasser av 09.10.2019. Tiltakene i klimabudsjettet skal bidra til å nå Oslos klimamål. Oslos direkte klimagassutslipp skal reduseres med 41 % i 2020 og 95 % i 2030, sammenlignet med 2009. For Oslo Havn gjelder også Handlingsplan for Oslo havn som nullutslippshavn, med 85 % reduksjon av utslipp i 2030 og mot null i 2050 sammenlignet med 2017. Følgende tiltak gjelder for Oslo Havn i 2020: <table><tr><th colspan="2">Tiltak i Sak 1, tabell 2.2a og 2.2b</th><th>Resultatindikator</th><th>Måltall 2020</th></tr><tr><th>Nr.</th><th>Navn</th><th></th><th></th></tr><tr><td>1</td><td>Utfasing av oljefyring i bygg</td><td>Antall bygg som benytter fyringsolje eller parafin til oppvarmingsformål¹</td><td>0</td></tr><tr><td>5</td><td>Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens kjøretøy¹</td><td>Andel nullutslippskjøretøy og kjøretøy som går på bærekraftig biodrivstoff av total kjøretøypark</td><td>100 %</td></tr><tr><td>10</td><td>Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i transport av masser og avfall fra bygge- og anleggsvirksomhet på oppdrag for Oslo kommune</td><td>Andel nye kontrakter hvor det er benyttet utslippsfrie kjøretøy eller kjøretøy som går på biodrivstoff av alle nye kontrakter</td><td>100 %</td></tr><tr><td>12</td><td>Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens maskinpark (Se også under fellesføring) ²</td><td>Andel nullutslippsmaskiner og maskiner som går på bærekraftig biodrivstoff av total maskinpark</td><td>100 %</td></tr><tr><td>17</td><td>Felles miljøkrav i kommunens innkjøp av transport (Se også under fellesføring)³</td><td>Andel nye anskaffelser hvor det stilles miljøkrav til transport av alle anskaffelser</td><td>100 %</td></tr><tr><td>23</td><td>Etablering av landstrømsanlegg</td><td>Bistå siste utenriksferge med tilkobling og etablering av landstrømsanlegg i Sydhavna</td><td>100%</td></tr></table> ¹ NOE gjør oppmerksom på at det er innført et forbud mot bruk av fyringsolje og parafin og legger til grunn at Oslo Havn ikke har bygg som fyrer med fossil olje. ² Alle virksomheter skal benytte standard klima- og miljøkrav til kommunens bygge- og anleggsplasser, jf. byrådssak1091/19) ³ Alle virksomheter skal benytte standard miljøkrav til transport i anskaffelser av varer og tjenester, jf. byrådssak1123/19	Tiltak i Sak 1, tabell 2.2a og 2.2b		Resultatindikator	Måltall 2020	Nr.	Navn			1	Utfasing av oljefyring i bygg	Antall bygg som benytter fyringsolje eller parafin til oppvarmingsformål ¹	0	5	Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens kjøretøy ¹	Andel nullutslippskjøretøy og kjøretøy som går på bærekraftig biodrivstoff av total kjøretøypark	100 %	10	Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i transport av masser og avfall fra bygge- og anleggsvirksomhet på oppdrag for Oslo kommune	Andel nye kontrakter hvor det er benyttet utslippsfrie kjøretøy eller kjøretøy som går på biodrivstoff av alle nye kontrakter	100 %	12	Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens maskinpark (Se også under fellesføring) ²	Andel nullutslippsmaskiner og maskiner som går på bærekraftig biodrivstoff av total maskinpark	100 %	17	Felles miljøkrav i kommunens innkjøp av transport (Se også under fellesføring) ³	Andel nye anskaffelser hvor det stilles miljøkrav til transport av alle anskaffelser	100 %	23	Etablering av landstrømsanlegg	Bistå siste utenriksferge med tilkobling og etablering av landstrømsanlegg i Sydhavna	100%	HAV har Nullutslippsplan som det jobbes målrettet for å realisere. 1.Ingen bygg bruker diesel/fyringsolje 5, 10, 12, 17 – se årsrapportering 2019 23 landstrøm til utenriksfergene er i drift, og utvidet til også å forsyne Colorline på Revier i midlertidig posisjon. Konseptutredning Sydhavna er ferdig, og nye tiltak skal identifiseres. Et landstrøm prosjekt er i anskaffelsesfase.	Eiendomsdirektør og Miljøsjef	1. kvartal 2. tertial Årsrapporten
Tiltak i Sak 1, tabell 2.2a og 2.2b		Resultatindikator	Måltall 2020																																	
Nr.	Navn																																			
1	Utfasing av oljefyring i bygg	Antall bygg som benytter fyringsolje eller parafin til oppvarmingsformål ¹	0																																	
5	Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens kjøretøy ¹	Andel nullutslippskjøretøy og kjøretøy som går på bærekraftig biodrivstoff av total kjøretøypark	100 %																																	
10	Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i transport av masser og avfall fra bygge- og anleggsvirksomhet på oppdrag for Oslo kommune	Andel nye kontrakter hvor det er benyttet utslippsfrie kjøretøy eller kjøretøy som går på biodrivstoff av alle nye kontrakter	100 %																																	
12	Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens maskinpark (Se også under fellesføring) ²	Andel nullutslippsmaskiner og maskiner som går på bærekraftig biodrivstoff av total maskinpark	100 %																																	
17	Felles miljøkrav i kommunens innkjøp av transport (Se også under fellesføring) ³	Andel nye anskaffelser hvor det stilles miljøkrav til transport av alle anskaffelser	100 %																																	
23	Etablering av landstrømsanlegg	Bistå siste utenriksferge med tilkobling og etablering av landstrømsanlegg i Sydhavna	100%																																	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering									
	Oslo Havn skal i tillegg bistå til: - 5.2: <i>tiltak fra klimabudsjettet</i> <table><tr><th colspan="2">Tiltak i Sak 1, tabell 2.3</th><th>Konkrete aktiviteter</th></tr><tr><th>Nr.</th><th>Navn</th><th></th></tr><tr><td>0</td><td>Pilotprosjekt massetransport</td><td>Kartlegge massetransport i Oslo og omegn og innlede et samarbeid med Vann- og avløpsetaten, Bymiljøetaten, Omsorgsbygg KF om pilot for mer miljø- og klimavennlig massehåndtering. Andre relevante virksomheter kan involveres i arbeidet ved behov.</td></tr></table>	Tiltak i Sak 1, tabell 2.3		Konkrete aktiviteter	Nr.	Navn		0	Pilotprosjekt massetransport	Kartlegge massetransport i Oslo og omegn og innlede et samarbeid med Vann- og avløpsetaten, Bymiljøetaten, Omsorgsbygg KF om pilot for mer miljø- og klimavennlig massehåndtering. Andre relevante virksomheter kan involveres i arbeidet ved behov.	Innlede samarbeid med VAV, BYM, OBY om pilot for mer miljø- og klimavennlig massehåndtering. STATUS: HAV er aktiv pådriver for økt bevissthet og etablering av massehåndteringsterminal på Grønlia. 2 x avslag hos PBE. Behandles på politisk nivå. Positive signaler mottatt fra PBE 4. juni	Trafikkdirektør og Miljøsjef	1. kvartal 2. tertial Årsrapporten
Tiltak i Sak 1, tabell 2.3		Konkrete aktiviteter											
Nr.	Navn												
0	Pilotprosjekt massetransport	Kartlegge massetransport i Oslo og omegn og innlede et samarbeid med Vann- og avløpsetaten, Bymiljøetaten, Omsorgsbygg KF om pilot for mer miljø- og klimavennlig massehåndtering. Andre relevante virksomheter kan involveres i arbeidet ved behov.											
	Oslo Havn skal sikre at resultatene fra arbeidet med konseptutredningen for Sydhavna realiserer konkrete prosjekter med tilhørende utslippsreduksjoner	Sikre at resultatene fra arbeidet med konseptutredningen for Sydhavna realiserer konkrete prosjekter med tilhørende utslippsreduksjoner. STATUS: Konseptutredningen er fullført og behandles i havnestyret i juni	Eiendomsdirektør og Miljøsjef										
	Oslo Havn skal bistå Ruter i arbeidet med å etablere nødvendig ladeinfrastruktur for lading av Ruters kollektivtilbud på sjø	Bistå Ruter i arbeidet med å etablere nødvendig ladeinfrastruktur for lading av Ruters kollektivtilbud på sjø. STATUS: Lading til lokalfergene er etablert og brukes.	Eiendomsdirektør										
	Oslo Havn skal vektlegge hensyn til å redusere klimagassutslippet knyttet til materialbruk ved planlegging av anskaffelser og utforming av konkurransegrunnlag ved bygge- og anleggsprosjekter, som oppfølging av klimastrategiens mål om å begrense utslipp knyttet til materialforbruk til bygg og anlegg i Oslo	Vektlegge hensyn til å redusere klimagassutslippet knyttet til materialbruk ved planlegging av anskaffelser og utforming av konkurransegrunnlag ved bygge- og anleggsprosjekter. STATUS: HAV har Nullutslippsplan for virksomheten og har gjennomført konseptutredning for Sydhavna.	Eiendomsdirektør										

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering																									
	Oslo Havn skal jobbe for å redusere klimagassutslipp og annen miljøbelastning knyttet til massehåndtering, i samråd med Klimaetaten og andre relevante kommunale virksomheter	jobbe for å redusere klimagassutslipp og annen miljøbelastning knyttet til massehåndtering. STATUS: HAV er aktiv pådriver for økt bevissthet og etablering av massehåndteringsterminal på Grønlia. 2 x avslag hos PBE. Behandles på politisk nivå. Positive signaler mottatt fra PBE 4. juni.	Trafikkdirektør og Miljøsjef																										
4.1 Tallbudsjettet	Byrådsavdelingen viser til kommunelovens § 9-12 til 9-15 som definerer daglig leders særlige ansvar for regnskapsføring, formuesforvaltning og intern kontroll, og kommunelovens § 9-8 som definerer styrets ansvar for foretakets samlede virksomhet inkludert tilsyn med daglig leder. Styret har plikt til å iverksette tiltak hvis nødvendig for å overholde eller oppfylle budsjettforutsetningene, herunder holde byråden løpende orientert om alle forhold av betydning, jf. økonomireglementet og Instruks for virksomhetsstyring.	STATUS: Åjour per 1. juni.	Finansdirektør																										
	Driftsbudsjett 2020 <table> <tr> <th colspan="2"></th><th colspan="3">Beløp i 1000 kr</th></tr> <tr> <th>Kap / Art</th><th>Regnskap 2018</th><th>DOK 3 2019</th><th colspan="2">Budsjett 2020</th></tr> <tr> <td>060 Oslo Havn KF (NOE)</td><td></td><td></td><td colspan="2"></td></tr> <tr> <td>Netto driftsresultat</td><td>-127 415</td><td>-102 288</td><td colspan="2">-123 634</td></tr> </table>			Beløp i 1000 kr			Kap / Art	Regnskap 2018	DOK 3 2019	Budsjett 2020		060 Oslo Havn KF (NOE)					Netto driftsresultat	-127 415	-102 288	-123 634		STATUS: Årsprognose utarbeidet som grunnlag for revidert driftsbudsjett som er vedtatt i Havnestyret og Byrådet.	Finansdirektør						
		Beløp i 1000 kr																											
Kap / Art	Regnskap 2018	DOK 3 2019	Budsjett 2020																										
060 Oslo Havn KF (NOE)																													
Netto driftsresultat	-127 415	-102 288	-123 634																										
	Investeringsbudsjett 2020 <table> <tr> <th colspan="2"></th><th colspan="3">Beløp i 1000 kr</th></tr> <tr> <th>Kap / Art</th><th>Regnskap 2018</th><th>DOK 3 2019</th><th colspan="2">Budsjett 2020</th></tr> <tr> <td>060 Oslo Havn KF (NOE)</td><td></td><td></td><td colspan="2"></td></tr> <tr> <td>Sum investeringsutgifter</td><td>101 405</td><td>236 288</td><td colspan="2">297 150</td></tr> <tr> <td>Sum finansiering</td><td>-101 405</td><td>-236 288</td><td colspan="2">-297 150</td></tr> </table>			Beløp i 1000 kr			Kap / Art	Regnskap 2018	DOK 3 2019	Budsjett 2020		060 Oslo Havn KF (NOE)					Sum investeringsutgifter	101 405	236 288	297 150		Sum finansiering	-101 405	-236 288	-297 150		STATUS: Revidert investeringsbudsjett vedtatt i Havnestyret og Bystyret.	Finansdirektør	
		Beløp i 1000 kr																											
Kap / Art	Regnskap 2018	DOK 3 2019	Budsjett 2020																										
060 Oslo Havn KF (NOE)																													
Sum investeringsutgifter	101 405	236 288	297 150																										
Sum finansiering	-101 405	-236 288	-297 150																										

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering																																																																																										
	Investeringsbudsjettet tabell <table><thead><tr><th colspan="2"></th><th colspan="4">Beløp i 1000 kr</th></tr><tr><th>Prosjektnr/art</th><th></th><th>Budsjett 2020</th><th>Budsjett 2021</th><th>Budsjett 2022</th><th>Budsjett 2023</th></tr></thead><tbody><tr><td>060</td><td>Oslo Havn KF (NOE)</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>120910</td><td>Hjortnes-Fillipstad</td><td>2 500</td><td>0</td><td>2 500</td><td>3 000</td></tr><tr><td>120920</td><td>Pipervika-Revier-Vippetangen</td><td>95 900</td><td>50 500</td><td>33 000</td><td>0</td></tr><tr><td>120930</td><td>Sydhavna</td><td>120 500</td><td>178 000</td><td>85 000</td><td>15 000</td></tr><tr><td>120940</td><td>Hele Havna inkl. sjøområdet og øybryggene</td><td>48 250</td><td>38 000</td><td>11 000</td><td>17 000</td></tr><tr><td>120950</td><td>Udisponert/Forprosjekter</td><td>30 000</td><td>50 000</td><td>100 000</td><td>150 000</td></tr><tr><td colspan="2">Sum investeringsutgifter</td><td>297 150</td><td>316 500</td><td>231 500</td><td>185 000</td></tr><tr><td colspan="2">Avsetning til havnefondet</td><td>0</td><td>0</td><td>3 634</td><td>3 634</td></tr><tr><td colspan="2">Sum finansieringsbehov</td><td>297 150</td><td>316 500</td><td>235 134</td><td>188 634</td></tr><tr><td>09710</td><td>Overføring fra driftsbudsjettet</td><td>-123 634</td><td>-123 634</td><td>-123 634</td><td>-123 634</td></tr><tr><td>09720</td><td>Overføring fra driftsbudsjettet - fond</td><td>-39 516</td><td>-83 366</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>09050</td><td>Utbytte fra HAV Eiendom AS</td><td>-134 000</td><td>-109 500</td><td>-111 500</td><td>-65 000</td></tr><tr><td colspan="2">Sum finansiering</td><td>-297 150</td><td>-316 500</td><td>-235 134</td><td>-188 634</td></tr></tbody></table>			Beløp i 1000 kr				Prosjektnr/art		Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	060	Oslo Havn KF (NOE)					120910	Hjortnes-Fillipstad	2 500	0	2 500	3 000	120920	Pipervika-Revier-Vippetangen	95 900	50 500	33 000	0	120930	Sydhavna	120 500	178 000	85 000	15 000	120940	Hele Havna inkl. sjøområdet og øybryggene	48 250	38 000	11 000	17 000	120950	Udisponert/Forprosjekter	30 000	50 000	100 000	150 000	Sum investeringsutgifter		297 150	316 500	231 500	185 000	Avsetning til havnefondet		0	0	3 634	3 634	Sum finansieringsbehov		297 150	316 500	235 134	188 634	09710	Overføring fra driftsbudsjettet	-123 634	-123 634	-123 634	-123 634	09720	Overføring fra driftsbudsjettet - fond	-39 516	-83 366	0	0	09050	Utbytte fra HAV Eiendom AS	-134 000	-109 500	-111 500	-65 000	Sum finansiering		-297 150	-316 500	-235 134	-188 634	STATUS: Revidert økonomiplan vedtatt av Havnestyret og Bystyret.	Finansdirektør	
		Beløp i 1000 kr																																																																																												
Prosjektnr/art		Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023																																																																																									
060	Oslo Havn KF (NOE)																																																																																													
120910	Hjortnes-Fillipstad	2 500	0	2 500	3 000																																																																																									
120920	Pipervika-Revier-Vippetangen	95 900	50 500	33 000	0																																																																																									
120930	Sydhavna	120 500	178 000	85 000	15 000																																																																																									
120940	Hele Havna inkl. sjøområdet og øybryggene	48 250	38 000	11 000	17 000																																																																																									
120950	Udisponert/Forprosjekter	30 000	50 000	100 000	150 000																																																																																									
Sum investeringsutgifter		297 150	316 500	231 500	185 000																																																																																									
Avsetning til havnefondet		0	0	3 634	3 634																																																																																									
Sum finansieringsbehov		297 150	316 500	235 134	188 634																																																																																									
09710	Overføring fra driftsbudsjettet	-123 634	-123 634	-123 634	-123 634																																																																																									
09720	Overføring fra driftsbudsjettet - fond	-39 516	-83 366	0	0																																																																																									
09050	Utbytte fra HAV Eiendom AS	-134 000	-109 500	-111 500	-65 000																																																																																									
Sum finansiering		-297 150	-316 500	-235 134	-188 634																																																																																									
	4.1.1 Budsjettforutsetninger Endringer i økonomireglement 2020 Det vil gjøres endringer i økonomireglementet for 2020 etter byrådets budsjettforslag, sak 1. Som følge av ny kommunelov stilles det krav om konsolidert regnskap for kommunen som juridisk enhet. Dette medfører et nytt krav om fortløpende budsjettjustering på prosjektnivå. Endringer foretakets styre beslutter med hensyn til driftsbudsjett og kostnadsramme, for prosjekter, skal innen en uke meddeles byrådsavdeling for finans. Ny kommunelov forutsetter også at det for hver regnskapsenhet skal fremgå av regnskapet at avdrag på lån minst tilsvarer årlige avskrivninger. Foretaket bes sette seg inn i disse kravene. <u>Budsjettfullmakter for kommunale foretak</u> Økonomireglementet punkt 4.4, siste avsnitt endres til: «Foretaket skal meddele byrådsavdelingen som foretaket sorterer inn under og byrådsavdeling for finans fortløpende og senest innen en uke etter at vedtaket er fattet i følgende tilfeller: 1. Justering i netto driftsutgift på et kapittel som ikke skyldes økt bevilgning sentralt, inkludert overføring mellom driftsbudsjettet og investeringsbudsjettet. 2. Justering av kostnadsramme eller justering av årets bevilgning til et investeringsprosjekt 3. Justering for salg av aksjer/andeler/fast eiendom jf. punkt 4.4. b)»	Innarbeide endringer i økonomireglement 2020 i økonomirutiner og prosjekthåndbok. STATUS: Gjennomført.	Finansdirektør																																																																																											

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	4.2 Verbalvedtak og flertallsmerknader Det forutsettes at vedtak i bystyret, flertallsmerknader fra bystyrekomiteenes behandling av byrådets årsberetning for 2020 der flertallskonstellasjonen også utgjør et flertall i bystyret, samt relevante merknader til årsoppgjøret for 2020 fra Kontrollutvalget, kartlegges og følges opp på eget initiativ. Følgende verbalvedtak ble vedtatt for budsjettet 2020, samt fortsatt gjeldende tidligere vedtatte verbalvedtak, forutsettes at følges opp av foretaket: F25B/2020 Styrket arbeid for sjøsikkerhet <i>Bystyret ber byrådet styrke arbeidet for sjøsikkerhet og mot drukning i samarbeid med relevante aktører.</i> Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har hovedansvar for oppfølging av F25B, Oslo Havn forutsettes å bistå i arbeidet og rapportere for egen involvering.	Bistå i arbeidet for sjøsikkerhet og mot drukning i samarbeid med relevante aktører og rapportere for egen involvering. STATUS: HAV har bidratt inn i AKVA rapport og kommet med innspill ifht sjøsikkerhet mv. Ikke registrert noe aktivitet i drukningsforebyggende forum e.l. På eget initiativ skiltet egne utsatte kaier ifht badeforbud. Arbeider med orden- og fartsforskrifter med Kystverket.	Trafikkdirektør	
5. Styringsdialog og resultatoppfølging	5.1 Styringsdialog og møteplan I byråds sak 1055/17 beskrives tillit som strategi og arbeidsform med formål om å skape enda bedre tjenester til innbyggerne, mer samhandling mellom kommunen og innbyggerne og innad i kommunen på ulike nivå, økt resultatorientering og gjennomføringskraft. Styringsdialogen skal bidra til å bygge opp under grunnlaget for tillitsbasert ledelse og styring. Virksomhetsstyringen skal ha et hovedfokus på måloppnåelse, resultater og risiko og bidra til å sikre effektiv gjennomføring av politiske vedtak. Ledere på alle nivå har et ansvar for nødvendig samordning for å oppnå felles mål, ref. Instruks for virksomhetsstyring. Dette stiller blant annet krav til god samordning og kommunikasjon ansvarsnivåene imellom. Risikostyring og internkontroll skal være integrert i virksomhetsstyringen, jf. kommuneloven § 9-13. Endring i risikovurdering og risikobilde skal være et fast tema i styringsdialogen som ellers skal ha oppmerksomhet på måloppnåelse og resultater I instruksen er det særskilt nevnt en rekke områder som det ut fra en risikovurdering er aktuelt å ta opp i styringsdialogen: anskaffelser, IKT,	STATUS: Pga. korona-pandemien ble foretaksmøtet gjennomført som kontorforretning slik at smitteeksponering og ressursbruk reduseres i størst mulig grad. Derfor kun de sakene som formelt må behandles i foretaksmøtet, behandlet der. HAV jobber målrettet for å imøtekomme kravene og forventningene i eiers styringsdialog og resultatoppfølging. - HAV jobber med fortløpende videreutvikling av arbeidet med internkontroll og risikostyring.	Havnedirektør	Ordinært foretaksmøte 1.4.20

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	informasjonssikkerhet, HR/HMS, samfunnssikkerhet og beredskap samt forebygging av korrupsjon og korrupsjonslignende hendelser. Foretaket skal varsle byrådsavdelingen dersom det avdekkes forhold som innebærer risiko for vesentlige avvik fra fastsatt mål, misligheter eller styringssvikt. Det er en forventning at styret er seg bevisst ansvarsfordelingen i foretaksmodellen, med særlig oppmerksomhet på hvordan styret ivaretar sitt påseansvar for foretakets drift og sitt tilsynsansvar med daglig leders ledelse av virksomheten, jf. kommuneloven § 9-8. Det avholdes ordinært foretaksmøte 01.04.2020. Det er ønskelig at også foretakets styremedlemmer deltar i ordinært foretaksmøte. Innkallingen sendes ut senest to uker før møtet. Ved behov vil det bli avholdt ekstraordinære foretaksmøter. Det planlegges to kontaktmøter med foretaket i løpet av året.	- HAV jobber for at det legges til rette for gjensidig læring og utveksling av ny kunnskap om internkontroll og risikostyring. Fagsjef Compliance er ansatt og tredjelinje anskaffelsesprosess for internrevisjon i prosess. HAV har jobbet systematisk med oppfølging av kommentarer og anbefalinger etter forvaltningsrevisjonen i 2019.		

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	5.2 Rapportering og resultatoppfølging Oslo Havn skal rapportere på ordinær måte gjennom kvartals- og tertialrapportering, årsberetning og statlige rapporteringskrav, herunder KOSTRA. Byrådsavdelingen viser til kommende byrådssak, "Økonomireglementet for 2020 – Videre delegering av fullmakter og fastsetting av instruks for økonomiforvaltning i etater". Byrådsavdelingen viser også til særskilte rundskriv med nærmere krav til virksomhetenes rapportering. Det forventes at Oslo Havn foretar en risikovurdering av mål og måltall i forkant av hvert foretaksmøte og kontaktmøte. Områder som det vurderes å være knyttet moderat eller betydelig risiko til, eller som virksomheten mener at byrådsavdelingen bør kjenne til, skal det rapporteres om. Rapporteringen skal også beskrive eventuelle risikoreduserende tiltak virksomheten gjennomfører eller planlegger. Tiltak skal ha effekt på måloppnåelsen. Alle data som kreves innrapportert, både tjenestedata og regnskapsdata, skal være kvalitetssikret på en tilfredsstillende måte, i henhold til retningslinjer fra byrådsavdeling for finans. I henhold til rundskriv for utarbeidelse av årsberetning for kommunale foretak 2020 skal styrets beretning inneholde en overordnet vurdering av de samlede resultater, måloppnåelse og ressursbruk for året i lys av tilstand og utvikling per hovedmål.	STATUS: All rapportering er åjour per 1. juni.	Finansdirektør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	5.3 Arbeid med budsjett 2021 Byrådets arbeid med kommende års budsjett, igangsettes med Startkonferansen 09.03.2020. I byrådets Rammekonferanse 03.-04.06.2020, redegjøres det for kommunens handlingsrom og mulige prioriteringer i økonomiplanperioden. De økonomiske rammene vedtas i Salderingskonferansen 27. –28.08.2020. Budsjettet (Sak 1) planlegges offentliggjort 23.09.2020. Byrådet avgir normalt en revidert budsjettinnstilling (Tilleggsinnstillingen) i månedsskiftet oktober/november etter at statsbudsjettet er lagt frem. Bystyrets budsjettbehandling er 09.12. 2020. Føringer og frister for innspill til budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024 fastsettes i Rundskriv 1/2020 fra byrådsavdeling for finans. I tillegg utarbeider byrådsavdeling for næring og eierskap rammebrev med angivelse av planleggingsrammer for virksomhetens budsjettforslag. Rundskrivet og rammebrevet sendes til foretakene i februar/mars 2020.	STATUS: Budsjett 2021 vedtatt i Havnestyret og Bystyret.	Finansdirektør	
	5.4 Styrings- og rapporteringskalender Styringskalender for Oslo Havn KF 2020:	STATUS: All rapportering åjour per 1. juni.	Havnedirektør og Finansdirektør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering																											
	<table><tr><th>Måned</th><th>Rapportering / møte</th><th>Tidspunkt</th></tr><tr><td>Februar</td><td>Regnskap 2019 med regnskapsredegjørelse sendes byrådsavdelingen, senest</td><td>07.02.2020</td></tr><tr><td>Mars</td><td>Utkast til årsberetning sendes byrådsavdelingen og enkeltpunkter sendes også direkte til KLI, iht Rundskriv 30/2019 av 29.01.2019, senest</td><td>05.02.2020</td></tr><tr><td></td><td>Årsberetning underskrevet av foretakets styreleder sendes byrådsavdelingen, senest</td><td>02.03.2020</td></tr><tr><td>April</td><td>Ordinært foretaksmøte Kvartalsrapport per 31.03.2020 Innspill til budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 og oppfølging av ev. konklusjonspunkter (Innspill til Rammekonferansen)</td><td>01.04.2020 medio april 21.04.2020</td></tr><tr><td>Juni</td><td>Kontaktmøte</td><td>medio juni</td></tr><tr><td>September</td><td>Tertialrapport per 31.08.2020</td><td>medio september</td></tr><tr><td>Oktober</td><td>Innspill til tilleggsinnstillingen Konsekvensvurdering av budsjett 2020 sendes byrådsavdelingen for videresendelse til samferdsels- og miljøutvalget</td><td>primo oktober medio oktober</td></tr><tr><td></td><td>Kontaktmøte</td><td>november</td></tr></table>	Måned	Rapportering / møte	Tidspunkt	Februar	Regnskap 2019 med regnskapsredegjørelse sendes byrådsavdelingen, senest	07.02.2020	Mars	Utkast til årsberetning sendes byrådsavdelingen og enkeltpunkter sendes også direkte til KLI, iht Rundskriv 30/2019 av 29.01.2019, senest	05.02.2020		Årsberetning underskrevet av foretakets styreleder sendes byrådsavdelingen, senest	02.03.2020	April	Ordinært foretaksmøte Kvartalsrapport per 31.03.2020 Innspill til budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 og oppfølging av ev. konklusjonspunkter (Innspill til Rammekonferansen)	01.04.2020 medio april 21.04.2020	Juni	Kontaktmøte	medio juni	September	Tertialrapport per 31.08.2020	medio september	Oktober	Innspill til tilleggsinnstillingen Konsekvensvurdering av budsjett 2020 sendes byrådsavdelingen for videresendelse til samferdsels- og miljøutvalget	primo oktober medio oktober		Kontaktmøte	november			
Måned	Rapportering / møte	Tidspunkt																													
Februar	Regnskap 2019 med regnskapsredegjørelse sendes byrådsavdelingen, senest	07.02.2020																													
Mars	Utkast til årsberetning sendes byrådsavdelingen og enkeltpunkter sendes også direkte til KLI, iht Rundskriv 30/2019 av 29.01.2019, senest	05.02.2020																													
	Årsberetning underskrevet av foretakets styreleder sendes byrådsavdelingen, senest	02.03.2020																													
April	Ordinært foretaksmøte Kvartalsrapport per 31.03.2020 Innspill til budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 og oppfølging av ev. konklusjonspunkter (Innspill til Rammekonferansen)	01.04.2020 medio april 21.04.2020																													
Juni	Kontaktmøte	medio juni																													
September	Tertialrapport per 31.08.2020	medio september																													
Oktober	Innspill til tilleggsinnstillingen Konsekvensvurdering av budsjett 2020 sendes byrådsavdelingen for videresendelse til samferdsels- og miljøutvalget	primo oktober medio oktober																													
	Kontaktmøte	november																													

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
6. Nærmere omtale av enkelte oppdrag	<i>Sukkerbiten</i> NOE vil igangsette et prosjekt for vurdering av de juridiske og økonomiske rammene for å kunne gjøre hele Sukkerbiten til et friområde. BYU vil bli involvert i arbeidet. Oslo Havn bes sette av nødvendige ressurser for å bidra til dette prosjektet.	Sette av tilstrekkelig med ressurser for å bidra til arbeidet med å vurdere juridiske og økonomiske rammene for å kunne gjøre hele Sukkerbiten til et friområde. STATUS: HAV er sammen med Hav Eiendom klar for å bidra i dette prosjektet, og avventer kun at NOE igangsetter prosjektet.	Havne- direktøren	
	<i>Cruisetilretteleggelse</i> Oslo Havn gis i oppgave å følge opp byrådets føring og tilrettelegge for redusering i og avslutning av cruiseaktivitet på Vippetangen og Søndre Akershus kai i løpet av bystyreperioden. Oslo Havn bes i forkant av berammet foretaksmøte 01.04.2020, skissere en løsning for kanalisering av cruisevirksomheten til Revierkaia og inntil videre Filipstad, gjennom bookingsystemet.	- Følge opp byrådets føring og tilrettelegge for redusering i og avslutning av cruiseaktivitet på Vippetangen og Søndre Akershus kai i løpet av bystyreperioden. STATUS: HAV tar til orientering at dette punktet skal gjennomføres i løpet av bystyreperioden. - HAV vurderer når Revierkaia vil kunne benyttes til cruiseaktivitet med basis i bygging av ny brannstasjon og rigg til denne, samt leieavtalen til Salt hvis areal evt. må benyttes til bussoppstillingsplasser, cruiseterminalfasiliteter etc.	Havne- direktøren	
	Oslo Havn bes aktivt ta del i tilretteleggingen for byliv, i samarbeid med PBE og andre kommunale virksomheter. Alternativ skipstrafikk styres til Vippetangen og Søndre Akershus kai. Det understrekes at Vippetangen og Søndre Akershus kai forutsettes fortsatt å være tilgjengelig til bruk som ventekai for andre segmenter enn cruise samt beredskapskai.	Ta aktiv del tilretteleggingen for byliv. STATUS: I forbindelse med korona-pandemien har HAV gitt tillatelse til følgende som tilrettelegger for byliv: > charterrederiene kan skjenke ved kai pga. drastisk redusert	Havne- direktøren	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
		etterspørsel etter charterturer. > Skur 33 har fått økt uteareal for uteserveringen pga. smittevernreglene for å opprettholde tidligere kapasitet > Har gitt Cruiseterminalen, som hovedsakelig driver suvenir/gavebutikk i Skur 35, anledning til å etablere uteservering på selve Søndre Akershuskai (innenfor gjerdene) – et tilbud som nå vurderes tilknyttet food-trucks. Alt dette forutsetter alle andre tillatelser, som fra Næringsetaten, er oppfylt.		
	Oslo Havn forutsettes å følge opp de punkter som omfattes av felleserklæring for mer miljøvennlig cruisenæring. Dette innebærer etablering av landstrøm for cruiseskip senest innen 2025. Det skal søkes på tilgjengelige støtteordninger for etablering av landstrøm til Revierkaia.	Følge opp de punkter som omfattes av felleserklæring for mer miljøvennlig cruisenæring. STATUS: Enova har innvilget et tilskudd på inntil 500.000 kroner til delvis finansiering av forprosjektet «Landstrøm til cruise i Oslo by» og utlyser før sommeren en konkurranse etter rådgivere som kan bistå HAV i dette prosjektet.	Havne- direktøren	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Referanse til tildelingsbrevet	Tekst fra brevet	Aksjonspunkt for HAV og Status per 1. juni	Ansvar	Kommende rapportering
	<i>Utbytte</i> Ny havne- og farvannslov trådte i kraft fra 01.01.2020. Loven åpner for at styret i Oslo Havn kan foreslå at det fra havnekapitalen kan utdeles overskudd eller andre midler så lenge det ikke går på bekostning av investeringer til drift og vedlikehold av havn eller investeringer knyttet til tjenesteyting rettet mot gods, fartøy eller passasjerhåndtering. For å sikre at byrådet har god innsikt og rett forståelse av Oslo Havns fremtidige investeringsbehov, vil byrådsavdelingen igangsette utredning for vurdering av grunnlag for utdeling av utbytte fra Oslo Havn. Det legges til grunn at Oslo Havn bistår byrådsavdelingen og dets rådgiver i dette arbeidet. Oslo Havn må sette av interne ressurser til å bistå byrådsavdelingen.	Bistå byrådsavdelingen og dets rådgiver i utredning for vurdering av grunnlag for utbytte. STATUS: Avventer initiativ fra NOE.	Havne- direktør og Finans- direktør	
	Det bes også om at styret i Oslo Havn vurderer om det i forbindelse med behandling av regnskapet for 2019 er forsvarlig og anledning til å ta ut et utbytte i 2020.	Vurdere om det er forsvarlig å ta ut utbytte i 2020. STATUS: Vurdert at det ikke er grunnlag for utbetaling av utbytte i 2020 og del av havnestyrevedtak 2/20: «Regnskap og årsberetning 2019»	Havne- styrets leder, Havne- direktør og Finans- direktør	
	<i>Handlingsplan for Oslo Havn som nullutslippshavn</i> Byrådsavdelingen viser til de 17 tiltakene i handlingsplan for Oslo Havn som nullutslippshavn. Byrådsavdelingen forutsetter at Oslo Havn prioriterer og intensivt arbeider med tiltakene for å nå planlagt måloppnåelse. Det planlegges oppstart av evaluering og revidering av handlingsplanen høsten 2020. Oslo Havn forutsettes å bidra i dette arbeidet, blant annet med personellressurser.	Prioritere og intensivere arbeidet med de 17 tiltakene i handlingsplan for Oslo Havn som nullutslippshavn. STATUS: Se nedenfor.	Havne- direktør	

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

Tiltak fra tabell 2.2a og 2.2b i klimabudsjett 2020	Resultatindikator	Måltall 2020	Status 1.kvartal	Årsprognose	Årsak for avvik mellom mål og årsprognose	Avbøtende tiltak
1: Utfasing av oljefyring i kommunale bygg (statlig forbud fra 1.1.2020)	Antall eide eller leide bygg som benytter fyringsolje eller -parafin til oppvarmingsformål pr. 31.03.2020	0	0	0	0	HAV eier to bygg som bruker biofyringsolje
5: Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens kjøretøy	Andel nullutslippskjøretøy av total kjøretøypark under 3,5 tonn	100 %	13 av 25			Alle kjøretøy i HAV er enten elektrisk eller bruker HVO 100, inkludert tre båter
	Andel kjøretøy som går på bærekraftig biodrivstoff av total kjøretøypark under 3,5 tonn		6 av 25			
	Andel nullutslippskjøretøy av total kjøretøypark over 3,5 tonn	100 %	0	1 av 26		
	Andel kjøretøy på bærekraftig biodrivstoff av total kjøretøypark over 3,5 tonn		5 av 25			
10: Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i transport av masser og avfall fra bygge- og anleggsvirksomhet på oppdrag fra Oslo kommune	Andel nye kontrakter hvor det er benyttet utslippsfrie kjøretøy eller kjøretøy som går på biodrivstoff av alle nye kontrakter	100 %				
11: Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i maskiner til bygge- og anleggsvirksomhet på oppdrag for Oslo kommune	Andel nye kontrakter hvor det benyttes utslippsfrie maskiner eller maskiner som går på maskiner som går	100 %				

Tildelingsbrevet 2020 – forventninger, krav og føringer fra NOE – Status per 1. juni

	på bærekraftig biodrivstoff av alle nye kontrakter					
12: Nullutslipp/bærekraftig biodrivstoff i kommunens maskinpark	Andel nullutslippsmaskiner av total maskinpark	100 %	0	1		
	Andel maskiner som bruker bærekraftig biodrivstoff av total maskinpark		alle	alle		
17: Felles miljøkrav i kommunens innkjøp av transport	Andel nye anskaffelser hvor det stilles miljøkrav til transport av alle anskaffelser	100 %	alle	alle		
[Sett inn flere linjer ved behov]						

Oslo Havn KF

Utv.nr.	Utvalg	Møtedato
35/20	Havnestyre	11.06.2020

Saksbehandlende avdeling:

Plan og utbygging

Saksbehandler / stilling:

Jasmin Jahre Henanger / overingeniør

Dato: 04.06.2020

Saksnummer: 2019/124

Arkivref: 819/2020

Sak: Videre utvikling av Sydhavna - prinsipper for utvikling

Saken gjelder:

Bakgrunn

Etter Fjordbyvedtaket i 2000 er godsvirksomheten i Oslo gradvis flyttet til Sydhavna. Det har vært gjort flere grep for arealeffektivisering, men etter samling av containerhavna på Sjursøya har det likevel vært behov for å se nærmere på den helhetlige utviklingen av Sydhavna. På bakgrunn av dette ble det i 2017 igangsatt et arbeid som resulterte i Masterplan for Sydhavna 2020-2050 (sammendraget er vedlagt). Masterplanen har følgende mål:

Oslo Havn skal ha en overordnet og gjennomarbeidet masterplan for videre utvikling av Sydhavna. Denne skal fange opp behovene for å utvikle en havn som er økonomisk, sikker, arealeffektiv og hvor det etableres gode miljømessig og estetiske løsninger i lys av havnas sentrale lokalisering i Oslo. Masterplanen skal være i tråd med Havneplan og Markedsstrategi.

I den gjeldende strategiplanen for Oslo Havn 2019 – 2034 er det et overordnet mål om en vekst på 50 % mer gods over Oslo Havns kaier frem mot 2034, og Masterplanen tar utgangspunkt i scenarier for vekst innenfor ulike godssegmenter. Ulike typer gods har ulike typer krav og behov, men de overordnede grepene er gyldige uavhengig av dette. I Masterplanen skisseres ulike strategier og tiltak for å håndtere den

forventede veksten i gods over sjø, med fleksibilitet til å tilpasse planene til endrede markedsbegreiv.

Selv om Masterplanen angir overordnede tiltak og foreslår arealfordeling for ulike godssegmenter i havna, gir den ingen fasit på hvordan de ulike aktører skal plasseres i fremtiden eller hvordan dette konkret skal løses. Samtidig har eksisterende kunder behov for å kunne investere i og videreutvikle den virksomheten de driver i dag, og på denne måten oppnå forutsigbarhet. For å imøtekomme deres behov samtidig som det tilrettelegges for ønsket utvikling, må det derfor utarbeides en detaljert plan for optimalisering av arealbruken i Sydhavna.

Prosess

For å bygge videre på Masterplanens funn og konkretisere tiltak, ble det høsten 2019 satt sammen en arbeidsgruppe for å se overordnet på Sydhavnas utvikling.

Målsetningen var at gruppen gjennom felles arbeid kunne identifisere hvilke tiltak som bør iverksettes gitt føringer i Masterplanen, samt hensiktsmessig rekkefølge.

For å sikre kunnskap om både byggeprosjekter og kundeforhold, ble arbeidsgruppen satt sammen av representanter fra Trafikk/Marked og Eiendom/Plan og utbygging. I tillegg har Finans vært representert for å sikre ivaretagelse av økonomiske hensyn.

Arbeidsgruppen har hatt 4 samlinger siden november 2019 hvor blant annet følgende forhold har blitt drøftet:

- Ønsket utvikling i Sydhavna
- Hvilke grep som er nødvendig for å komme dit
- Hvilke ulike alternativer finnes
- Hvilke tiltak som er fornuftig (flytting, bygging, riving, samlokalisering, etc)
- Hvilke konsekvenser og hvilke muligheter det gir
- Hvilke tiltak som må gjøres først for å få kabalen til å gå opp

Av arbeidet med kartlegging og konkretisering av hensiktsmessige tiltak fremgår det at gjennomføring vil ta tid. De kundene og aktørene man kjenner i dag er kanskje ikke de samme som vil være i Sydhavna i fremtiden, og nye virksomheter vil kunne ha andre behov.

På bakgrunn av dette er det utformet prinsipper for utviklingen av Sydhavna for enklere å kunne prioritere i forhold til ønsket overordnet utvikling, uavhengig av konkrete selskaper eller virksomheter. Prinsippene er presentert i det følgende.

Styring og kundeforhold

HAV skal være i førerretet for utviklingen av Sydhavna.

Uten en overordnet og helhetlig plan, er Sydhavnas utvikling sårbar for ytre press og tilfeldige behov, slik at tiltak iverksettes ut fra kortsiktige eller umiddelbare behov.

Med utgangspunkt i Masterplanens føringer og prinsippene for utvikling skal HAV være aktiv i planleggingen av arealfordeling og kundesammensetning i Sydhavna. HAV skal prioritere ut ifra hensynet til lokal verdiskapning og nasjonale verdistrømmer, i kort, mellomlangt og langt perspektiv. Havnevirksomhet og verdiøkende tjenester

tilknyttet havnevirksomhet skal ha prioritet.

HAV skal i hovedsak eie og vedlikeholde infrastruktur.

For å sikre varige løsninger og fleksibilitet, bør HAV bygge og eie kaier, skur og fellesfunksjoner i Sydhavna. Der det er behov for spesialiserte konstruksjoner kan disse bekostes, eies og vedlikeholdes av den enkelte kunde. Drift av ulike bygg og funksjoner kan lyses ut.

HAV skal gjennom forutsigbarhet gi anledning for investeringer i havna.

En overordnet plan vil kunne gi kundene rom og forutsigbarhet for utvikling og investering i egen virksomhet, forutsatt at type virksomhet er i tråd med havnas formål og retningslinjer for arealbruk. Dette kan gjøres gjennom langsiktige kontrakter og tett samarbeid.

Fellesfunksjoner skal i hovedsak være selvfinansierende.

Der det er mulig bør det legges til rette for felles støttefunksjoner, for optimal utnyttelse av havnearealene. Etablering av fellesfunksjoner i Sydhavna, eksempelvis landstrøm, ladestasjoner, vekt, vaskeplass, m.m. vil kreve betydelige investeringer, og det må legges opp til for selvfinansiering gjennom brukerbetalinger.

Arealbruk

Sydhavna skal planlegges med lange perspektiver og med fleksible havneløsninger.

Det er viktig at tiltak som implementeres er gjennomtenkte, fremtidsrettede og fleksible for endrede behov og bruk. Eksisterende usikre leieforhold må avklares.

Det skal stilles høye krav til arealeffektivitet og sambruk.

Arealene i Sydhavna er knappe. Planer for økte godsmengder i havna krever fokus på arealeffektivisering og rasjonell drift. For å oppnå dette må det stilles krav til at gods lagres mest mulig i høyden og at økning i omløpstiden knyttet til lagring. Det er fornuftig å samle beslektede virksomheter, og det bør legges til rette for felles terminalfunksjoner der dette er hensiktsmessig.

Det skal startes opp arbeid med utvikling av Kongshavn og Ormsund.

Kongshavn og Ormsund utgjør Sydhavnas yttergrenser, men er relativt dårlig utnyttet med tanke på potensiale og gjeldende rammebetingelser. For å sikre flankene og utforske mulighetene, bør det settes i gang et offensivt arbeid for etablering av varige strukturer på Ormsund og Kongshavn. På Kongshavn ønskes en masseterminal for å ivareta byens behov for store volumer knyttet til byggindustrien og infrastrukturprosjekter. Slik virksomhet vil typisk generere støy, støv og mye transportbevegelser. Kongshavn som ligger nærmest hovedveitilknytning og samtidig har begrenset grensesnitt mot naboer, vil være en hensiktsmessig plassering. Det vil ta lang tid å bygge ut Kongshavn, men behovet er nært forestående og økende. Det er derfor ønskelig å starte opp en trinnvis utbygging av Kongshavn slik at det kan tas i bruk etter hvert som delområder utvikles.

Teknisk og infrastruktur

Havneområdene skal perimetersikres.

Sydhavna er i dag i prinsippet helt åpen, og det er behov for å etablere bedre adgangskontroll. Det er behov for å sikre kritisk infrastruktur i tråd med myndigheters krav, samtidig som tilgangen i større grad automatiseres. Videre må felles forpliktende sikkerhetspolicy for virksomhetene i Sydhavna videreføres og kontraktsfestes. Dette for å ivareta nødvendig oversikt og kontroll i Sydhavna, og for kontinuerlig bygging av sikkerhetskultur. Sikringstiltakene skal ikke skape unødig hindring for havnevirksomheten i Sydhavna.

Det skal bygges funksjonelt og miljøvennlig.

Alle nye strukturer i Sydhavna skal bygges etter moderne standard, være funksjonelle og fleksible ut fra formål, og det skal bygges i henhold til anerkjente miljøstandarder. Utbygging skal bygge oppunder Sydhavna som nullutslippshavn, og være i tråd med Estetisk veileder for Sydhavna. Det skal være en helhetlig tanke bak alt. Det vil også gi føringer for eksisterende konstruksjoner ved videre drift. Eksisterende strukturer skal søkes beholdt i den grad det oppfyller overordnede krav til funksjonalitet, både for bygningsmassen og Sydhavna som helhet.

Det skal søkes å tilrettelegge for jernbane i Sydhavna.

Jernbanen i Sydhavna har en lang historie, men er i dag begrenset til forsyning av flydrivstoff til Gardermoen. Det har likevel lenge vært et ønske om å utvikle jernbanetilbudet for gods fra Sydhavna. Relokalisering av fyllestasjonen for flydrivstoff er hensiktsmessig av flere grunner, og vil gi mulighet for å tilpasse infrastrukturen også for andre formål. Parallelt med flytting av fyllestasjonen for flydrivstoff skal HAV i samarbeid med statlige og private aktører avklare markedspotensialet for en jernbane-shuttle mellom Sydhavna og Alnabru. Dersom jernbanetilbudet ikke viser seg å være kommersielt levedyktig, kan eksisterende jernbaneinfrastruktur fjernes og gi plass til andre havneformål.

Videre vei

Utvikling av Sydhavna er en kontinuerlig prosess, og har pågått over lang tid. Det er likevel et behov for å gjøre vesentlige grep i forhold til areal -og infrastruktur de nærmeste 10 årene. Det skal utarbeides en fremdriftsplan som koordinerer i tid og rom utbyggingsprosjekter og fremtidig lokalisering og relokalisering av kunder i tid og rom. Noen prosjekter er allerede tydelige og klart definerte, mens andre vil måtte bearbeides og utvikles videre ettersom «brikkene» i Sydhavna faller mer på plass. Prinsippene vil bidra til å holde et helhetlig overblikk og kontroll over de ulike tiltakene, og slik sikre ønsket utvikling og bruk av Sydhavna. Konkrete beskrivelser av prosjektene og økonomiske konsekvenser av dem vil bli behandlet i tråd med Oslo Havns prosjekthåndbok.

Saken behandles i havnestyret iflg.:

Havnestyret har etterspurt oppfølging av Masterplan for Sydhavna 2020-2050. Denne

saken skisserer hovedtrekk for hvordan Sydhavna skal utvikles i tråd med planen, gjennom overordnede prinsipper og plan for konkrete prosjekter og tiltak de nærmeste årene.

Økonomiske konsekvenser for Oslo Havn KF:

Økonomiske konsekvenser for utvikling og utbygging av Sydhavna i sin helhet er ikke tilstrekkelig vurdert verken mht. investering eller alternativkostnad.

Det pågår et arbeid med ny finansierings- og investeringsstrategi. Resultatet av dette arbeidet kan medføre at det må gjøres noen endringer på prioriteringer. Den vil kunne gi nye føringer for utvikling av Sydhavna.

Budsjettmessige forhold:

Prinsippene er reflektert i budsjett for 2021 og økonomiplan for 2022-2024. Fremtidige budsjettmessige konsekvenser de ulike tiltakene vil medføre, vil bli redegjort for i forbindelse med eventuell realisering.

Havnedirektørens vurderinger:

Oslo Havns visjon er «Verdens mest effektive og miljøvennlige bynære havn». Det er både en ambisiøs og tydelig føring for utviklingen av Sydhavna. I tråd med Masterplanen for Sydhavna 2020-2050 så er det behov for å komme i gang med de omfattende strukturelle grepene for å møte den forventede veksten i gods på sjø inn til Oslo. De presenterte prinsippene for utvikling av Sydhavna vil gi en felles forståelse for ønsket retning og en rød tråd for tiltakene som skal gjennomføres.

Havnedirektøren ber derfor Havnestyret gi sin tilslutning til prinsippene for videre arbeid.

Havnedirektørens forslag til vedtak:

Følgende prinsipper legges til grunn for videre utvikling i Sydhavna, og prioritering av tiltak:

- 1) HAV skal være i førersetet for utviklingen av Sydhavna.
- 2) HAV skal i hovedsak eie og vedlikeholde infrastruktur.
- 3) HAV skal gjennom forutsigbarhet gi anledning for investeringer i havna.
- 4) Fellesfunksjoner skal i hovedsak være selvfinansierende.
- 5) Sydhavna skal planlegges med lange perspektiver og med fleksible havneløsninger.
- 6) Det skal stilles høye krav til arealeffektivitet og sambruk.
- 7) Det skal startes opp arbeid med utvikling av Kongshavn og Ormsund.
- 8) Havneområdene skal perimetersikres.
- 9) Det skal bygges funksjonelt og miljøvennlig.
- 10) Det skal søkes å tilrettelegge for jernbane i Sydhavna.

Ingvar M. Mathisen
havnedirektør

Åsa Nes
eiendomsdirektør